

TEMMUZ 2022
SAYI:43

diyanet
aile
dergisi

BİLGİ AHLAKI

10

DİN İSTİSMARININ
DİJİTAL YÜZLERİ

16

DİN İSTİSMARINA KARŞI
BİLGİ AHLAKI

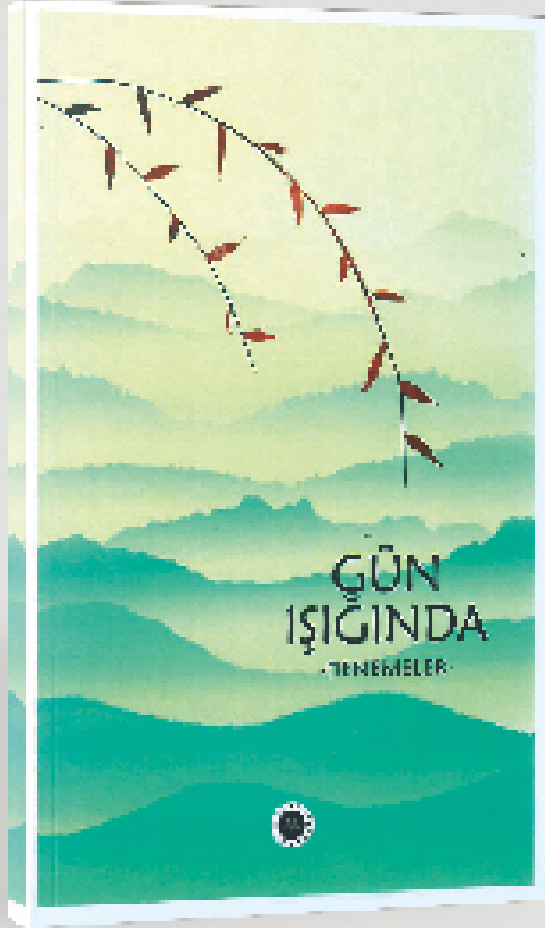
34

ÇOCUK DÜĞÜMÜN
RAYRAM ŞARAHİ

66

İSLAM TARİHİNİN SİYASİ
KIRILMA NOKTASI: KERBELA

Okunması da eksiksizliğini koruyan yazılar, okuyucuyla buluştuğunda yenilerin yazılır ve istekli bir çift gözle yeniden hayat bulur. A. İlgün'ün 20' den derlenen denemelerden oluşan *Mehmet İlgün'ün Gün Işığında Denemeler* eseri sade, samimi ve atımlı hayatın içinden anılar ve bizlere dedi hikâyelerize yansıtarak anlatıyor.

yayinevi15.diyane1.gov.tr

Yeni İlgün'e Diyanet ve yakın kuruluş yerlerinden, yurt dışındaki temsilcilik ve temsilciliklerin de katılımıyla sunulmaktadır.

TAKDİM

DOĞRU BİLGİ DOĞRU KARAR

Dr. Lamia LEVENT ABUL

İnsanoğlu yeryüzüne ayak bastığı ilk andan itibaren, hayatını sürdürebilmek, kendini ve Rabbini bilmek, tanımak için bilgi edinme yolları aramış, kelimelerle düşünmüş, anlam dünyasını genişletmiş, yeni kavramlar inşa ederek düşünme yetisini pekiştirmiştir. Varlığa isim verirken, onun vasıflarını anlatırken, bir değeri hem soysal çevresine hem de gelecek nesillere aktarırken kavramların gücünden yararlanmıştır.

İslam dini de sahip olduğu değerler manzumesini kavramlar üzerinden mümin gönüllere nakşetmiş, zamanla bağlamından kopararak manipüle edilen kavramların da iadeitibarını vermek konusunda hassas davranmıştır. Bu tutum bilgi ahlakının, bilgiye emanet bilinciyle yaklaşmanın doğal sonucudur.

Bilginin hızlı ve kolay yoldan elde edildiği, kavramların ve onlara yüklenen değerlerin kolayca örselendiği bir çağda, bilgi edinme yollarımızı gözden geçirmek, düşünce dünyamızı manipüle etmeye çalışan istismarcılara karşı doğru ve sahih bilginin izini sürmek hem bireysel hem de toplumsal sapmaları önleyecek ilk adımdır. Zira bir Müslüman yalan söylemekten sakındığı gibi, yalan bir haberin sehven de olsa taşıyıcısı olmaktan sakınmalı, mümin vasfına uygun olarak çevresine güven vermelidir. Yüce Allah Hucurât suresi 6. ayette “Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın.” buyurmuştur. Günümüz de ise sadece art niyetli kişilerin değil pek çok Müslüman’ın da istemeden de olsa bilgi kirliliğine ortak olduğu düşünülürse bu ayetin önemi bir kat daha artmaktadır. Geçmiş tecrübelerimiz bize göstermiştir ki bilgi kirliliğine ve istismara açık alanların biri de dindir. Bizler de Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay dosyamızda bilgi ahlakını işledik. Doç. Dr. Güldane Gündüzöz “Emanet Şuuru Bağlamında Bilgi Ahlakı” ile dosyamıza katkı sundu: “Giderek yalnızlaşan insanların birbirlerine sınırsız bağlanmalarını, ortak kültür ve zengin bilgi temelinde birleşmelerini sağlayacak olan unsurların başında, Kur’an ve hadis temeline dayanan inanç, dürüstlük, ahlak ve hoşgörü çerçevesinde işleyen açık toplum gelmektedir.” Kaan H. Süleymanoğlu “Din İstismarının Dijital Yüzleri”ni yazdı. Hüseyin Arı Zümer suresi 18. ayet bağlamında “Din İstismarına Karşı Bilgi Ahlakı”nı kaleme aldı.

Hac ikliminin mümin gönüllere sürur verdiği bu ayda Hüseyin Derin “Hac ile Hayata Can Suyu Katmak”, Zehra Tuncel “Kurban ve Bayram”, Ayşe Ünüvar “Hac Gelenepleri” yazılarıyla dergimize katkı sundu. Nermin Taylan “İslam Tarihinin Siyasi Kırılma Noktası: Kerbela”yı yazdı. Bu ay söyleşimizi İsmail Erünsal ile kitap medeniyeti ve kadim geleneğimiz sahaflık üzerine gerçekleştirdik.

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken Kurban Bayramı’nızı en içten dileklerle kutluyor, istismar ve bilgi kirliliğin yakın tarihimizde yaşattığı acı olayların tekrar edilmemesini Cenab-ı Hak’tan niyaz ediyor bu vesileyle 15 Temmuz şehitlerini rahmet ve minnetle anıyorum.

İÇİNDEKİLER

DİN İSTİSMARININ DİJİTAL YÜZLERİ	10
Kaan H. SÜLEYMANOĞLU	
DİN İSTİSMARINA KARŞI BİLGİ AHLAKI	16
Hüseyin ARI	
ÇOCUK NİMETİNİN ŞÜKRÜ: AKÎKA	18
Dr. Öğretim Üyesi Ayşe GÜLTEKİN	
KAHVE MOLASI	20
Gülsüm KARAPINAR	
HAC İLE HAYATA CAN SUYU KATMAK	22
Hüseyin DERİN	
KURBAN VE BAYRAM	24
Zehra TUNCEL	
NEZLECİ	28
Halil ÖZEL	
ÇOCUKLUĞUMUN BAYRAM SABAHİ	34
Dr. Selahattin YILMAZ	
KAS HAFIZASI	36
Muhammed Kâmil YAYKAN	

4

**EMANET ŞUURU BAĞLAMINDA
BİLGİ AHLAKI**
Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ

14

MİNİ SORUŞTURMA
Zeynep DEMİR

26

**AFFETMENİN YAKIN
İLİŞKİLERİMİZE ETKİSİ**
Betül Nesibe ÖZKARS

42

ASİL VEKİL İLİŞKİSİ
Ali Necip ERDOĞAN

TEMMUZ 2022

Diyaret İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Meryem DALĞIÇ

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

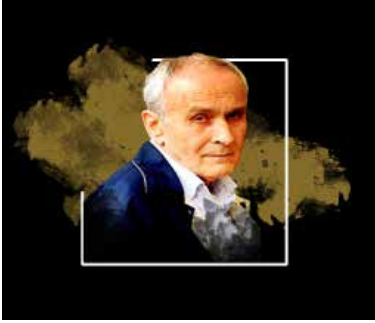
Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

46

SURRE RUHU YA DA DURSUN
ALİ DAYI

Sümeyra ÇELİK

48

TARİHE IŞIK TUTAN MÜTEFEKKİR:
MEHMED NİYAZİ ÖZDEMİR

Şule TÜZÜN

52

MEDENİYETLER ŞEHİRİ
GAZİANTEP'İN ÇARŞILARI

Seher MERİÇ

70

BİR ANNENİN KAYITSIZ
ŞARTSIZ ADAÇI

Halime KARABULUT

38

PROF. DR. İSMAİL E. ERÜNSAL İLE
SAHAFLIK ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

56

HAC GELENEKLERİ

Ayşe ÜNÜVAR

58

BİR POSTMODERN KURGU

Segâh GÜMÜŞ

62

GURBETTE DAMAT OLMAK

Zeynep YAMAN

64

İSLAM TARİHİNİN SİYASİ KIRILMA
NOKTASI: KERBELA

Nermin TAYLAN

68

YEŞİL ALAN

Yasemin HASMER

74

KOLESTEROL

Uzm. Dr. Reyhan Köroğlu

78

ÇENGEL BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80

KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 120.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 72 ABD Doları
AB Ülkeleri: 47 Euro
Avustralya: 119 Avustralya Doları
İsviçre: 49 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Mustafa Kemal Mahallesi Şube IBAN: TR61 0001 0024 8605 9943 0850 57 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

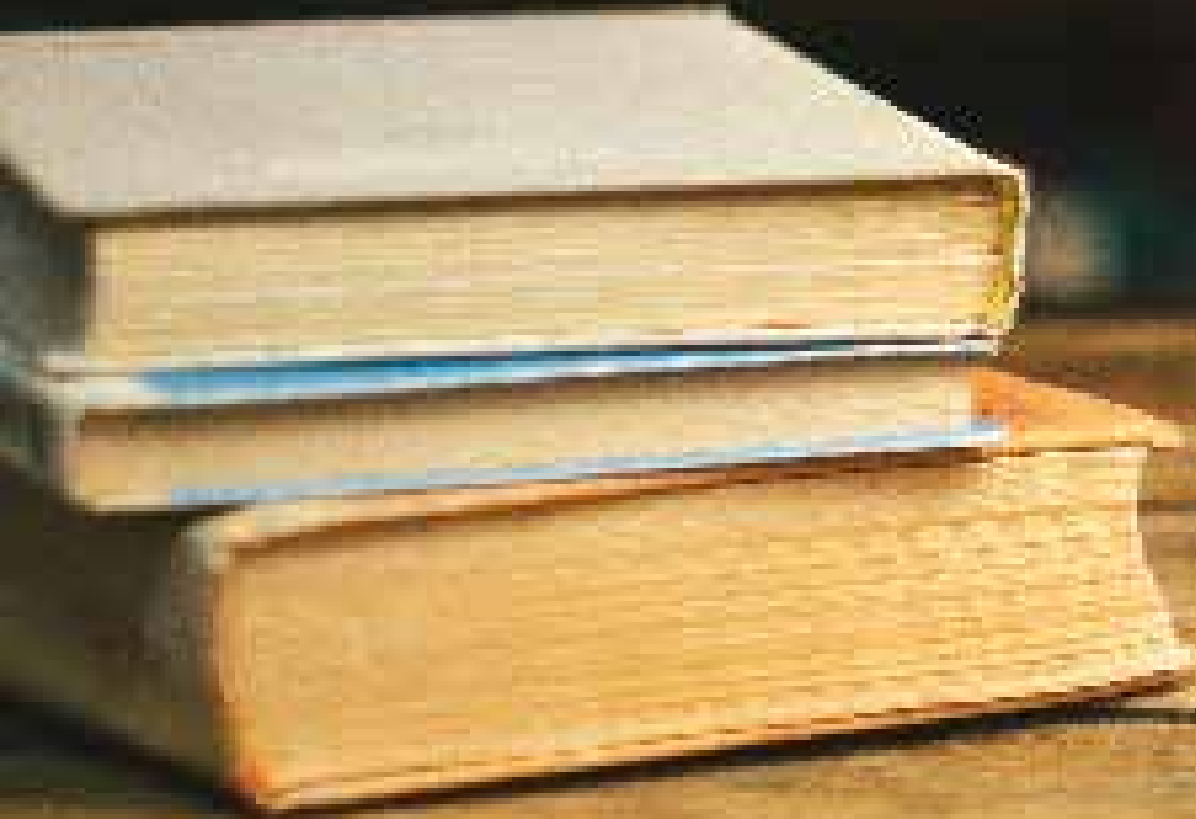
Temsilcilikler;
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 23.06.2022

Baskı

Çağlayan Basım Yayın Dağıtım
Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Sarıncı Yolu No: 7 Gaziemir/İzmir
Tel: 0232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

EMANET ŞUURU BAĞLAMINDA BİLGİ AHLAKI

■ Doç. Dr. Güldane GÜNDÜZÖZ
Kırıkkale Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

Kur'an-ı Kerim, insanın henüz bu dünyaya gönderilmeden önceki varlık aşamasından başlattığı beşerî hayatı, farklı kıssalar eşliğinde dünyevi boyutlarıyla ele alırken insanın nihayetinde ulaşacağı sermedî hayatından da kesintiler vermeyi ihmal etmez. İnsan, bu hâliyle kâh meleklerin kendisine tazim ile eğildikleri Allah'ın bir temsilcisi kâh "Bak nasıl da Nil ayaklarımın altından akıyor,

her şey gibi o da benim emrimde ve en büyük tanrınız benim." küstahlığında bir Firavun olarak karşımıza çıkar. İnsanın aldanışı, bazen Hz. Âdem'in şeytana kanmasında olduğu gibi cennetten sürgün ve Arafat'ta hüznü bir buluşmadır. Ne var ki bazen bu aldanış, Firavun'un nafil tanrılık iddiasında olduğu gibi tam bir isyan hâlidir. Artık bu hâl, insanlığın kolektif hafızasında hüznü de olsa bir buluşmayı değil, suların kıyısında korkunç bir akibeti hatırlatır.

Kur'an-ı Kerim, kendini bir "öğüt" ve bir "hatırlatma" eylemi olarak tanımlarken (Hâkka, 69/48; Kalem, 68/52) insanın, yüklendiği emanetin bilincinde olması çağrısını sık sık yineler. Emanet, insanın emin ve güvenilir olmasını, iman dinamiği ile

birleştirir. İman; hayâyı, ahlakı ve irfanı besler. Bu, “Bir kötü-lüğü işlerken kimse görmese dahi Allah görür.” bilincine ulaşmaktır. Akıf’ın deyişiyile bu, “Ne irfandır ahlâka veren yük-seklik ne vicedandır, fazilet hissi insanlarda Allah korkusun-dandır.” şeklinde bir şuurdur. Nihayet Cibrîl hadisinin eşsiz anlatımıyla “Allah’a O’nu görü-yormuşçasına ibadet etmektir. Zira sen O’nu görmeden de O, seni görmektedir.”

Böylesi bir iman, akıl ve izan ile hareket eder. Vahyin aydınlık dokunuşu, aklın efsunlu labi-rentinde yol alırken her türlü ipoteğe ve köleleştirmeye bir reddiye hâli içindedir. İnsan bu hâlde emaneti üstlendiğinin idrakindedir. Onun için asıl olan, ayartmalar ve aldatmalar değil, hidayet kaynağı olan Kur’an ve nebevi beyandır.

Emanet, ehline verilmediğinde ve insanlar emin ve güvenilir zannettikleri sahtekârların ve şarlatanların tumturaklı sözle-rine kapıldıklarında ise fesadın gölgesi ve cehaletin karanlığı toplumun üstüne çökmeye başlar.

Çöken karanlık aslında eskile-rin zulmânîyet dedikleri şeydir. Belki bu, hak görüntüsünde bir teşviş, süslü ambalajı içinde batıla bulaşmış yalancı bir saadet ve toplumu felakete sürükleyen sahte bir terakki-dir. İmam Gazali’nin eserine el-Munkızu mine’d-Dalâl diye ad olan “kurtarmak” anlamındaki Arapça “inkâz” kökünü, -harfleri bile birbiri-ni tutmayan ve sadece sahte bir ses çağrışımından ibaret olan- enkâzü’d-dalâl’e, baş-ka bir deyişle bir “aldanışın enkazı”na çevirenler, büyük bir

vebalin altında ezilmişlerdir. Onlar gerçekte “nûr”u, “nâr” ile karıştıranlardır. Bu tipolojiler, maşerî vicedanda derin yaralar açarak toplumsal muhayyile-de hazin ve elim bir felaketin hatırası ve millî ruhun inkıla-bının şehadetle tescili olarak yer bulmuştur ve bir kere daha anlaşılmıştır ki emanetin ehline verilmesi basit bir şey değildir.

İnsanların putlaştırılmasının, din adına birilerinin lâ yüs’el ilan edilmesinin, İslam ile bağdaşır yanı yoktur. Cahiliye çağında, Allah’ın tanrılar panteonunun tepesinde, fakat sahte tanrılarla bir hiyerarşi içerisinde olduğu kabulü, Allah’ın küfüv ve dengi olmadığı ifade edilerek çoktan yıkılmıştır (İhlâs, 112/4).

Mekke’nin entelektüellerinden Velîd b. el-Mugîre, “Kur’an,

öyle tatlı, öyle ahenkli ki kökleri sağlam, dallarında meyveler olan ulu bir ağaç gibi görkemli” derken, inadı, putlarla ilgili çeşitli beklentileri, Mekke’de putperestlik üzerine kurulmuş rant düzeni ve gözünü boyayan sahte ideolojiye dayalı jakoben retoriği uğruna Kur’an’ı yalayabilmişti.

» İman; hayâyı, ahlakı ve irfanı besler. Bu, “Bir kötülüğü işlerken kimse görmese dahi Allah görür.” bilincine ulaşmaktır. Akif’in deyişiyle bu, “Ne irfandır ahlâka veren yükseklik ne vicdandır, fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.”

Kur’an karşısında her türlü sahte retoriğe hayır demek, Velîd bin el-Mugîre, Übey b. Selûl ve Kâ’b b. el-Eşref olmaya bir reddiyedir. Buna mukabil Sa’d b. Ebî Vakkâs, Bişr b. el-Berâ, Hz. Aişe ve Hz. Ali gibi olmaya bir teşebbüstür. İslam’ı özünden tahrif ederek, tavizkâr

bir diyalogculuğa esir etmeye çalışan zihniyet ile yapılan mücadelede ilmî çaba, Medine Yahudileri ile mücadele konusunda Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından özel olarak eğitilen Muaz b. Cebel, Bişr b. el-Berâ ve Davud b. Seleme’nin (r. anhum) yolundan yürümektir.

Burada Bakara suresinin 44. ayeti hatırlanmalıdır. Bu ayet, Yahudi din bilginlerinin, kendi tabilerine Tevrat’ın hükümlerine riayet etmelerini söylerken kendilerinin buna muhalif davranmalarını konu edinmektedir. Günümüzde din istismarcılarının yaptıkları, ayette bahsi geçen kişilerin yaptıklarından farklı değildir. Allah Resulü de

hadislerinde başkalarına Hakkı tabi olma çağrısı yaparken kendilerini bunun dışında tutanları çok korkunç temsillerle anlatmıştır. Bu doğrultuda İsrâ suresine dair rivayetlerde Allah Resulü, cehennem ehli içerisinde dudakları ateşten makaslarla kesilmiş bazı insanlar görüp bunun sebebini sorunca Cebail (a.s.) bu insanların, başkalarına iyilik yapmayı ve Allah’a itaati tavsiye ederken kendileri bu tavsiyeye riayet etmeyen kişiler olduğunu haber vermiştir (Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, I/120). Söz konusu anlatıma konu insanlar, dini istismar eden tipolojilere uymaktadır. Başka bir hadiste bağırsakları yere sarkmış olarak değirmen

taşını döndüren eşekler gibi dönüp duran insanlar şeklindeki tasvir, ilmi, kendi süfli menfaatleri uğruna kullanan ve kitleleri kandıran kişilere gönderme yapmaktadır.

Bu anlamda Allah Resulü emanet kavramının ne kadar önemli olduğunu bir hadisinde bize şöyle anlatır: “Şüphesiz emanet, insanların kalplerinin derinliklerinde kök salıp yerleşmiştir. Sonra Kur’an inmiş, bu sayede insanlar Kur’an’dan ve sünnetten diğer bilgilerle beraber emaneti de öğrenmişlerdir. [Ne var ki]: İnsan bir kere uykuya dalar ve kalbinden emanet şuuru çekilip alınır. Onda olgun hurmanın üzerindeki gibi belli belirsiz bir iz kalır. Sonra insan tekrar uykuya dalar, kalbinden emanet şuuru tekrar alınır. Bunun izi de ayağının üzerine yuvarlanan korun sebep olduğu kabarcık gibidir. Bu kabarcık su toplamış görüldüğünden içinde su var zannedersin, ama içi boştur. Gelecekte insanlar alışveriş yaparlarken, neredeyse hiçbiri, emaneti yerine getirmeyecektir. Artık iş, o noktaya varacaktır ki ‘Fılan oğulları arasında güvenilir [emin] bir kimse varmış.’ denecektir. Bir başkası hakkında ise ‘Ne dobra adam!’, ‘Ne beyefendi insan!’, ‘Ne kadar akıllı biri!’ diye söyleyecektir. Gel gör ki onların kalbinde hardal tanesi kadar iman olmayacaktır (Buhari, Rikâk, 35; Müslim, İman, 230).”

Allah Resulü’nün “dobra”, “beyefendi”, “akıllı biri” diye tanımlanacağını söylediği,

gerçekte içleri fesat ve hesap ile dolu bu tür insanlar, günümüzde bir hayli çoğalmıştır. Nebevi uyarılardan ders alınmadığı takdirde, sağlam bir Kur’an ve hadis kültürü elde edilememekte ve ne yazık ki geriye, körü körüne tabiiyetler, sonu hüsrana ulaşan aldanişlar ve toplumsal örselenmelerle iç içe geçmiş mahrumiyet ve madûniyetler kalmaktadır. O hâlde vahye kulak vermenin zamanı çoktan gelmiştir: “Allah, size

Vahyin aydınlık dokunuşu, aklın efsunlu labirentinde yol alırken her türlü ipoteğe ve köleleştirmeye bir reddiye hâli içindedir. İnsan bu hâlde emaneti üstlendiğinin idrakindedir. Onun için asıl olan, ayartmalar ve aldatmalar değil, hidayet kaynağı olan Kur’an ve nebevi beyandır.

emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emretmektedir. Doğrusu Allah, bununla size ne güzel öğüt verir! Şüphesiz ki Allah hakkıyla یشitir ve görür” (Nisâ, 4/58); “Ey iman edenler!

Allah’a ve Peygamber’e hainlik etmeyin. Bile bile kendi [aranızdaki] emanetlere de hainlik etmeyin.” (Enfâl, 8/27); “Onlar emanetlerini ve verdikleri sözleri gözetirler.” (Mü’minûn, 23/8)

Kuşkusuz bu ilahi çağrılar toplumun safralarından kurtulmasının ve hakikate uyanışının bir mottosu olmalıdır. Zira hadiste deruni bir anlam örgüsü içinde ifade edildiği üzere uykuda emaneti kaybetme riskimiz vardır. “Elinizden yitireceğiniz ilk şey emanettir.” (Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, 7182; İbn Ebî Şeybe, Musannef, 37585) hadis-i şerifi ise bu konuda teyakkuzda olmaya yönelik kuvvetli bir ikazdır. Çoğu insan, eylemlerini, -Dinî nas böyle buyurdu- diyerek Hakk’a nispet eder görünse de gerçekte onlar yaptıkları şeyleri, benimsedikleri liderlerine ve ideolojilerine nispetle yapmaktadırlar. Modern siyasi vasıtalar, giderek çok daha fazla şekilde “politik birer din” kılığına bürünmekte ve fütürist bir “inanç ideolojisine” dönüşmektedir (Taha Abdurrahman. Rûhu’d-dîn, Dârülbeyzâ: Merkezü’s-Sekâfî el-Arabî, 2012, 340). Gadamer’e atıfla başka evrenlere kapalı her türden siyasi semantik alan, şiddeti beslemektedir. Bu durum, çeşitli güç odakları tarafından manipüle edilmektedir. Bu noktada 11 Eylül olayları, Cihadist eylem stratejisi ve İslamofobi kurgusu iyi analiz edilmelidir. İslam her türlü “inanç emperyalizmi”ni

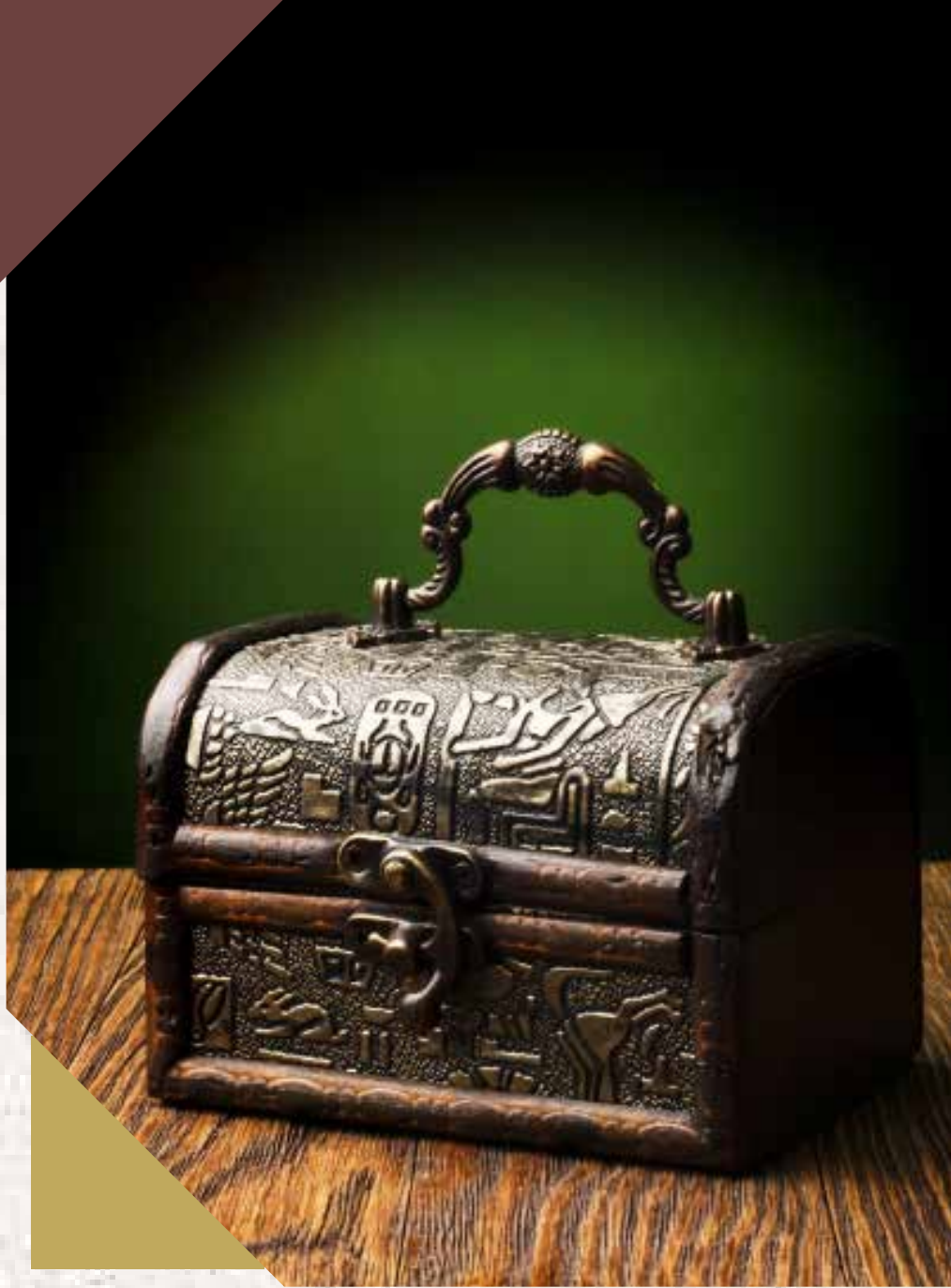
reddeder. Hudayinabit ya da pıtrak gibi ortaya çıkan bu gruplar, ancak birlik şuuru ile yakamızdan düşecektir.

Allah Resulü'nün "Siz kendiniz için altı şeyi garanti edin, ben de sizin için cenneti garanti edeyim." dediği hatırlanmalıdır. Kutlu Nebi, "Konuştuğunuzda doğru söz söyleyin; söz verdiğinizde sözünüzü tutun; size bir şey emanet edildiğinde emanetin hukukunu gözetin; iffetlerinizi koruyun; gözünüzü haram olandan sakının; elinizi haram olana uzatmayın." buyurmuştur (Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 5, 323 (21695). Bu hadis, modern dönemdeki savrulmalara karşı son derece anlamlı bir uyarıdır. Dini istismar eden tipolojilere şuurlu bir bariyer inşası için bu nebevi ikaza kulak vermek zorundayız. Birbirimizle kenetlenmek ve 15 Temmuz'da şehadete yürüyenlerin aziz hatırasına ve vatanın ulviyetine saygı gereği birlik sorumluluğumuzu yerine getirmek bir gerekliliktir.

Giderek yalnızlaşan insanların birbirlerine sınıksız bağlanmalarını, ortak kültür ve zengin bilgi temelinde birleşmelerini sağlayacak olan unsurların başında, Kur'an ve hadis temeline dayanan inanç, dürüstlük, ahlak ve hoşgörü çerçevesinde işleyen açık toplum gelmektedir. Bilge bir toplumun, bilimsel ve kültürel bir

pragmatik ve kolektif zemine dayanması bir zorunluluktur. Bu manada insanın ruhunda bulunan ve onu doğruya ve iyi olana sevk eden vicdani potansiyel vahiyle buluşmalı, vicdan, irfan, izan ve Kur'an'ın hizmetine girmelidir. Kur'an'ın "bilgi şımarıklığı" (Mü'min, 40/83) olarak nitelendirdiği sarmaldan çıkmanın yegâne yolu budur. Kur'ani değerler ev-

renseldir. Her türlü şarlatanlık bu değerlerle yıkılır. İstidlal ve şehadet kavramlarını dengeli biçimde istihdam etmek suretiyle toplumsal bir dayanışma modeli kurma kararlılığının karşısında her türlü sapkın söylem maşerî vicdanda reddedilmeye mahkûmdur. Böylece beşerî ilişkiler ahlaki, estetik ve irfanî boyutta güçlü bir dinamizmin parçası olacaktır.

DİN İSTİSMARININ DİJİTAL YÜZLERİ

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

Bütün mutsuzluklar yalanla başlar, talanla son bulur. Yalan pek çok yüze, pek çok maskeye sahiptir. O, yanlışları doğru, doğruları yanlış göstermek suretiyle eşyanın tabiatına bir saldırı girişimidir. Bir yerde yalan söylenmeye başlandığı andan itibaren kötülük larvaları etrafa yayılmaya başlar ve çürüme, durdurulması imkânsız bir şekilde çoğalır. Yalan, yanlıştan daha ağır bir çürümedir. Yanlış düzeltilebilir ama yalan, yayından çıkan bir ok gibi durdurulamaz, geri döndürülemez. Sahibinden ayırdıktan sonra onun nerede ne iş gördüğünü kimse bilemez. Akşamdan sabaha dünyayı dolaşır, uğradığı yerde cirminden büyük ateşler yakar. Bir meşruyet aracı olarak yalan, yeryüzünde hâlihazırda nefes alıp veren bütün kötülüklerin gizli iş birliğisidir. Onun olmadığı yerde hiçbir kötülük sürdürülebilirlik kazanamaz. Savaşlarda öldürülen çocuklar, yerinden yurdundan edilen mazlumlar, kirletilen doğa, yıkılan yuvalar, kıtalar dolaşan sömürgecilik, emanete hıyanet, hak gaspları... İyice düşünüldüğünde bunların hepsi yalanla başlayan, yalana yaslanan ve yalanla sürdürülen kötülüklerdir.

Montaigne, dünyaca ünlü eseri Denemeler’inde “Gerçek gibi yalanın da tek bir çehresi olsaydı onu daha dostane karşılardık, çünkü yalancının söylediğinin tam tersi, mutlak doğru olurdu. Oysa gerçeğin

zıddı, binbir yüze ve sonsuz bir alana sahiptir.” derken ne kadar haklıdır. Yanlışlar kendi başlarına güçsüzdür. Onları tehlikeli kılan, doğruluk maskesini takmaları, doğruluğun ses tonunu kullanmalarıdır. Çünkü insanlar doğruluk karşısında savunmasızdırlar. Bu gerçekten hareketle denilebilir ki İslam düşüncesinin de asıl düşmanı onunla açıktan zıtlasma içinde olan görüşlerden daha çok, onun örtüsüne bürünmek suretiyle özünü zedeleyip kuyusunu kazan yaklaşımlardır. Doğrusu, Allah’ın dini karşısında kişi sadece kendi kuyusunu kazar, kendi geleceğini mahveder. Yine de bu tür fırsatçıların toplumsal hayatı ifsat ettiğini, oluşturdukları küçücük sapmaların tarihin büyük akışı içinde devasa ihtilafların ve husumetlerin ortaya çıkmasına sebep olduğunu unutmamak gerekir.

Bugün içinde yaşadığımız dünya, tarihte eş benzeri görülmemiş iletişim imkânlarını beraberinde getirdi. Dört bir yanımız görünmez kablolarla dolu. Dünyanın öbür ucunda bir dal kırılma çıt sesi anında kulaklarımıza doluyor. Medyanın bireyselleşmesinin ardından iyilik gibi kötülük de ışık hızıyla dolaşma imkânı kazandı.

Öncelikle şunun altını çizmeliyiz: Artık, medya dediğimizde aklımıza radyo veya televizyon gelmiyor. Geçtiğimiz yüzyıl, dünya, medyanın tekelleşmesine şahit olmuştu. Şimdilerde bireyin medyalaşmasıyla karşı karşıya. Herkes kendi kame-

rasını elinin altında taşıyor, herkes kendi mikrofonunu ve klavyesini yanında gezdiliyor. Aslında bütün bu baş döndürücü gelişmelerin tarihi çok da eski değil. 1990’lı yıllardan itibaren hızla gelişen internet teknolojisi; iş hayatını, eğitim ve iletişim kabullerini tümenden altüst etti. Hızlı veri aktarımı ve bilgi paylaşımı sadece bilimsel verilerin ulaşılabilirliğini, teknolojinin gelişip spesifik bir hâl almasını değil; iyi kötü ayrımı olmaksızın her düşüncenin kısa sürede dünyayı dolaşması sonucunu getirdi.

Bu yeni medya toplumu, katılımcıların kendilerini özel hissettiği, seslerini kolayca duyurabildiği, hızlı, açık bir iletişim platformu olarak kolayca kabul gördü. Medya, yükselişe geçen bu hayat tarzının yeni sosyalleşme mekânları oldu. Ne şirketler ne fikrî kuruluşlar bu yeni mekâna bigâne kalabildi. İnternet dünyasını yok saymak, yadırgamak, kınamak sonucu değiştirmede. Bugün yaygınlaşan internet altyapısıyla ve oluşan kolektif refleks kültürüyle yepyeni bir dünyanın önünde durmaktayız. Neredeyse bütün insanlık çevrim içi durumdadır ve sürekli bildirimler tarafından dürtülmektedir.

Artık, insanoğlu, tarım toplumundaki zor yaşam koşullarından çok uzakta, gittikçe kolaylaşan ve zenginleşen bir hayatın içindedir. Bu konforun elbette bir bedeli olacaktır. Bedel, muhteris üretim bantlarının sonunda insanın daima

almaya, kullanmaya hazır, ağzı açık hâlde beklemesiyle ödenecektir. İlgiler, hayranlıklar bulaşıcı bir hastalık gibi insandan insana, toplumdans topluma yayıldı hatta medya ve iletişim araçları sayesinde kıtalar arası yolculuklara çıktı.

Doğal olarak bu atmosfer, kendine mahsus kültürünü de beraberinde getirecekti. Avatarlar, takma isimler, filtreler; peşinen kabul edilmiş bir yalan uygarlığının ayak seslerinden farksız. Haberleşmenin bu kadar etkin kullanıldığı, insanların bu kadar yoğun zaman geçirdiği bir mecranın tüccarlar ve istismarcılar tarafından boş bırakılması zaten beklenemezdi. Nitekim bu uçsuz bucaksız, sisli iletişim ortamı, din ve dindarlar için de yeni bir imtihanın başlangıcı oldu: İstismar ağları. Bu ağlar, insanların en temel ihtiyaçlarını “kullanmak” konusunda en ufak bir vicdan azabı taşımayacaktı.

Peki, nedir insanın en temel ihtiyacı? Her ne kadar dijital dünyadan ve bin yıllardır süregelen alışkanlık kalıplarının değişmesinden söz etsek de insan için değişmeyen bir hakikat vardır: Din ve inanç ihtiyacı. Din, tarih boyunca insanların hayati sorularına cevap vermiş, onların ontolojik huzursuzluklarını gidermiş ya da onları teselli etmiştir. Ayrıca toplumsal hayatı biçimlendiren kültürün temel bileşeni olarak hayatın açık ya da örtülü pek çok yönüne imzasını atmıştır. Bu açıdan tarih boyunca insan-

ların mütemadiyen bir inanç etrafında kenetlendiğini, modern seküler dönemlerde bile bu alışkanlığın devam ettiğini; sadece mabetlerin yerini farklı mekânların, söylemlerin yerini farklı sözlerin aldığını görürüz. İnancın toplumsal hayata nüfuz eden ve onu rehabilite eden, sağaltıcı etkisi tartışmasız bir gerçek. İnanma ihtiyacı çok derinlerde yatan bir güdü. İlkel bir kabile üyesinin gök gürültüsü karşısında yaşadığı korku ile modern dönemde bireyin hayatın anlamı veya anlamsızlığı karşısında içine düştüğü sarsıntı birbiriyle akrabadır.

İnsanlar aynı şeylere inanmanın, aynı şeylerden endişe etmenin ve aynı geleceğe doğru yürümenin verdiği konforu hiçbir zaman terk etmemişlerdir. Din, hem bireysel huzurun hem de toplumsal barışın olmazsa olmazıdır. Bununla birlikte tarih boyunca toplum nezdindeki itibarını kullanarak onu istismar edenlerin daima olduğunu görürüz. Örneğin Cenab-ı Allah, Kur'an-ı Kerim'de Yahudi din adamlarının din üzerinden yaptığı tacirliği ağır bir dille eleştirir ve Müslümanlara asla böyle olmamaları konusunda uyarıda bulunur (Mâide, 5/44). İnsanların ruhsal yaşantıları ve öte dünya inançlarını şekillendiren din, hayat ve ölüme dair söylemleriyle aslında bireyin tabii olduğu en güçlü otoritedir. Çünkü bu otoritenin kaynağı Yüce Allah'tır. Dinin böylesi güçlü bir

otorite olması, onu istismarcıların elinde tehlikeli bir silaha dönüştürebilmektedir. Neden mi? Çünkü dinin insanla ilişkisi daima yorum aracılığıyla olmuştur. Yorum insanla kutsal arasında kurulan bir anlam köprüsüdür. O olmadan çıplak elle vahye dokunmak imkansızdır. İstismar işte bu yorum aralığında ortaya çıkmakta, kişiyi kutsal karşısındaki masumiyet anında yakalamaktadır.

Din istismarı, dünyevi çıkarlar için kutsala atıf yapmanın her çeşidini ihtiva eder. İnsanların en masum yanları onların Yaradan ile aralarındaki ilişkidir. Bu ilişki; kişiye, yaşa, kültüre ve duygu durumuna göre değişir; bazen korku bazen sevgi merkezli olabilir. Çünkü inanç, hayatın bilinemez yönlerini açıklayan bir kandildir. Onun kaynağı vahiydir. İlk muhatapı kalptir. İnsan önce inanır, sonra inancını rasyonalize eder. İnanma ihtiyacı, çok temel fitri bir duygudur. İşte bu dokunaklı alanda insan korunaksızdır.

Kur'an, hadis, peygamber gibi kurucu kavramlar, insanların zihninde dokunulmaz, itibarlı bir yere sahiptir. İstismarcı, bu itibarı kullanarak düşüncelerine meşruiyet sağlamak ister. Kimi bunu ekonomik kazanç elde etmek için, kimi güç ve imtiyaz devşirmek için yapar.

Bugün istismar, piksellerde dalgalanmaktadır. Dijital mecralarda dinî imge ve unsurlar istismar aracı olarak dolaşıma girdiğine; genç yaşlı, kadın erkek, eğitilmiş eğitimsiz, her kesimden insanı etkilemeye çalıştığına şahit oluyoruz. Geçmişte marjinal bulundukları için toplum nezdinde kabul görmeyen, kendine alan bulamayan nice fikrî akım, ayrılıkçı düşünce ve şiddet yanlısı görüş; dijital dünyanın sağladığı imkânlar sayesinde kendine geniş bir etkinlik alanı bulmuş oldu. İstismar, yalanın en ileri merhalesidir. Dinin herhangi bir menfaat için araçsallaştırılması, bir dine dışarıdan verilebilecek tahribattan

daha büyüktür. Bu mecralarda dinin, bazen birkaç like bazen de taraftar toplama uğruna değersizleştirildiğini görürüz. Unutmamak gerekir ki dijital mecra da bir yalanı veya istismarı ayakta tutan güç, ona gösterilen ilgidir. Bu konuda Müslüman bireye düşen görev; onun toplumsallaşmasına katkı sağlamaktan uzak durmak, kötülüğü yaymamak, aksine onu iyilikle bertaraf etmeye çalışmaktır.

Din istismarı, bir insanın veya toplumun başına gelebilecek en kötü şeydir. Çünkü o, şifalı bir tasa gecenin sessizliğinde damlatılmış zehir gibidir. Din ve maneviyat, insanların her zaman muhtaç olduğu, şifa bulduğu bir ilaçken istismarcılar tarafından zehre, şerre dönüştürülür. Dinin dünyevi menfaatler uğruna araçsallaştırılması, güç ve iktidar devşirmenin manivelası olarak kullanılması, yakın tarihte FETÖ yapılanmasından bildiğimiz üzere, toplumun inancında

ve belleğinde tehlikeli yaraların açılmasına sebep olur.

Dijital dünyada kontrolsüz şekilde yayılan bilgiler, her Müslüman'ın dikkat etmesi gereken malumatlardır. Dijital dünya, görüntüde insanlar arasında kesintisiz ve hızlı iletişim getirmiştir. Ama onun açtığı kapıdan nitelikli niteliksiz, iyi kötü, doğru yanlış bütün bilgiler hayatımıza dolur. Muhayyilemizi istila eder.

İslam'la ilişkisini ahlak esası zemininde kurmayan kişiler, zamanla istismar için istismarcı ve işletmeciler davranışları zaman zaman din adına olağan görebilmekte, nihai amaç için ara sıra hakkın ve hakikatin sümen altı edebileceğini zannetmektedirler. Hâlbuki Müslümanlık, hangi amaca yürüdüğümüzden daha çok hangi amaca nasıl yürüdüğümüzle ilgili bir reberliğin adıdır. İslam başından sonuna kadar ahlak ve dürüstlüktür. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim ve yol göstericimiz Hz. Peygamber'in (s.a.s.) pratikleri, hiçbir amacın hak ve hakikatin, doğruluk ve dürüstlüğün üzerinde tutulmaması gerektiğini bizlere öğretmiştir.

Yazının başına yeniden dönecek olursak yalanla, istismarla elde edilecek hiçbir imtiyaz, insanı ebedî saadete ulaştırmaz. İnsanın insanı aldatmasından önce, insanın kendini aldatması icap eder. Bu yolun sonu daima mutsuzluktur. Ne demiştik? Bütün mutsuzluklar yalanla başlar; talanla son bulur.

MİNİ SORUŞTURMA

■ Ropörtaj: Zeynep DEMİR

Hayatın her veçhesinde önlem alınmadığı takdirde habis bir ur gibi yayılan; evde, okulda, işte, en çok da sosyal medyada insanları kolaylıkla tuzağına çeken bilgi kirliliğinin insandan insana nasıl sirayet ettiğini sizler için araştırdık. Yaşanan her olumsuz tecrübe hayatımızın geri kalanında bize yol gösteren bir ışık olsun dedik.

Din Eğitimi

O gün Kur'an kursunda hocamız tahtaya günün ayetini yazdıktan sonra, ayeti yüksek sesle okudu ve üzerinde biraz düşünmemizi rica etti. "Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın." (Hucurât, 49/6)

Ardından günümüzde yaşanan bilgi kirliliğine, kulaktan kulağa hızla yayılan dedikodulara, "Duydun mu, haberi?" diye dikkat çekilen ama altı biraz kazındığında içi boş çıkan söylemlere dair kısa bir konuşma yaptı. Şimdi tekrar düşünmenizi istiyorum, dedi. Gün içinde bu tür haberlere, bilgi kirliliklerine ne sıklıkla maruz kalıyoruz ve bizim tepkimiz ne oluyor? Bütün sınıfı bir sessizlik kapladı. Evet, hepimiz aslında bu sağlıksız iletişim ağının bir parçası oluyorduk, belki o haberi getiren belki farkında olmadan yayan. Hocamız yaygın birkaç hurafe örneği verdi. Evet, saydığı şeyleri hepimiz bir yerlerden duymuştuk. Hurafelerin, dinî konularda yanlış bilgilerin, insanların dinî hassasiyetleri kullanılarak nasıl da hızlı ve kolayca yayıldığını anlattı. Oradan buradan duyduğumuz hatta kulağımıza nereden çalındığını dahi hatırlamadığımız bir sürü şeyin aslında güzel dinimizle pek de alakası bulunmadığını, kiminin sadece bir gelenek kimininse tamamen uydurulma bir şey olduğunu dile getirdi. Hocamız haklıydı, bizler de bunun için kurstaydık, dinimizi doğru ellerde öğrenmek için Kur'an kursuna yazılmıştık.

Huriye A.

Sağlık İçin Sağlığından Olanlar

Kendimi bildim bileli annemin komşuluk ilişkileri sıkı fıkıdır. Ayın belli günlerinde toplanır, çay eşliğinde sohbet ederler. Kimin ne sıkıntısı varsa gidermeye çalışır, dertleşip gönülleri ferahlatırlar. Çayın yanında da ikramlıklar, pastalar, börekler, kısırlar... Fakat yaşlar elliye geçmiş, atmışa merdiven dayamış bu tatlı teyzelerin kolesterol, şeker ve tansiyonla da başları derttedir. Arada içlerine karışıp biraz dikkatli olmalarını salık veririm. Bir gün Sevim Teyze'nin hâlini hiç mi hiç beğenmedim. Solgun yüzü, titreyen elleri beni korkuttu. Sevim teyze şeker hastası. Aslında genel olarak yediğine içtiğine dikkat eden biri. Nasıl oldu da bir hafta içinde sararıp soldu anlayamadım. Sonra öğrendim ki televizyonda gördüğü bir haberin peşine düşmüş, alternatif tıp adı altında merdiven altı karışımlarla, tuhaf içecekler, nereden imal edildiği belli olmayan haplarla şifa bulmaya çalışmış. Bir yandan anlıyordum onu, bitmek bilmeyen iğneler, her gün alınan haplar, üstüne ömür boyu süren diyet... İnsan ister istemez bir umut bu tür haberlere itibar ediyor. Ona fitoterapi eğitimi aldığımı elbette beslenme düzeniyle pek çok rahatsızlığın geçebileceğini, en azından hafifleyeceğini ama işi erbabından öğrenmesi gerektiğini anlattım. Her duyduğuna da itibar etmemesini söyledim.

Neşe K.

Kelimelere Sirayet Eden Ön Yargı

Lisede edebiyat hocamız bir gün derste ilginç bir bahis açtı. Hiç günlük dilde kullandığımız terkiplere, kimi özlü sözlerle acaba bu söz birilerini incitir mi diye baktınız mı, dedi. Arkadaşlarla gülüşüp birbirimize baktık. Neyi kastettiğini pek de anlamamıştık. Hocamızın lafın ardını getirmesini bekledik. Ama konuşmadı. Kısa süren sessizliğin ardından derin bir sessizlik oldu. Bir kız doğdu desene, dedi. Sonra ekledi. Kalabalık bir ortamda aniden gelen sessizliğin ardından böyle dendiğini duymuşsunuzdur. Evet duyduk ama... O an gerçekten bu söz üzerine düşünmeye başladık. Neden böyle söyleniyordu, kız çocuğunun dünyaya gelmesi ile sessizliği birbirine bağlayan ve hayatımıza yer eden bu söz ne anlam taşıyordu. Kim bilir belki de oğlu olunca sevinen ama kız çocuğuna hüznülenip sessizleşen insanları mı imliyordu. Sıradan bir sözün aslında insanları incitebileceğini işte böyle öğrendik. Bazen bir milleti, bazen bir şehri bazen de doğrudan koca insanlığın bir yarısını hedef alan bu tür sözlerin aslında duygusal istismar olduğunu ardında çeşitli hurafe ve batıl inançların gizlendiğini maalesef günlük dilimize hatta edebiyatımıza dahi sirayet ettiğini anlattı. Hepimiz çok şaşırmıştık. O günden sonra sözlerimize daha dikkat etmeye çalıştık.

Osman B.

Linç Kültürünün Kararttığı Hakikatler

Aktif bir sosyal medya kullanıcısıydım. Ülke gündeminden günlük sıradan olaylara kadar haber kanallarından çok sanal ağlar vasıtasıyla haberdar oluyordum. Üstelik bu ağlar sayesinde haberin sadece alıcısı değil aynı zamanda o haberi yayan, yorumlayan ve etkileşime sokan birine de dönüşebiliyorsunuz. Bir gün aslına astarına bakmadan kalabalığın hareketlerine uyarak bir videoyu paylaştım. Habere göre bir devlet memuru kendisini uyaran ihtiyar bir amcayı azarlıyor, onu başından savıyordu. Gerçi görüntülerde bir hakaret yahut şiddet eylemi yoktu fakat memurun vatandaşı muhatap almaması, ihtiyar amca canhıraş derdini anlatmaya çalışırken istihza dolu gülümsemesi fena hâlde canımı sıkıyordu. Video elden ele yayıldı. Vergilerimizden maaş alanlar vatandaşı hor görüyor diye görüntüdeki memur tabiri caizse sosyal medyada linç edildi. Günler sonra ekranıma başka bir haber düştü. Meğer videodaki ihtiyar alzheimer başlangıcında bir hastaymış. Yalan yanlış hatırladığı arsalarına, evlerine akrabalarının yasal olmayan yollarla el koyduğunu anlatıyor, elinde fi tarihinden kalma tapularla sık sık bahsi geçen devlet dairesine giderek şikâyetlerde bulunuyormuş. Memur da görmezden gelirse belki işe yarar diye bütün tahriklere rağmen sükûnetini korumaya çalışmış. Görüntülerin devamında ihtiyar adamın oğlu araya girip memur beyden özür dilediğinde nasıl bir yanlış yaptığını anladım. Benim gibi birkaç yüz kişinin bilgi zafiyeti yüzünden bir insan sosyal medyada yerden yere vurulmuştu. Yaptığım hatayı telafi eder mi bilmem ama hemen haberin doğrusunu şahıstan özür dileyerek paylaştım.

Ahmet Selim B.

DİN İSTİSMARINA KARŞI BİLGİ AHLAKI

Hüseyin ARI

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ
أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَبَابِ

“Sözü dinleyip de onun en güzeline uyanlar var ya, işte onlar Allah'ın hidayete erdirdiği kimselerdir. İşte onlar akıl sahiplerinin ta kendileridir.”

(Zümer, 39/18)

Bir Müslüman için bilgi, büyük bir sermaye, önemli bir imtiyaz vesilesi ve aynı zamanda ciddi bir sorumluluk sebebidir. Dinî metinlerimizde ilim sahibi olmak çok övülmekle birlikte bunun aynı zamanda ciddi bir sorumluluk getirdiği ve bu sorumluluğu hakkıyla yerine getirmeyenlerin kınandığı belirtilmektedir. Örneğin bir ayette Allah Teâlâ Yahudi din bilginleri hakkında “Sizler kitabı okuduğunuz hâlde insanlara iyiliği emredip kendinizi unutuyor musunuz? Aklınızı kullanmıyor musunuz?” (Bakara, 2/44) buyurarak sahip oldukları bilgiye uygun hareket etmemeleri yüzünden onları kınamaktadır. Hz. Peygamber böyle kimselerin düşeceği hazin tabloyu şöyle tasvir etmektedir: “Kıyamet günü bir adam getirilip cehenneme atılır ve bağırsakları

dışarı fırlar. O kişi, eşeğin değirmen taşı ile döndüğü gibi bağırsaklarıyla birlikte dönmeye başlar. Derken etrafına cehennemlikler toplanır ve ‘Ey filan, ne bu hâl? Sen iyiliği emredip, kötülükten alıkoymaz mıydın?’ derler. O da ‘Evet, ben iyiliği emrederdim, ama onu kendim yapmazdım. Kötülükten alıkoyardım, ama onu kendim yapardım.’ diye karşılık verir.” (Müslim, Zühd, 51)

Doğruyu ve iyiyi bildikleri ve bunları başkalarına tavsiye ettikleri hâlde kendilerini bundan müstağni gören zihniyet, bilgiye sahiptir ancak ahlakından yoksundur. Bu konuda varit olan ayet ve hadisler, ahlaktan yoksun bir bilginin, insanın sırtında bir yük olduğunu bize işaret

etmektedir. Nitekim Allah Teâlâ Yahudi din bilginlerinden misal vererek bilginin ahlakını kuşanmayanları ve bilgiyi değere dönüştürmeyenleri kitap yüklü merkeplere benzetmektedir: “Tevrat’la yükümlü tutulup da onun hakkını vermeyenlerin durumu, koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumuna benzer.” (Cuma, 62/5)

Aslında bir bütün olarak Kur’an-ı Kerim’e baktığımızda ayetlerde salt bilgiden ziyade bilginin söylem ve eylemleri dönüştürücü gücüne vurgu yapıldığını söyleyebiliriz. Şayet bilgi, kalbimizi, söylemlerimizi ve eylemlerimizi değiştirmiyorsa bir kıymeti yoktur. Nitekim Allah’a iman etmiş olmak için Allah’ı bilmek yeterli değildir, ona kalbimizle

inanmamız gereklidir. Aynı şekilde namazın, orucun farz olduğunu bilmekle namaz ve oruç ibadeti üzerimizden düşmez. Bu ibadetleri yaptığımız zaman Allah'a karşı görevlerimizi yerine getirmiş oluruz. Tabii bunları yapabilmek için namaz ve orucun ahkâmını bilmek gereklidir. Bunları bilmeden doğru bir şekilde ibadet etmemiz mümkün değildir. İşte bundan dolayı bilgi, dinimizde çok kıymetli sayılmıştır.

Maalesef tarihte olduğu gibi günümüzde de bilgi, kimilerinin elinde bir istismar aracına dönüşmektedir. Nasıl ki din, istismarcılar için bir araçsa bilgi de üzerinden mal ve mevki devşirilen bir güç olarak algılanmıştır. Hâlbuki bu konuda Hz. Peygamber'in (s.a.s.) uyarısı açıktır: "Allah rızası için öğrenilmesi gereken bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen bir kimse kıyamet günü cennetin kokusunu alamayacaktır." (Ebû Dâvûd, İlim, 12; İbn Hanbel, II, 338)

Şu unutulmamalıdır ki bilgiyi istismar aracı olarak kullananlar, tarih boyunca bilgidен yoksun ve bilgiyi kimden alacağını bilmeyen kimseleri hedef almışlardır. Bu nedenle din istismarına karşı en güzel mücadele bilgiyle ve bilgi ahlakıyla olur. Şu hâlde bilginin doğruya ve iyiye ulaştıran bir vasıta olduğunu, insanın

bilgisinin sınırlı olduğunu, her bilenün üstünde daha çok bilen biri olduğunu, verilen bilgilerin yanlış olabileceğini, ilmin dünyevi menfaatlere araç kılınmaması gerektiğini bilen bir kimse istismarcılarının tuzağına düşmeyecektir.

Bu konuda bizim yolumuzu ışıtan en güzel kandil Allah'ın kitabıdır. Kur'an-ı Kerim'de söylenen sözleri dinleyip de en güzeline tabi olanları Allah şöyle müjdelemektedir: "Söylenenleri dinleyip de en güzeline uyan kullarımı müjdele! İşte onlar, Allah'ın doğru yolu buldurduğu kimselerdir. Asıl onlar, akıl ve ızan sahipleridir." (Zümer, 39/18) Bu ayet-i kerime müminlere çok önemli bir ölçü vermektedir. Ancak bu ölçünün kullanılması, birtakım ön şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Bunlardan en önemlisi kişinin aklını kullanmasıdır.

Zira aklını kullanmayan kimse iyi ile kötüyü ayırt etme kabiliyetine sahip değildir. Bundan dolayı büyük müfessir Fahrreddîn er-Râzî (ö. 606/1210) tefsirinde bu ayetten hareketle aklın bu kabiliyetine dikkat çekmiş, insanın her konuda akli istidlal ve muhakeme yöntemlerine değer vermesi gerektiği noktasında önemli izahlar yapmıştır (*Kur'an Yolu Tefsiri*, 4/608). Bu konuda ifade edilmesi gereken bir diğer ön şart da usulünce söylenen her söze kulak vermektir. Nitekim sözün en güzeline tabi olmak için birden fazla sözü dinlemek gerekir. Tek kaynaktan beslenmek zihin konforu açısından ilk başta makul gözükebilir. Ancak muhakeme ve eleştirel düşünme yeteneğini zayıflatığından uzun vadede kişinin ilmî yönden gelişmesini engelleyecektir. Öte yandan bu tür bir bilgilenme, beslenen tek kaynağın yanlış bilgileri içerebileceği ihtimalinin göz ardı edilmesine neden olacaktır. Ancak bu ön şartları yerine getiren kişi, dinlediği sözlerin en güzeline tabi olabilir.

Sonuç olarak insanımızın gönül dünyasında ciddi tahribat yapan din istismarına karşı en güzel mücadele, doğruluğu teyit edilmiş kaynaklardan bilgilenmekten ve bilginin hangi amaçla kullanıldığının tespiti noktasında şuurulu olmaktan geçmektedir.

Doğruyu ve iyiye bildikleri ve bunları başkalarına tavsiye ettikleri hâlde kendilerini bundan müstağni gören zihniyet bilgiye sahiptir ancak ahlakından yoksundur.

ÇOCUK NİMETİNİN ŞÜKRÜ: AKÎKA

Dr. Öğretim Üyesi Ayşe Gültekin
Uşak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

عَقَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْحَسَنِ بِشَاةٍ وَقَالَ
" يَا فَاطِمَةُ اخْلُقِي رَأْسَهُ وَتَصَدَّقِي بِزَنَةِ شَعْرِهِ فِضَّةً "

“Resulüllah (s.a.s), torunu Hasan için akîka olarak bir koyun kurban etti ve kızına ‘Ey Fâtıma, onun başını tıraş et ve saçının ağırlığı kadar gümüşü sadaka olarak ver.’ buyurdu.”

(Tirmizî, Edâhî, 19)

Dünyaya gelen her bebek geleceğe dair umutlarımızı yeşertir. Hz. Âdem’den itibaren devam eden döngü bozulmamıştır. Birileri vefat edip arkalarında büyük üzüntüler, acılar bıraksalar da onların boşluğu dünyaya gözlerini açan yeni bebeklerle doldurulmuş, acılar sevinçlere dönüşmüştür. Bizler bu dünyada kalıcı olmadığımız gibi acılarımız kederlerimiz de kalıcı değildir. Yeni doğan, kokusuyla, masumiyetiyle yaşam döngüsünün devam ettiğini müjdeleyerek içimizi sevgiyle doldurur, ona

duyduğumuz merhamet içimizi titretir. Onu bağrımıza basıp severken Cenab-ı Hakk’ın kudretini bir kere daha müşahede eder, âcizliğimizin bir kere daha farkına varırız. Bir damla su, rahme tutunup embriyoya, embriyo bir çiğnem ete dönüşmüş, bir çiğnem etten iskelet sistemi oluşmuş, sonra da bu kemikler etle kaplanmış, biçim verenlerin en güzeli olan Allah embriyoyu anne karnında dokuz ay boyunca hâlden hâle çevirerek bambaşka bir varlık hâline getirmiştir (Mü’minûn, 23/14; Hacc, 22/5).

Terbiye edip yetiştireceğimiz, iyi, güzel ahlaklı bir kul olması için ömrümüzü adayacağımız, neslimizi devam ettirecek, amel defterimizi öldükten sonra bile açık bırakacak bir çocuğumuzun olması aziz ve celil olan Allah’a şükür sebebimizdir. Göz aydınlığı, gönül sevinci olsun diye dualar ettiğimiz (Furkan, 25/74) yavrumuza kavuştuğumuzda bize düşen Allah’a şükretmek, sevincimizi eşimizle dostumuzla paylaşmak ve fakir fukarayı sevindirmektir. Cenab-ı Hakk’a şükürümüzü ifade edeceğimiz âdetlerimizden

birisi de akîkadır. Arap dilinde yeni doğan çocuğun başındaki saça verilen isim olan “akîka”, çocuk için kesilen kurbanı da isim olmuştur. Hz. Peygamber (s.a.s) anne babaya karşı gelmek, itaatsiz olmak manasına gelen “ukûk” kelimesiyle aynı kökten geldiği için “akîka” isminden hoşlanmayıp bu kurbanı itaat ve ibadet anlamına gelen “nüsük” kelimesinden türetilen “nesîke” adını verse de bu konuda gelen rivayetler Allah Resulü’nün Arapların yaygın kullanımından hareketle akîka kelimesini de kullandığını göstermektedir. (Malik, Muvatta’, 500; Akîka, 1; Ebû Dâvûd, Edâhî, 21)

Akîka aslında Cahiliyye Dönemi uygulamalarından birisidir. İslam, cahiliye âdetlerinin İslam’a aykırı olanlarını tamamen ortadan kaldırmış, ıslah edilmesi gereken âdetlerde yeni bir düzenlemeye gitmiş, bazı âdetleri ise aynen bırakmıştır. Araplar Cahiliyye Dönemi’nde sadece erkek çocuklar için akîka kurbanı keserlerdi. Kurban kanının önüne yün veya bez parçası tutarak kana bularlar ve çocuğun başı traş edildiğinde bu kanlı bez parçasını başının üzerine koyarlardı (Ebû Dâvûd, Edâhî, 21). Hz. Peygamber (s.a.s) akîka kurbanını sadece erkek çocuklar için kesilen bir kurban olmaktan çıkarmıştı. Babasının

annesi diye künyelendirilen Hz. Peygamber’in son kızı Fatıma’nın çocukları; Hasan, Hüseyin, Zeynep ve Ümmü Cülsüm’ün saçlarını tıraş edip ağırlığına gümüşü sadaka olarak dağıtmıştı (Malik, Muvatta’, 500; Akîka, 1). Peygamberimizin bu uygulaması, kız çocuğuna sahip olmanın kınanacak bir şey değil sevinilecek bir durum olduğunu ortaya koymuştur. Hz. Peygamber kurban ve saç kesme âdetini devam ettirmekle beraber kurbanın kanının çocuğun başına sürülmesini yasaklamıştır (Buhârî, Akîka, 2; Nesâî, Akîka, 1). Torunları Hasan ve Hüseyin için birer veya ikişer kurban kesen Hz. Peygamber (Ebû Dâvûd, Edâhî, 21; Nesâî, Akîka, 3) torunu Hasan için kestiği kurbandan sonra kızı Hz. Fatıma’ya “Fatıma, onun başını tıraş et ve saçının ağırlığına gümüşü sadaka olarak ver.” buyurmuştur

(Tirmizî, Edâhî, 19). Dolayısıyla Allah Resulü’nün bu hadis-i şerifleri, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ihtiyaçlarını karşılama konusunda hiçbir fırsatı kaçırmadığını göstermektedir. Kesilen kurbanla hazırlanan sofralarda bir taraftan zengin olsun fakir olsun akrabalar, eş dost ağırlanarak aile bağları güçlendirilmekte, diğer taraftan kurbanın bir kısmı dağıtılarak bebeğin saçı ağırlığına altın veya gümüş sadaka verilerek fakirler de bu sevince ortak edilmektedir.

Tabiatın boşluk kabul etmediği hepimizin malumudur. Arap örfüymüş, kökeni cahiliye uygulamasına dayanıyormuş bahanesiyle asırlardır uygulanan akîka kurbanından vazgeçen günümüz insanının bu boşluğu lüks ve şatafatın kol gezdiği, Amerika’dan ithal baby showerlarla, cinsiyet öğrenme partileriyle doldurmaya çalışması son derece düşündürücüdür. Türedi âdetler, her türlü aşırılığın kol gezdiği partiler Müslüman’a yakışmaz. Maddi imkânı olup akîka kurbanı kesmeye gücü yeten Müslümanlar torunları için akîka kurbanı kesip saçlarının ağırlığına gümüş tasadduk edilmesini isteyen Hz. Peygamber’i örnek almalı, şükür ve sevinç içinde kendilerine emanet olarak verilen evlatlarını bağrırlarına basmalıdırlar.

Göz aydınlığı, gönül sevinci olsun diye dualar ettiğimiz (Furkan, 25/74) yavrumuza kavuştuğumuzda bize düşen Allah’a şükretmek, sevincimizi eşimizle dostumuzla paylaşmak ve fakir fukarayı sevindirmektir. Cenab-ı Hak’a şükürümüzü ifade edeceğimiz âdetlerimizden birisi de akîkadır.

EĞRİSİ		NOĞRUSU
Haremlık sela		Harem selamlık
Eşgüdüm	✗	Eş güdüm
Aç gözlü		Açgözlü
Yüzölçümü		Yüz ölçümü
Alt yapı	✓	Altyapı

MERAK EDİYORUM

Flamingolar Neden Tek Ayaklarının Üzerinde Durur?

Flamingoların belki de en dikkat çekici özelliği, çok uzun süre tek ayakları üzerinde kalabilmeleri. Neden bu şekilde durdukları konusunda çeşitli görüşler var. Henüz küçük bir kısmı bilimsel olarak sınanabilmiş olan bu görüşlerden birine göre tek ayak üzerinde durmak, flamingoların vücut sıcaklığının düzenlenmesine yardımcı oluyor. Araştırmalar, hava sıcaklığının yüksek olduğu durumlarda daha fazla sayıda flamingonun iki ayakları üzerinde durduğunu, havanın soğuk olduğu durumlarda ise çoğunlukla tek ayak üzerinde durmayı tercih ettiklerini gösteriyor. Çoğunlukla tropikal bölgelerde yaşayan flamingoların vücut sıcaklıklarını korumasının çok zor olmadığı düşünülünce bu, size mantıklı gelmeyebilir. Ancak flamingolar, zamanlarının büyük kısmını suda geçirir ve su, ısıyı havadan daha kolay iletmediği için flamingoların vücutlarından ısının daha hızlı yayılmasına neden olur.

Bir diğer görüşe göre bu duruş şekli, flamingoların sudaki zararlı mikroorganizmalarla daha az temas etmesini sağlar.

NELER OLUYOR HAYATTA?

Doğada Çığ Gibi Büyüyen Sorun: Farmasötik Kirlenme

Tarihi geçtiği için çöpe attığınız ilaçların balıklarda davranış bozukluğuna yol açtığını biliyor muydunuz? ABD'de yapılan bir araştırma, doğadaki ilaç kirlenmesinin boyutlarını gözler önüne seriyor. Yani farmasötik kirlenmenin...

Dünyada 300 milyonu aşkın kişi antidepresan kullanıyor. Sadece Türkiye'de yılda 60 milyon kutu antidepresan satılıyor. Ancak ruhsal sorunlar tedavi edilirken bu ilaç atıklarının çevreye verdiği zarar genellikle gözden kaçırılıyor. Zira kullanılmayan ya da tarihi geçen antidepresan ilaçlar çöp yoluyla denizlere, toprağa karışıyor. Sadece kontrolsüzce doğaya atılan ilaçlar değil, vücudumuza aldığımız ilaçların bir bölümü de metabolik olarak dışarı atılıyor ve doğada her geçen gün birikiyor. Denizler, topraklar kimyasal ilaçlarla kirlenmiş oluyor. Ve doğadaki canlılar da... Uzmanlara göre "farmasötik kirlenme" olarak adlandırılan durum son yıllarda ciddi boyutlara ulaştı. ABD'de yapılan araştırmalarda kıyı şeritlerindeki balıklarda yüzde 46 oranında antidepresan ilaçlara rastlandığı dile getiriliyor. Peki, antidepresanlar balıklarda da davranış değişikliğine yol açabilir mi? Yanıt, evet... Hem de soylarını tehlikeye sokacak boyutta...

BİR ACAYİP KELİME

Zihgir

Zihgir (zingir/zehgir/şast), ok atışı sırasında parmak boğumunu yaralanmalardan korumak amacıyla sağ elin başparmağına takılan atış yüzüğüdür. Yay gerildiğinde yüksek miktarda enerji çıkar ve bu çıkan enerji Türk yaylarında diğer yaylara oranla 2-3 kat daha fazla olabilir, bundan zihgirle korunulur.

Yapısal özellikleri, kültüre ve atış tekniğine göre değişiklikler gösteren zihginin parmak üzerine binen uzunca yerine "damak/kaş"; iç tarafına yapıştırılan deri parçasına "kulak"; kiriş (yayın tutturulduğu ve çekildiği sert ip) takılan iç kenarına ise "eşik" adı verilir.

Zihginin genişliği parmağa rahat bir şekilde girecek kadar olmalıdır. Dar olması parmağın boğulmasına, bol olması ise kirişin parmak boğumu ile eşik arasına sıkışık olmasına sebebiyet verir. Atıcının parmağına uygun zihgir yapmak, ustalık gerektiren bir iştir. Okçuluk sanatının olmazsa olmazı zihginin yapımının uzmanlık gerektirdiği, bu işin bağımsız bir esnaf-zanaatkar loncası tarafından üstlenilmiş olmasından anlaşılmaktadır.

HAC İLE HAYATA CAN SUYU KATMAK

■ Hüseyin DERİN

Hac; hayal, rüya, hasret, şevk, maşuktur. Her kula nasip olmaz Kâbe'yi ziyaret etmek. Her Müslüman'ın hayalini süsleyen, rüyasını unutulmaz yapan, hasret duyduğu, gönülden bağlandığı kutlu yolculuk... Hayallerinde yer veremeyen, rüyasına konu olmayan, gönülden hasret duymayan, kavuşma şevki olmayan yoktur herhâlde...

Hac; insanlığı birleştiren, huzur kaynağı, kışları sonlandırıp bahar havası oluşturan, tevhid inancının yaşandığı manevi iklimdir. Hac, birlik ve kardeşlik mefhumunun fikir hâinden fiil hâline gelmesini temin eden bir ibadettir. Belli mekânlarda ve belli zamanlarda topluca yapılması zorunlu olan bu ibadet, Müslümanların birlik ve kardeşliğini sağlar. "Ben" duygusunu öldürüp "biz" hissiyatını vererek hayata can suyu katar. Her zaman/ şartta birbirlerinin yanında ve arkasında olduklarını, birbirlerini desteklediklerini bütün insanlığa göstermiş olurlar.

"Ona yol bulabilenlerin Beytulah'ı haccetmesi Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır." (Âl-i İmrân, 3/97) mealindeki ayetin inananlarda oluşturduğu inanç ile bağlılığın, her ırktan insan-

ları bir araya getirdiği, güneşin ufka çıktığı en mübarek yerdir orası. Orada kılınan namaz, tutulan oruç, verilen sadaka, hayır, infak ve zekâtın değeri emsalsiz olduğu gibi aynı zamanda inananların birlik, beraberlik şuurunu sağlamlaştırır. Düşünelim, orada farklı ırk ve toplumlardan gelen kardeşlerimizle aynı safta kılacağımız namaz, onlarla beraber tutacağımız oruç ile sahur, iftar, yardımlaşmalarımız, bizlere neler kazandıracak; selamlaşma ile Müslümanlar arasındaki güveni nasıl tesis edecek? Bu şuura sahip bir inanan, din kardeşleri başta olmak üzere insanlara karşı olumsuz tavır ve davranışlarda bulunabilir mi?

Burada Malcolm X'in "Mekke'den Mektup"unda yazdıklarını hatırlamadan geçmemeliyiz. "İslam dünyasına geldim geleli on bir gün oluyor; o gün bu gündür de, gözleri maviler mavisi ve saçları sarılar sarısı ve tenleri beyazlar beyazı olan Müslüman kardeşlerle aynı yaratıcıya inandığımız için aynı tabaklardan yemekteyiz, aynı bardaktan içmekteyiz, aynı yataklarda (ya da aynı halılarda) uyumaktayız. Ve gene, 'beyaz' Müslümanların sözlerinde, davranışlarında, tutumlarında; Nijerya'dan, Sudan'dan,

Gana'dan gelen Afrikalı siyah Müslümanların gösterdikleri samimiyetin aynısını bulmaktayım. Hepimiz de gerçekten 'kardeş' gibiyiz, çünkü bu insanların aynı ilaha yönelen inançları; kafalarındaki tüm 'beyaz' imajları, davranışlarındaki tüm 'beyaz' imajları, ruhlarındaki tüm 'beyaz' imajları silip atmıştır."

Haz. Mevlana, "Hacca gidecek-sen, bir hac yoldaşı ara. İster Hintli olsun ister Türk ister Arap. Şekline, rengine bakma, maksadı ne, ona bak." diyerek işin özünü bize hatırlatmaktadır. Amaç işin künhüne vakıf olmaktır; dış görünüşe, şehrine, ülkesine ve ırkına takılmamaktır.

Amacımız çok kıymetli insanın gönül dünyasına ulaşmaktır. Inananlar, arkadaşlarının gönül dünyalarını incitmemeye gayret gösterirler. Bu hususta Yunus Emre'nin ibretlik şu sözü aklımızdan çıkmaz: "Ak sakallı pir koca/ Bilmez ki hali nice/ Emek vermesin hacca/ Bir gönül yıkar ise."

Dünyanın farklı yerlerinden gelen din kardeşlerimiz için yaptığımız her türlü salih amel, hakiki manada etkisini oluşturmakta, din kardeşliğini sağlamlaştırmaktadır. Her konuda

birbirinin arkasında durup destekçisi olduğunu bütün insanlığa gösterecek şekilde ortaya koymaktadır. Önceden tanımadığın ama orada gördüğün, tanıdığın inanç birliği olan din kardeşimizle beraber

ibadet etmek, hayır hasenatta bulunmak bizlere takvayı yaşama, tatma zevkini vermektedir. Diğer Müslümanlarla orada kurulan yakınlıklar, ayrılacak da bir daha görmesek de manen devam etmektedir. Bedenler bir olamasa da dualarımız her zaman bir olmaktadır. İşte bu, Allah'ın (c.c.) bizden, bütün inananlardan beklediği en yüce şuur, birliktedir. Günümüzde gelişen teknolojik imkânlarla yar-

dımlaşma yolları farklılık gösterse de hiçbir zaman hacda olduğu gibi bedenlen birliktelik olmanın yerini doldurmayacak belki de birlikteliklerimiz dualarda kalacak. Hacda oluşan birliktelikler unutulmayacak, yıllar sürece izler taşıyacak, görmese de nesiller arasında manevi birliğin oluşmasını sağlayacaktır. "Allah (c.c.), hem bedenlen hem de manen bir olmayı bizlere nasip eylesin." diye dua ederek Allah'a bağlanıp ümit beslemeliyiz/ümidimizi kaybetmemeliyiz.

Arife'nin Arafat'la buluşup ellerin dua için semaya açıldığı, neşeli bayram günlerinin yaşandığı, yardımlaşma ve hasenatın değerli olduğu, nefis ve bedendeki şeytanların taşlandığı, ruh ile zihnin kötü vasıflardan arındırıldığı, geçmişe sünger çekip hayata can suyuyla yeniden başladığı günler yaşarız.

Zihinlerde yer edinen, kalpte şekillenen, ruhta canlanan, bedende yaşayan, topluma hayat veren, birlik ve beraberliğimizi sağlayıp koruyacak, geçmişimizi silip geleceğimizi cennete çevirecek haclar eda eden nice Müslümanlara selamlar olsun! Bizler de dua edilenlerden ve hacılardan olalım. Gönülleri incitenlerden değil, onaranlardan olalım.

KURBAN VE BAYRAM

■ Zehra TUNCEL
Başkanlık Vaizi

Kurban Bayramı ile ilgili bir şeyler yazmak için kalemi elime aldığım anda hafızam beni ışık hızıyla çocukluğuma, 7-8 yaşlarımda olduğum döneme götürdü. O zaman diliminde ramazan ayı kısa günlere geldiği için yaşıma göre epeyce oruç tutmuş ve rahmetli olmuş büyüklerin hemen hepsine,

oruç hediye etmenin mutluluğunu yaşamıştım. Herkesle birlikte oruç tutmak beni mutlu etmişti. Bayramda büyüklerin ellerini öpüp bayram harçlıklarımızı almıştık. Sonrasında en iyi çocukluk arkadaşım olan abimle birlikte bayram yerine giderek bayramı coşkuyla kutlamıştık. Aradan yaklaşık iki ay geçmiş Kurban Bayramı vakti gelmişti. Annem bayramlıklarımızı çoktan hazırlamıştı. İçimde tarif edemediğim bir hüznün, bir burukluk vardı sanki. Bayramı hak edecek ne yapmıştım ki!

Bayram sabahı erken kalkmış, aile büyükleri namazdan gelince hemen kahvaltı yapmıştık. Kahvaltıdan sonra kesme süreci başlamıştı. İki dedem, babam, amcam kurbanı birlikte kesmişler, onlara yardım etme görevi, biz çocuklara düşmüştü.

Dedelerim ellerini yıkarken ibrikteki sıcak suyu onların istediği hızda dökmek, annemler kurban etlerini dağıtmak için hazırlarken onlara yardım etmek, komşu ve akrabalara kurban paylarını dağıtmak da bizim işimizdi. Abimle birlikte bu

görevlerimizi yaptığımızda içimdeki hüznün yerini huzura bırakmıştı, çünkü artık bayram yapmayı hak etmiştim.

Kurban kesilirken ne çok şey öğrenmiştik, dedemler hayvanı kesime hazırlarken ona nasıl şefkatle davranmışlar, gözlerini bağlarken onu okşayarak sakinleştirmişlerdi. Komşumuz Ali Amca'dan hayvanı yere kolayca yatırabilmenin yöntemini öğrenmişler ve bunu uyguladıkları için çok mutlu olmuşlardı. Çünkü bu yöntem sayesinde mübarek hayvan hiç incinmemişti. Babam ve amcam o telaş içinde bile babalarına nasıl saygılı davranmışlardı. Annemler kurbanın hiçbir parçası ziyan olmasın diye ne kadar çaba sarfetmişlerdi. Komşu ve akrabalar arasında maddi durumu iyi olanlara bile kurbandan pay ayrılacağını da o zaman öğrenmiştim. Herkes çok yorulmuştu fakat kurbandan bize küçük bir bölüm kalmıştı. Neden böyle olduğunu sorduğumda dedem "Kurban etinin çoğunu ihtiyaç sahiplerine vermemiz daha güzel, biz istediğimiz zaman et alabiliriz. Peygamberimiz (s.a.s.) kurban kestiği zaman evine bu kadar bile bırakmazdı." demişti.

Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen tazeliğini koruyan hatıralar, bazı şeyleri yaşayarak öğrenmenin ne kadar kolay ve kalıcı olduğunu kulağıma fısıldıyordu âdeti. Aileyi bu denli önemli yapan sebeplerden biri de bu olmalıydı. Kısa süren zaman yolculuğum bayram yapabilmek için bir şeyleri başarmanın gerektiğine dair duygumu gözden geçirmemi de sağladı. Bayramlar birer hak ediş miydi, bir sınanmadan başarıyla çıkmanın ödülü müydü? Anladığım kadarıyla bayramlar; sadece kendini ve Rabbinin bilenenlerin, O'nun emirlerini severek yerine getirenlerin, yaratılış gayesine uygun yaşayanların, Rablerinin lütfettiği imkânları severek paylaşanların, yoksula ve kimsesize el uzatanların, kırılganlıkları ve küskünlükleri geride bırakabilenlerin kazanabildiği bir sınavın ödülüydü. O hâlde sınavı başaranlar için bayram, başaramayanlar için hüznün ve hüsran mıydı?

Bu sorunun cevabını bulmak için geçmiş zaman yolculuğumu insanlığın atası Hz. Âdem ve oğullarının yaşadığı döneme kadar uzatmak istedim. Hz. Âdem sınava tabi tutulan ilk insan olması yanında oğullarıyla da sınanmış bir peygamberdi. Anlaşılmazlık yaşayan oğullarına Rablerine birer kurban sunmalarını tavsiye etmişti. Kim haklı ise onun kurbanı kabul edilecekti. Kabil yetiştirdiği zirai ürünlerin kötülerinden az bir miktarı kurban olarak

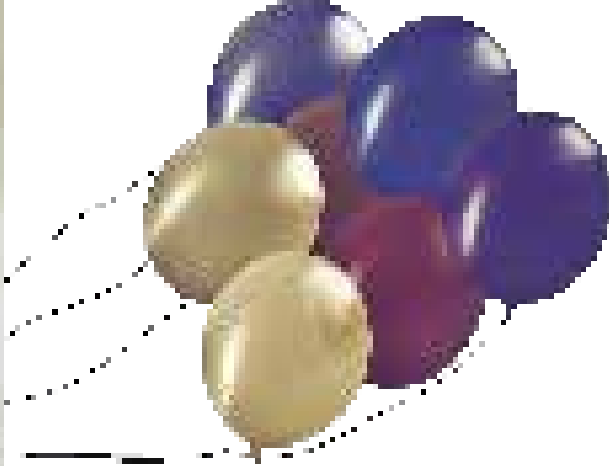
sunmuştu. Habil'in kurbanı ise sürüsünün en iyilerinden bir koç idi (TDV İslam Ansiklopedisi, XIV, 377). Kissanın devamını Kur'an-ı Kerim şöyle anlatır: "... Hani ikisi de birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, 'Andolsun seni mutlaka öldüreceğim' demişti. Öteki, 'Allah, ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder' demişti." (Mâide, 5/27) Habil'in sözleri ilahi gerçeğin zamanlar üstü olduğuna işaret ediyordu. O, kurbanı ile Rabbine karşı samimiyetini, fedakârlığını ve cömertliğini en güzel şekilde ifade edeceğinin farkındaydı. Ve yine farkındaydı ki Allah'a ulaşacak olan ne kurbanının eti ne de kanıydı, O'na ulaşacak olan takvasıydı. Sınavın kazananı, kurbanını samimiyet ve takvayla sunan Habil olmuştu.

Kur'an-ı Kerim, Hz. İbrahim ve ailesinin de kurbanla sınanıklarını haber vermektedir. Hz. İbrahim uzun yıllar dua ederek salih bir evlat istemiş; ihtiyarlık döneminde akıllı, iyi huylu bir erkek çocuğu olacağı müjdesini almıştı (Sâffât 37/100-101). Hz. İbrahim göz bebeği yavrusunu ve eşini Mekke'ye, Kâbe yakınlarına getirmişti (İbrâhîm, 14/37). İlerleyen süreçte rüyasında oğlunu kurban ettiğini görmüştü. Hz. İsmail onunla sohbet edecek yaşa geldiğinde Hz. İbrahim oğluna rüyasını anlatmış onun fikrini almak istemişti. Bunun

sıradan bir rüya olmadığına farkında olan Hz. İsmail "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın." demişti. Onların bu teslimiyeti karşılıksız kalmadı Rabbimiz şöyle seslendi: "Ey İbrahim! Gördüğün rüyanın hükmünü yerine getirdin. Şüphesiz biz iyilik yapanları böyle mükâfatlandırırız. Şüphesiz bu apaçık bir imtihandır." İmtihani başarıyla geçen baba-oğula verilen ilk hediye büyük bir kurbanlıktı. Rabbimiz onlara en güzel adlarla anılacaklarını vaat etmiş ve Hz. İbrahim'i özel olarak selamlamıştı (Sâffât, 37/102-109). Teslimiyetleri ile bu zor imtihanı başarıyla geçen baba oğul peygamberler, Allah'ın rızasını kazanmak uğruna en değerli şeylerin feda edilebileceğine ne güzel örnek olmuşlardı.

Aradan geçen onca zamana rağmen onlardan hayranlıkla bahsetmemiz, her tavaf sonunda Hz. İbrahim'in makamında namaz kılmamız, her namaz sonunda onları anmamız, onların teslimiyetlerini sembolize eden kurban ibadetini bayramla kutlamamız Rabbimizin vaadinin gerçekleşmesinden başka ne olabilir?

"...Namazım da diğer ibadetlerim de yaşamam da ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir." (Enam, 6/162) ayetini hayat düsturu edinerek tüm sınavları geçebilmemiz ve bayramla mükâfatlandırılmamız niyazıyla bayramınızı tebrik ediyorum.

AFFETMENİN YAKIN İLİŞKİLERİMİZE ETKİSİ

■ **Betül Nesibe ÖZKARS**
Klinik Psikolog

Affetmek; bağışlamak, yapılan bir hata karşısında bir bedel veya ceza talep etmemek, hata yapan kişiye karşı negatif duyguları empati aracılığıyla bilinçli bir farkındalıkla azaltmak ve hatta bazı durumlarda negatif duygular yerine pozitif duygular geliştirmek demektir. İnsan ilişkilerinin sürdürülebilmesi ve yatırım yaptığımız duygusal bağların devamı için “affetmek” temel unsurlardan biridir. Affetmek olmaksızın sosyal bağlarımız kolayca kopabilir ve emek verdiğimiz ilişkilerimiz paramparça olabilir.

İnsani bağlarımızı sürdürmesi bir yana affetmenin, affeden için de içsel büyüme sürecine katkı sağladığı aşîkârdır. Affetmek, her ne kadar zor olsa da, en çok affedeni özgürleştirir. Affedenin hayata dair kıymetli enerjisini öfke ve suçlamayla harcamamasına yardımcı olur.

Affetmeye vesile olan temel unsurlar empati yeteneği ve merhamettir. Empati kurabilmek, hatayı yapan kişinin hatasına bir bahane üretmeksizinden neden o hatayı yaptığını, hangi şartların bu hatayı meydana getirdiğini, hatayı yapan

kişinin bu hatayı neden yapmış olabileceğine dair kişisel hikâyesini anlayabilmek, affetmeyi kolaylaştıran öğelerden biridir. Merhamet ve şefkat besleyebilme kapasitesi de affetmeyi kolaylaştıran unsurlardandır ve yine bazı içsel çalışmalarla çoğaltılabilir. Şefkat beslemeyi öğrendiğimizde karşımızdaki hata yapabilen aciz bir insan olduğunu kabul ederek onu bağışlamak konusunda daha kolay harekete geçebiliriz.

Peki bir kişi kendisine yapılan tüm hataları her koşulda affetmeli midir? Elbette bu sorunun cevabı "hayır". Hepimizin geçilemez kırmızı çizgileri ve vazgeçilemez değerleri vardır. Eğer ki affetmek, bu değerlerden taviz vermemizi gerektiriyorsa veya karşımızdakinin bize karşı hatasını tekrar etmesi suretiyle sınırlarımızı işgal için davetiye çıkarıyorsa affetmenin hatayı yapana dahi faydadan çok zararı olabilir.

Zira seçimlerimizin sonuçları vardır ve zaman zaman bu sonuçlarla yüzleşmek hepimiz için öğretici deneyimlere vesile olacaktır. Bazılarımız için affetmenin diğerlerine nazaran daha zor olduğundan bahsetmiştik. Bu durumda içimize dönüp affetmenin kendisiyle olan ilişkimize bakmakta fayda vardır. Affetmek, benim için ne demek? Kendimi ve başkalarını affetmekle ilgili düşüncelerim neler? Bir hata yaptığımda kendime nasıl davranırım? Peki, benim büyüme çağımda

ebeveynlerimin affetmekle arası nasıldı? Bir hata yaptığımda bana nasıl davranıldı? En ufak hatamda cezalandırıldım mı? Bedelini ödememe rağmen hatalarım yüzüme vurulmaya devam mı edildi? Yoksa hatalarım konusunda şefkatli ve bağışlayıcı ellerde mi büyüdüm? Ya da hatalarım yok sayıldı ve yaptıklarımın başkaları üzerindeki etkisini görmeden bedel ödemeksizin mi büyütüldüm?

Bu gibi sorularla kendi geçmişimize doğru yol alarak affetmenin kişisel hikâyemizde nasıl anlam bulduğuna ışık tutabiliriz.

Affetmekle ilgili zorluk yaşatan kişilik özelliklerinden biri de mükemmeliyetçilik. Mükemmeliyetçi kişiler kendilerinden ve başkalarından yüksek beklenti içerisindedir ve bu beklentiler fazla esneme payı içermez. Hem kendilerinden hem de başkalarından bekledikleri üstün performans, hata yapmayı insani değil lüks olarak gösterir, dolayısıyla mükemmeliyetçi kişilerin affediciliği zayıftır.

Bu durumun en yıkıcı etkisi başta kendileriyle ilişkilerinde görülür. Bir hata yaptıklarında zihinlerinde bu hatalı davranışı uzun süre çevirirler ve aradan uzun zaman geçse bile kendilerine karşı kızgınlıkları bitmez. Öz şefkat bu durumun panzehiridir.

Af dileyen kişi için affa giden yolun temel unsurları vardır.

Kişinin yaptığı hatayı samimiyetle kabul etmesi ve bundan ötürü pişmanlık hissetmesi, yaptığı hatanın başkaları üzerindeki etkilerini itiraf etmesi, bu etkilenen kişilerin nasıl duygular hissettiğini fark etmesi ve dile getirmesi, bir sonraki sefere bu hatayı yapmamak için hangi önlemleri alacağı ve hangi davranışları değiştireceğini ifade etmesi affedilmesini kolaylaştırıcı etkenlerdir. Affeden kişinin de başına gelen bu olayla ilgili duygularını anlamlandırması ve sürecin getirdiği duyguları yaşamaya izin vermesi, affetmenin olayı örtbas etmek veya bastırmaktan öteye geçmesine yardımcı olur. Affetmenin ahlakı da göz önünde bulundurulmalıdır. Sözde bir affedilişle yapılan hatanın tabiri caizse affeden kişinin zaman zaman hatayı yapan kişinin canını acıtmak için cephanesinden çıkardığı bir silah olmaktan öteye geçmesi için affedişin de ahlaklı olanı gereklidir.

Affetmek bir anda olmayabilir zira affetmek içsel bir süreçtir. Bazen uzun, bazen kısa bir süre isteyebilir. İnsan affettiğinde de affetmediğinde de bir seçim yapar ve her seçimin sonuçları olduğu gibi bunun da sonuçları vardır. Neyi seçtiğimizin farkında olmak, süreçte duygularımıza izin vermek önemlidir ve unutmamak gerekir ki affetmek, en çok kişinin kendisine verdiği bir hediyedir.

NEZLECİ

■ Halil ÖZEL

Şehir merkezine epey uzak, Yörme diye bir köy, köyde küçük bir ilkokul, okulun bir sınıfında kıpır kıpır, yanakları al al çocuklar. Bir heyecan var, gören zanneder ki az sonra hocadan ya karneler ya da bir piknik müjdesi alınacak yahut yerli malı haftası kutlanacak, bir gezi düzenlenecek veya bunlar gibi bir şey. Bunlardan daha heyecan verici ne olabilir ki bir köy ilkokulunda? Aslında pek çok şey olabilir. Bunlardan biri ise, Halit gibi istisnasız bütün çocukların, sadece çocukların mı, hayır, büyüklerin, yaşlıların ve hatta ağaçların, dağların, yüklü bulutların da çok sevdiği, hepsine ayrı ayrı yakışan, hepsini tek tek değiştiren, boyayan, Halit'in çok sonra öğreneceği üzere, evlerinin hemen bitişiğindeki o çok eski kiliseye de adını veren Mikail isimli bir melek ile yardımcılarının elinden çıkan bir şey.

Nezlecî, Halit'in okuduğu ilk kitaplardandı. Annelerinin sözünü dinlemeyen çocuklar, soğuk havada, yeterince koruyucu olmayan kıyafetleriyle çamurlu bir parkın ıslak kaydıraklarında, salıncaklarında, tahterevallilerinde akşama kadar oynamış. Onlar oynarken çirkin suratlı, tek dişli, uzun, kargacık

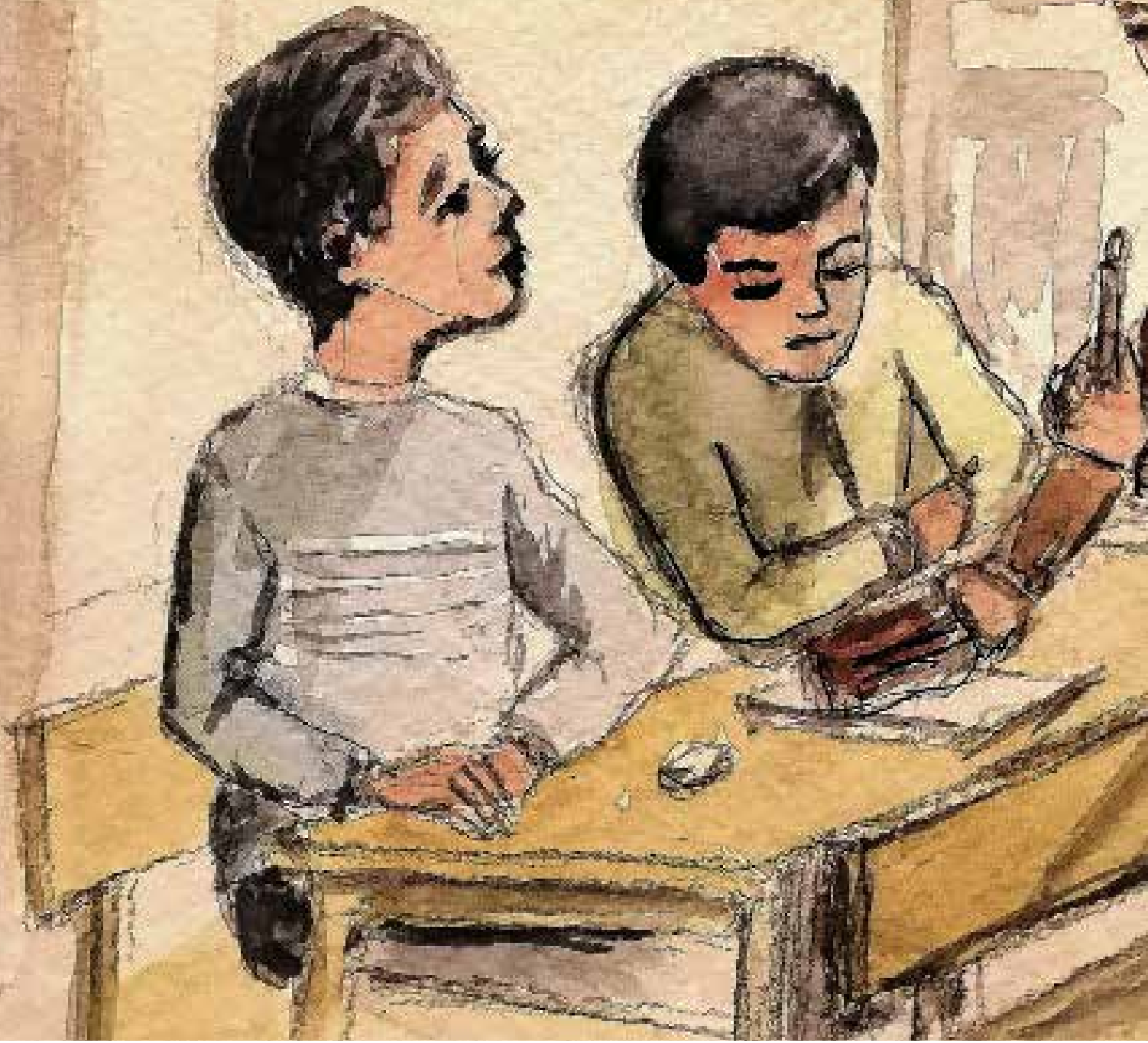
burunlu, beli bükük, saçları süpürge, uzun parmaklı ellerinde pis bir torba taşıyan cadı gibi bir kadın, kötü kötü gülüyormuş. Çocukların iyice üşümelerini, oyunlarının verdiği keyfin harareti yüzünden, içlerine işleyene kadar hissedemedikleri soğuğun en sonunda onları teslim almasını bekliyormuş. Sonunda çocukların gözlerine tek tek bakmış, hepsi de artık çakmak çakmak değil, baygın baygın bakıyormuş. Bakıyorlarmış ama kendilerine bakan bu kadını göremiyorlarmış. Artık tam vaktidir diye yanlarına sokulmuş cadı kadın. Torbasına parmağını daldırıp sarı renkli, iğrenç bir şeyi bir bir hepsinin burnuna sürmüş ve kahkahalar atarak oradan uzaklaşmış. Ertesi gün ise ateşler içinde yatan, burunlarından durmadan sümükler akan çocuklarının başında, anne babaları, "Vah vah, sonunda bizim yavrularımıza da bulaştı Nezlecî!" diye üzgün üzgün konuşuyorlar, arada bir eğilip çocuklarının burunlarını siliyorlarmış.

Halit bu hikâyeyi, sahnelerinin resimlendirildiği küçük bir kitaptan okumuştı. Hem ilk okuduğu kitaplardan olduğuna hem de okurken Nezlecî'nin, çocukların, nezle torbasının resimlerini de görüp hayli etkilendiğine göre, kitabı

unutmaması için gerekli şartlar tamam demekti. Kitabı okuduktan sonra epey bir müddet teneffüslerde bahçeye ya da okuldan sonra sokağa çıkmadı, kararlıydı, çıkmayacaktı da. Belli mi olur, Nezlecî, Yörme'ye de uğrardı belki. Ama böyle bir köyde ve üstelik Halit yaşta bir çocuk için bu kararda ne kadar sebat edilebilirdi ki? Çok sonraları hep düşündü Halit, acaba Nezlecî ile Mikail melek tanıyor muydu, beraber mi kurmuşlardı başına gelenlerden sorumlu o planı?

Kitabı okumasının ve Nezlecî'yi rüyalarında bile görmesinin üzerinden çok geçmedi, sınıf arkadaşı Asım'a babasının kumandalı kalem, Hamit'in babasının da kokulu silgi aldığı gündü. Uçlu kalemleri bile sınıftaki birkaç arkadaşında görüp hayran kaldıkları günlerden biriydi ki Asım, açık sarı renkli, tepeden değil de yandan basmalı bir kalemle gelmiş, bakmak isteyenlere dokunmadan bakabileceklerini söylemiş, sonra da ucunu çıkarmak için tepeden değil, yandan basıldığını göstermişti. Şaşıp kalan arkadaşlarına da "Ne sandınız oğlum, kumandalı kalem bu." demişti. Hamit de silgisiyle hava atıyordu, üzerinde silik bir çiçek resmi olan, mavi, küçük, hoş bir silgiydi bu,

çok güzel kokuyordu. Çocuklar Hamit'in elinde tuttuğu silgiyi koklamak için yarışıyordu, tam Halit de koklarken, "Yeter be, kokusunu bitireceksiniz." diyip hızla çekmişti silgiyi Hamit.

Hepsi birden sus pus olup ağır ağır dağıldılar, kokulu silginin dağıttığı hayallerle ve annelerinin kaybetmesinler diye ortasını delip ip geçirerek boyunlarına astığı avuçları kadar

büyük, kokusuz silgilerle. Belki onların babası da alırdı, akşam eve gidince kokulu silgiyi muhakkak annelerine anlatıp mızızlanacaklar, babaları onlara da alsın diye yalvaracak-

lardı. Böyle şeyler için babaya değil anneye yalvarılırdı köyde, ya da her şey için.

İşte o gün Halit de eve geldi, her arkadaşı gibi annesine umutsuzca yalvardı, yalvardı;

annesi ise sabretti, sabretti ve sonunda sabrı taşıp kızdı. Böyle basit bir şey için elçi olamazdı, çok istiyorsa doğrudan kendisi iletmeliydi talebini babalık makamına. Eh, Halit'in buna cesareti olamayacağına göre, artık ne gelirdi elden, en iyisi başka hayaller kurmaktı. Resim dersinde kış temalı resimler çizmelerini istemişti öğretmenleri. Halit, karanlık bir gecede parıldayan yıldızlar, gülümseyen bir hilal, kardan adam ve karla kaplanmış ağaçlar çizmişti. Artık Nezlecî ve torbası yoktu kâbuslarında, çoktandır düşünmüyor ya da pek korkmuyordu Nezlecî'den. Zaman geçiyordu çünkü zaman bir çocuk için aheste aheste, sanki hiçbir şey değiştirmeden, köye dokunmadan, evinin penceresinden seyrettiği dağdan bir şey alıp götürmeden, etrafından kimseyi eksiltmeden geçiyor ve başka resimli kitaplar okunuyor, başka küçük hikâyelerin içinde dolaşılıyor ve hepsi de gerçek zannediliyordu, Güneş'in Evi gibi mesela. Çocuk zihninin belki en güzel bir yanı saplantı hâline gelen bir kararlılıktan uzak olmasıdır. Halit de zihninde Nezlecî'nin yaptığı böyle bir tesirden çabucak sıyrılıp oyunlara dönmeye, karlı kışlı hayaller kurup çizmeye başladı. Nezlecî'yi hatırlamak bile istemiyor, aklına gelecek olursa hemen başka bir şey düşünmeye çalışıyordu, sanki düşüncelelerinden haberdar olursa ona da uğrayacaktı cadı, öyle zannediyordu. Şimdi sıra, o gün derste

çizdiği hayalin gerçek olmasını istemektir, ama kimden? Babası kar yağdırabilir miydi, ya öğretmeni? Annesi, bunun için dua etmesi gerektiğini söyledi; karları yağdıran melekler varmış, başlarında da Mikail isimli büyük bir melek bulunuyormuş, her bir kar tanesini bir melek indiriyormuş yeryüzüne. Mikail melek. O zaman Mikail meleğe mi dua etmesi gerekiyordu? "Hayır yavrum, Allah'ımıza dua etmelisin, Mikail meleği de Allah yarattı, karları da Allah yaratır, melekler sadece Allah'ın emirlerini yerine getiren hizmetçileridir." dedi hacıannesî. Hacıanne, babaanneye deniyordu. Halit'in, önce dedesi, sonra da adını aldığı amcası o doğmadan kısa süre önce peş peşe vefat edince Halit'in babası, teselli bulsun diye hacca götürmüştü annesini. Yüreği kavrulan bir anne, bir eş için ne güzel bir teselli yeri. Babaanne hacı olduktan sonra, adı da hacıanne olmuştu.

O gece uyumadan önce çok dua etti Halit. Annesinin öğrettiği gibi, sağ tarafına doğru dönüp yattı, bildiği dua ve sureleri okudu, sonra uzun uzun dua etti. "Allah'ım", dedi, "nolur bizim köye kar yağdır, sabah uyandığımda bir sürü kar yağmış olsun, nolur Allah'ım, kar yağarsa sana çok şükredicem Allah'ım, ya Rabbim, noolursun bir sürü, her yere kar yağsın..." diye tekrar ederken kar hayalleri billur bir rüyaya dönüştü. Uzaktan gelen köpek sesleri duyuldu. Soğuktan

tecrit edilmiş bu kamış tavanlı ve toprak damlı odaya doluşan bütün ev halkını uyutup kendi de uykuya dalacak sobanın son sesleri duyuldu. Yanı başında yatan kardeşinin nefes alış verişleri, hacıannesinin oturduğu yerden kaza ve teheccüd namazları kılarken dudaklarından yayılan tatlı mırıltılar, ineklerin kesik kesik böğürmeleri de bu billur rüyalara eşlik etti. Fazla vakit geçmedi ki hacıannesini usulca uyandırdı Halit'i: "Halit'im, hadi kuzum kalk, sabah namazı kılacaktık hani ya, hadi kalk, namazını kıl, sonra hemen yatarsın, hadi yavrum benim." İşte böyle oldu Halit'in ilk sabah namazı. Hacıannesini odaya bir leğen getirmiş, sobaya birkaç odun atıp hem odayı hem güğümdeki suyu ılıştırmıştı. Halit leğenin üstüne eğilip abdestini alırken o mübarek kadın, ibriği yavaş yavaş torununun ellerine dökmüş, abdest biter bitmez de bir havlu alıp sobanın kenarlarına sıkıca bastırıp ısıtarak bununla Halit'in yüzünü, kollarını kurulamıştı. O anda sabah ezanı okunmaya başlamıştı. Hacıannesini torununu sıkıca giydirip köy camisine uğurladı.

Halit, tahta merdivenlerden aşağıya, kayıp düşmemeye dikkat ederek indi, bu Anadolu köyünün yakıcı sabah ayazında, ayağının altında ezilen buzların sesleriyle evin tam karşısındaki camiye gitti, namazını kılıp eve geri döndü. Ne kadar da şaşırmış ve takdir

etmişti cami imamı ve yaşlı amcalar. Camiden dönerken havanın seyrek seyrek kar atıştırdığını gördü Halit, küçük yüreği heyecan, sevinç ve umutla doldu. Eve girer girmez hacıannesinin sıcak öpücüğünü aldıktan sonra yatağına girip huzurla uykuya daldı. Daha da kısa ya da ona öyle gelen bir zaman sonra ise bir takırtı işitti, uyku korosunun ahengini bozan bir çatlak ses ya da oyunu bozup kaçan bir mızıkçının sesi. Bir demir, güçlü darbelerle başka bir demiri dövüyor. Odada çok hafif bir hareketlenme oluyor, soğuşun kesif dokunuşlarının yokladığı kollar, bacaklar, omuzlar, uyanan bilincin refleksiyle şefkatli yorganın koynuna sokuluyor. Takırtı biraz ara veriyor, aralanan gözler tekrar düşüyor karanlık, yumuşak, huzurlu, sıcacık, mışıl mışıl uykunun kucağına ama tam bu sırada gürültü yeniden başlıyor. Bu bir başlayıp bir bitişler birkaç defa daha tekrar edince artık sadece gözler ve bilinçler değil, sinirler de uyanıyor. Az sonra biri öfkeyle söylenmeli ama kimse ses çıkarmıyor, tepkiler sadece sesli bir homurtu ile sağa yahut sola dönmekten ibaret kalıyor. Ardından bir sıcaklık yayılmaya başlıyor bir noktadan çevreye doğru. Bu sıcak dalgadan hemen önce, uyku sarhoşlğundan kurtulmayı başarabilenlerce ne olup bittiği nihayet anlaşılıyor. Şefkatli yorganın koynundan soğuk odaya herkesten önce çıkan anne, uyuyan sobayı uyandırmaya çalışmak-

ta, sobanın öğüttüğü odun ve hayvan gübrelерinin atıklarını, yani külleri temizlemek için demir bir boru parçasıyla sobanın bağırsaklarını karıştırmaktaymış meğer. Yavruları sıcak yorganın altındaki uykudan yine sıcak odanın içine uyansın diye, kendisi keskin ayazın esir aldığı balkona çıkmış, yakacak getirmiş. Halit, kendine gelip bu tatlı sahneyi bir an seyrettikten sonra birden hatırladı, yataktan fırlayıp pencereye koştu, hava henüz tam aydınlanmamıştı ama aradığı şeyi nereye baksa görüyordu. Duası kabul edilmiş, her yere bir sürü kar yağmıştı; çatılar, ağaçlar, yollar, Arayıt Dağı, her yer, her yer bembeyazdı işte. Rüya gibiydi, lapa lapa yağan, bembeyaz bir rüya. İri kar tanelerine baktıkça Mikail melek komutasındaki melekleri görür gibi oluyordu, ellerinde kar taneleri, bembeyaz, binlerce kanatlı melek, tebessümler saçarak yerle gök arasında gidip geliyordu. Sobanın üzerinde ısıtılmış bazlamaların arasına, cömert koyunlarının sütünden yapılan tereyağı sürüldü, heyecan ve sevinçten uçan bir çocuk ne kadar yiyebilirse o kadar yiyerek kahvaltı safhasını hızlıca atlattı Halit.

Babası bu karda okula tek başına gidemeyeceğini söyleyip Halit'i sırtına aldığı gibi sokağa çıktı. Henüz çiğnenmemiş karlarla kaplı sokaklarda enfes bir kar kokusu ve kristal kar sesi vardı. Bu koku ve ses tarif edilebilir mi? Bacalardan dumanlar

yükseliyordu, her adımında kart kurt, kart kurt seslerle ezilen karların üstünde ağır ağır yürüyen babasının ağzından ve burnundan da. Acaba bacalardan mı yoksa babasının nefeslerinden mi daha çok duman çıkıyordu? Halit bunları seyredip düşünürken babası bir hatıra anlatmaya başladı. Halit'in dedesi, yani babasının babası küçükken, böyle güzel bir kar yağmış Yörme'ye. Onun babası da tıpkı Halit'inki gibi sırtına almış oğlunu ve okula götürmüştü. "Babamın, kendisi daha küçükken vefat eden dedemle ilgili hatırladığı tek hatırasıymış bu." diyordu Halit'in babası. Şimdi bunları dinlerken yıllar öncesinden kalma bu hatıra sanki tekrar canlanıyor gibi geldi Halit'e. Halit'in, dedesiyle aynı adı taşıyan babası, hatıradaki büyük dede; sırtındaki de Halit oluverdi sanki.

İnsan, zaman ve mekânın sürüp giden hikâyesi böyleydi işte, ne garip. Halit, okula yaklaşıncaya babasına yalvardı, sırtından indirsin onu diye. Arkadaşlarının, bu hâlini görüp alay etmelerinden korkuyordu. Ama babası dinlemedi. Köşeyi döndükleri zaman bir de baktı ki sırtında küçük küçük kız ve oğlan çocukları, bir sürü baba okul yolundaydı. Bu manzara Halit'i rahatlattı ve gülümsetti. Artık utangaçlık yerine babasıyla gurur duyma vaktiydi.

Sınıflar sakinlerine kavuşunca ders başladı. Başladı ama akli fikri dışarıda olan çocuklar için

bitmek bilmedi ilk ders. Daha ders esnasında fısıldaşmalarla, kaş göz işaretleri ile kurulan takımlarla teneffüste kar topu savaşları oynandı, kardan adam inşasına başlandı, yerlerde yuvarlaya yuvarlaya kocaman kar topları yapıldı, karların üstünde yatıp izler bırakıldı. Halit, bütün bunları bir o oyuna bir ötekine koşturarak tatmaya çalıştı. Karın erimesinden ve oynayamadığı oyunların içinde ukde kalmasından korkuyordu sanki. Bütün gün, işte böyle geçti okulda.

Son ders saatinin henüz başıydı. Halit de diğer arkadaşları gibi çok yorgundu ve nihayet üşüdüğünü hissetmeye, içinde bir titreme, midesinde bir bulantı duymaya başladı. Ayaklarının ıslak olduğunu fark etti, içine kar dolmuş ve erimiş, annesinin alta delikli üste sağlam olmak üzere üst üste giydirdiği kalın çoraplarını sırlıslıkla yapmıştı. Bir arkadaşının kar topu savaşı sırasında sırtından aşağıya bıraktığı iki iri kar topu da belini ve çamaşırlarını ıslatmıştı. Ama bütün bunları şimdi fark etmiş, olurken hiç umursamamıştı. Arkadaşlarına baktı Halit, hepsi hâlâ heyecanlı, kıpır kıpır, yanakları al aldı. Kendi yanakları da öyle olmalıydı, sıcaklığını hissediyordu. Gözü pencereden dışarıya doğru kaydı. Sabahtan beri lapa lapa yağan kar artık tek tük serpiştiriyor, hafiften esen rüzgâr bunları oradan oraya savuruyor, sanki artık hiçbir yere düşmüyordu.

Acaba onları indiren melekler de rüzgârda böyle uçuşuyor da ellerindeki kar tanesini yere bir türlü koyamıyorlar mıydı? Hiç melek görmemişti Halit. Acaba görebilir miyim diye dışarıya daha dikkatle bakmaya, kar tanelerini takip etmeye çalıştı. Onları taşıyan elleri görmeye çalışıyordu. Fakat içinde bir kırgınlık, bir bulantı, alnında beliren boncuk boncuk terler, boğazında hafif bir acı... Odaklanamıyordu. Derken, bahçede gözüne bir karaltı ilişti: Elinde, içinde sarı bir şeyler dolu bir torba, tek dışıyla sırta sırta ona bakan, çirkin, ürktücü bir ihtiyar kadın. Kendinden geçti.

"Halit, oğlum, sana diyorum, duymuyor musun beni, hadi bakayım alın şu kovayı da odunluğa gidip odun getirin arkadaşınla, bugün nöbetçi siz değil misiniz?" Öğretmenin bu ikazıyla bir parça kendine gelen Halit, arkadaşlarının şaşkın bakışları eşliğinde ayağa kalktı. Titriyordu. Öğretmeni hâlini hiç fark edememişti. Arkadaşı olmasa bu gündüz vakti korkudan dışarıya çıkamazdı. Mikail ile birlikte çıktılar, odun doldurup getirdiler. Dışarıda terli alnına ve içine dolan rüzgâr, Halit için son darbe oldu. O gün okul bitince eve nasıl gitti, annesi kızıp azarlayarak üstünü başını nasıl değiştirip yatağa yatırdı, hiç hatırlayamıyordu. Hatırladığı tek şey, eve giderken her köşe başında elindeki torbayla ona doğru yaklaşır gibi görünen, tek dışıyla sırtan, siyah, yırtık pırtık paçavra gibi bir pelerine bürünmüş Nezlecî idi.

ÇOCUKLUĞUMUN BAYRAM SABAHI

■ Dr. Selahattin YILMAZ
İstanbul İl Müftü Yardımcısı

Çocukluğumuza dair hafızamızı yokladığımızda en çok bayramlara ait tatlı hatıralarımızla karşılaşırız. Babamız daha bayram gelmeden bizlere yeni, güzel elbiseler almış, annemiz misafirler için nefis tatlılar, börekler hazırlamış; evin temizliği baştan sona yapılmış, bahçe sokak dahi temizlenmiş, bayram sabahı erkenden uyanmış, babamızın ellerinden tutup camiye gitmişizdir. Bayramlaşma merasimleri, ziyaretler, bayram sofraları, evdeki tatlı koşuşturmalar hep tatlı anılarımız, ender zaman dilimidir. Bu mutlu günler, dinî hayatımız için özel olan ve çocuklarımız için çok anlamlı günlerdir.

Çocukluğumuzdan da hatırladığımız gibi bayram günlerinde ilk olarak bayram namazı kılınır. En mutlu ve hayatımızda büyük iz bırakan

bayramın ibadetle, yani bayram namazı ile başlaması bu anlamda çok manidardır. Sevincimizi hep beraber bir araya gelerek, Allah'a yönelerek, kıyama durarak yani şükrederek başlatmış oluyoruz.

Hız Peygamber'e (s.a.s.) tabi olan Müslümanlar olarak "Acaba Hz. Peygamber (s.a.s.) döneminde bayram namazı nasıldı? Kimler katılırdı?" sorusu aklımıza gelebilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.) dönemine baktığımızda bayram namazına erkek ve kız çocuklar, genç ve yaşlılar, kadın ve erkek olmak üzere Müslüman toplumun her kesiminin katıldığını görmekteyiz. Özellikle de İslam öncesinde birçok haktan mahrum bırakılan kadınların da dış elbiselerini üzerlerine alarak bu ibadete katılmaları calib-i dikkattir (Buharî, İdeyn, 12, 20, 21).

H.z. Peygamber (s.a.s.) döneminde bayram namazı, büyük meydan diyebileceğimiz namazgâhta kılınırdı. Zira bütün Müslümanların bayram namazında bir araya gelmelerinden dolayı cemaat, camiye sığmadığı için bayram namazı açık alanlarda eda edilirdi.

H.z. Peygamber (s.a.s.), bayram namazını kıldırdıktan sonra hutbeye çıkar, erkeklere hitap ederdi; ardından kadınlar kısmına gelir, onlara da tebliğ ve irşat faaliyetinde bulunurdu. Müslümanlar tekbirler getirir, dualar ederdi.

Hadis rivayetlerini incelediğimizde Peygamber Efendimiz döneminde çocukların da bayram namazına iştirak ettiklerini görmekteyiz.

İbn Abbas, çocuk olduğu hâlde H.z. Peygamber'le (s.a.s.) beraber bayram namazına çıkmıştır ve o günü şöyle anlatmaktadır. "Ben bir Ramazan Bayramı yahut Kurban Bayramı günü H.z. Peygamber'in maiyetinde namazgâha çıktım. Peygamber (s.a.s.) bayram namazını kıldırdı, sonra hutbe verdi, ondan sonra da kadınların bulunduğu yere gelerek kadınlara vaaz etti, onlara hatırlatmalar yaptı ve sadaka vermelerini emretti." (Buhârî, İydeyn, 16, 18) Buhârî, bu hadisi "Çocukların namaz kılınacak yere çıkmaları" babında rivayet etmektedir.

Resulüallah (s.a.s.), bayram namazına baliğ olan ve olmayan genç kızların da katılmasını isteyerek şöyle buyurmuştur: "Akıl baliğ olan ve olmayan genç kızlar ve aybaşı hâlindeki kadınlar, bayram için namazgâha gelsinler, Müslümanların davetine icabet etsinler. Sadece aybaşı hâlindeki kadınlar namaz kılınan yerden/saftan uzak dursunlar." (Nesaî, İydeyn, 3; Buhârî, İydeyn, 20, 21; Dârimi, İydeyn, 223)

Dikkat edilirse Resulüallah (s.a.s.) döneminde bayram namazlarına kadın erkek, genç yaşlı herkes katılmakta ve bu konuda herhangi bir ayırım görülmemektedir.

Bayram namazı İslam'ın dışı yansıyan, görünür ve herkesin katılımı ile gerçekleşen ibadetlerinden biridir. Özellikle yedi yaşından itibaren çocuklarımızın farz namazlara, toplu

kılınan cuma ve bayram namazlarına alıştırmak, böylelikle çocuklarımızı Müslümanlara ait ibadet, edep ve kültürle büyütmek son derece önemlidir. İslam kültürünü sonraki nesillere taşıma konusunda bu durum; ebeveynlerin, din adamlarının ve din hizmetleriyle meşgul olan insanların vazifesidir. Küçük yaşta böylesi bir kültürel aktarım yapılmadığı takdirde çocuklarımız namazı ve cami adabını öğrenmekten mahrum kalacaklardır.

İnsanoğlu, çocukluğunda yaşadığı ortamın izlerini hayatı boyunca taşımaktadır. Bayram günleri sevinç günleridir. Bu sebeple aile efradımızla neşe ve coşku içerisinde bayram kutlanmalıdır ki çocuklarımızın ruhuna işleyebilsin. Bunun için bayram akşamında çocuklarımızı zihinsel olarak bayrama ve bayram namazına hazırlamalıyız. Örneğin: "Çocuklar! Yarın bayram, ilk işimiz bayram namazına gitmek olacaktır. Müminler olarak bayram namazında buluşacak ve birbirimizle bayramlaşacağız." diyerek bir baba olarak bayramda yapacaklarımızı ve bayram adabını anlatabiliriz. Anne de kendi yapacaklarını ifade ederek ve çocuklarına da bir kısım vazifeler vererek onları bayrama zihinsel olarak hazırlamalıdır.

Bayram sabahında erkenden çocukların uyandırılması, çocukların güzel elbiselerini giyinerek büyükleri ile camiye gelmeleri, tekbirden iştirak etmeleri, bayram namazını kılmaları, namaz sonunda müminlerle bayramlaşmaları ve kendilerine hediyeler verilmesi, çocukların zihninde bayrama ait tatlı hatıralar bırakacaktır. Bayram namazı sayesinde çocuklar, bayramı ve sevincini yaşamakta ve zihin dünyalarında bayrama ait derin izler oluşmaktadır.

Unutmayalım, Allah Resulü (s.a.s.), "Bayram günleri, yemek, içmek ve zikir günleridir." (Ebu Dâvud, Edâhî, 10) buyurarak bayramın nasıl olması gerektiğini bizlere anlatmaktadır. Bayram namazından sonra herkesle bayramlaşmak, yaşlıların ellerini öpmek, dualarını almak, onları mutlu etmek de bayram namazının devamında yapılması gereken hususlardan bazılarıdır. Mutlu olmak kadar mutlu etmek de bayramın anlam dünyasındaki yansımadır.

KAS HAFIZASI

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

*Bir kerede on bin tekme çalışan-
dan korkmam
ama bir tekme
on bin kere çalışandan korkarım.*

Bruce Lee

Sorularımızı sorarak baş-
layalım. Adım atarken
önce sağ, sonra sol,
sonra sağ, sonra tekrar
sol ayağımız nasıl öne çıkıyor?
Ayaklarımız birbirine neden
dolanmıyor? Araba kullanırken
direksiyonu döneceğimiz yöne
nasıl döndürüyoruz? Yemek
yerken kaşığı her seferinde
ağzımıza nasıl ortalayabiliyo-
ruz? Telefon şifresini ekrana
bile bakmadan nasıl doğru bir
şekilde yazabiliyoruz? Elbet
sizin de aklınıza gelmiştir bu
minvaldeki sorular. Ve elbet
hayatınızın bir döneminde

kurcalamıştır aklınızı vücudu-
muzun işleyişi.

Her şeyi belli bir düzen için-
de yaratan Cenab-ı Allah, biz
insanları da en mükemmel
şekilde yaratmıştır. Bizlere
konuşmak için dil, görmek için
göz, duymak için kulak veren
âlemlerin Rabbi; bedenimizin
içine, kaslarımızın, sinirleri-
mizin arasına öyle bir özellik
yerleştirmiştir ki yukarıdaki so-
ruların cevabını hiç düşünme-
den orada bulabiliriz. Kısaca
“kas hafızası” olarak tanımlaya-
bileceğimiz bu özellik, bizi biz
yapan en temel meziyetlerin
belki de dayanağı olarak karşı-
mıza çıkmaktadır.

Bir dönemin ünlü film yıldızı
ve aynı zamanda efsanevi bir
savunma sanatları ustası olan

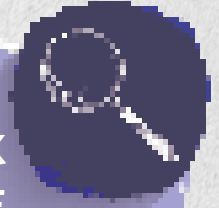
Bruce Lee’nin yukarıda alıntıla-
dığımız sözü, kapının anahtarı
aslında. Tekrar. Devamlı tekrar.
Hiç durmadan tekrar. Tekrar
edilen davranışlar ne kadar
komplike, ne kadar iç içe olursa
olsun beden onu ezberler. Ve
bu ezber zamanla refleksi bir
hâle bürünerek kolayca gerçek-
leşir.

Bir piyanistin parmaklarına
dikkat ettiniz mi hiç? Akışkan
olur âdeta klavyenin üstünde.
Ya da bir aşçı, soğan doğrarken
görünmez olur bıçağı, vuruşla-
rın hızı sayesinde. Yıllarca ama
yıllarca aynı hareketi tekrar-
ladıktan sonra ezberlemiştir
parmaklar, bilekler, ayaklar,
bacaklar o hareketlerin tama-
mını. Ve kendiliğinden çalışır
gibi görünür âdeta, izleyenle-
rin karşısında.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Kas hafızası yukarıda da bahsettiğimiz gibi en karmaşık işlemlerden en basit hareketlerimize kadar her yerde var aslında. Henüz bebekken defalarca düşeriz, düzgün yürümeyi öğrenebilmek için. O kadar çok düşmüşüzdür ki düşülmeyecek yürüme şekillerini bile öğrenmişizdir artık. Ve bu her gün yapılan devamlı tekrarlar yürümemizdeki aktif olan tüm kasların, sinirlerin, kemiklerin ve dokuların hafızasında kalıcı bir yer edinmiştir.
- Kas hafızasına yüklenen özellikler unutulmaz. Nasıl mı? Şöyle: Yıllar sonra ilk defa bisiklete tekrar bindiğinizi hayal edin. Hatta hayal etmeyin gidin tecrübe edin. Seleye oturup pedala bastığınız gibi rüzgârı hissediyorsunuz artık yüzünüzde, tıpkı çocukken mahalle aralarında hissettiğiniz gibi...
- Acil durumlarda görev yapan personelin eğitimini de bu çerçevede düşünebiliriz. Yapılan yüzlerce tatbikat, gidilen sayısız eğitim, bedenin her zerresine öyle mükemmel bir şekilde yüklenmiştir ki olası bir olumsuz durumda bir makine gibi çalışırlar bu insanlar. Ve sayısız canın kurtulmasına vesile olurlar.

KENDİNİ GELİŞTİRMEK İSTEYENLERE

- Her şeyden önce bu meziyetin "yüklenebilmesi" için bol bol tekrar yapın. Ama gerçekten bol bol tekrar yapın.
- Yapılacak işlemi küçük parçalara bölüp çalışın. Örneğin masa tenisinde falsolu servis kullanmak için önce topu havaya doğru açıda atma alıştırmaları yapın. Bu hareketi tam anlamıyla %100 başarı ile gerçekleştirdiğinizde bir sonraki adıma geçin.
- Sabırlı olun. Unutmayın ki sabır her kapıyı açan bir anahtardır.
- Kendinize inanın. Çalışmalarınızın meyvesini hiç ummadığınız bir anda toplayacaksınız.

HAYDİ DENE!

- Kas hafızasını anlatan en güzel örnekle yazımıza son verelim. Elinize bir taş alın. Ve fırlatın. Ama dominant elinizle değil, diğeriyle. Yani sağ elinizi kullanıyorsanız normalde, sol elinizle fırlatın taşı. Daha doğrusu fırlatmaya çalışın. Bakalım ne kadar uzağa gidecek taş? Veya şu soruyu soralım, gidebilecek mi taş?

PROF. DR. İSMAİL E. ERÜNSAL İLE SAHAFLIK ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

Prof. Dr. İsmail E. Erünsal, 1 Mart 1945'te Erzincan'ın Kemaliye ilçesinde doğdu. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü 1968'de, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1969 yılında bitirdi. Meydan Yayınevinin yayımladığı *Meydan Larousse: Büyük Lügat ve Ansiklopedisi'nin* yayın kurulunda çalıştı. 1974 yılında doktora eğitimi için İngiltere'ye gitti. Edinburgh Üniversitesi'nde J.R. Walsh'ın danışmanlığında Tâcîzâde Cafer Çelebi üzerine 1977 yılında doktorasını tamamladı.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde 1977-1990 yılları arasında öğretim üyesi olarak görev yaptı. 1982 yılında doçent, 1988 yılında profesör oldu. 1990-2006 yılları arasında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü Başkanlığını yürüttü. 1984-1995 yıllarında Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu üyeliği, 1992-1994 yıllarında Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Danışma Kurulu üyeliğinde bulunmuştur. 1983 yılından beri İstanbul'da yayımlanmakta olan *TDV İslam Ansiklopedisi'nin* yönetiminde görev almıştır. Hâlen İSAM Kütüphanesinin de ilmî danışmanlığının yanı sıra TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından yayımlanan hakemli iki akademik dergi olan *İslam Araştırmaları Dergisi* ve *Osmanlı Araştırmaları Dergisi'nin* yayın kurulu üyesidir. Ayrıca *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi'nin* yayın kurulu üyeliği de yapmaktadır.

Sürekli okuyan ve bunu aşk mertebesine erişirmiş bir kişisiniz. Sizin dünyanıza kitap nasıl girdi ve kitap biriktirme merakınız nasıl başladı?

Kitap almaya 7-8 yaşlarında başladım. Merhum babam Hacı Cemil Efendi, beni pazar günleri okula başladığımdan itibaren öğle namazından sonra Tophane'de Karabaş Camii'nde Sürmeli Mehmed Efendi'nin vaazına götürür, vaazdan sonra da mükâfat olarak bir çikolata alırdı. Karabaş Camii'ndeki vaazdan sonra babamla birlikte doğru Beyazıt Camii'nin yolunu tutardık. Bende kitap alma ve biriktirme merakının başlangıcı Beyazıt Camii'ne giderken içinden geçtiğimiz Sahaflar Çarşısı'ndaki kitap sergileridir. Her vaazdan sonra babam bana sergilerden birkaç kitap seçtirirdi. Daha sonraları dükkânlara girip kitap alma dönemimiz başladı. Bu şekilde aldığım ilk kitap, belki de babamın yönlendirmesiyle Mehmed Zihni Efendi'nin *Nimet-i İslam* adlı eseri idi. Bunu Numan Kurtulmuş'un Amentü Şerhi ve diğer bazı dinî kitaplar takip etti. Dinî kitapları pek okuduğumu söyleyemem. Seviyeleri bana göre çok yüksekti. Bir süre sonra Arsen Lüpen ve Sherlock Holmes gibi dedektif hikâyelerini keşfettim ve bunların tiryakisi oldum. Bu arada o dönemde her Türk çocuğu gibi benim de Tom Miksler, Teksaslar, Oklohomalar, Red Kitler arkadaşım oldu. Okuma alışkanlığı kazanmamda

dedektif hikâyelerinin ve çizgi romanların büyük payı vardır.

Ortaöğretim döneminde Batı klasiklerine yöneldim. Maarif Vekaletinin beyaz kapaklı ve ucuz fiyatlı klasiklerinin çoğunu okudum. Türk yazarlarına fakülte eğitimine kadar pek ilgi duymadım. Fakülte eğitimiyile

Osmanlıların dünya kültür tarihinde bir zincir olmasını istiyorsak bunu bizim yapmamız lazım. Dünya kültür tarihini yazarlar Türkçe bilmiyor. Bilmedikleri için de sizin tarihiniz ne kadar önemli olursa olsun sizi atıyorlar. Bu bir realite...

birlikte mesleğin gerektirdiği bu tür okumaları yaptım.

İlim ve kültür dünyamızda önemli yeri olan sahaflık, Osmanlılarda ne zaman ve nerede başlamıştır?

Osmanlıların fethinden sonra Bursa, hem bir başşehir hem de İslam dünyasının yeni kültür merkezlerinden biri olarak hızla gelişiyor. Öyle ki 15. yüzyılın ilk yarısında medrese sayısı 21'e ulaşıyor. Bu asırda şehir, tanınmış pek çok âlime de ev sahipliği yapıyor. Tabiatıyla yeni bir ilim merkezi olarak

kitap akışının, istinsah ve telif faaliyetlerinin de yoğunlaştığı bir şehir hâline geliyor. Mesela –mübalağalı olmakla beraber– Bursa'da hem müderris hem kadı olarak görev yapan Molla Fenârî'nin 10 bin adet kitabı olduğunun rivayeti, bize 15. yüzyılda Bursa'ya dikkate değer bir kitap akışının olduğunu düşündürüyor. Bursa sahaflarıyla ilgili ulaşabildiğimiz en erken kayıt Nizameddin b. Mevlana Muhyiddin'e ait 1463 yılına ait terekedir. Bu terekede 3 lugat dışında 22 kitap, bir miktar cüz, kalem ve misvaklar var.

Sahafların ilim ve kültür hayatımıza katkılarını kısaca anlatabilir misiniz?

İstanbul'da Osmanlı ilmî hayatının ve kültür ortamının gelişmesinde önemli katkıları olan sahaflar, kitapla okuru buluşturmanın ötesinde, toplu olarak bulundukları mekân dolayısıyla Sahaflar Çarşısı namıyla bir ilim ve kültür muhitinin oluşumuna da zemin hazırlamışlardır. Bu dönemdeki Bursa ve Edirne sahaflarının Osmanlı kültür hayatına katkıları farklı bir şekilde gerçekleştiği görülmüyor. Bursa sahafları eğitim ve öğretim için gerekli kitaplar yanında kitap telifi ve istinsahı için başta kâğıt olmak üzere kalem, kalemıraş, mürekkep gibi her türlü malzemeyi temin etmekte ve cilt yapmaktaydılar. Edirne sahaflarını, İstanbul ve Bursa sahaflarından ayıran en önemli özellik terekelerinde bulunan kitapların cinsi ve

muhteviyatıdır. Bu dönemde yaşamış Edirne'deki sahaflara ait birkaç terekede kahramanlık konularını işleyen hikâye kitaplarının ve destanlarının büyük bir yekûn oluşturduğu görülür. Öyle anlaşıyor ki Edirne'de bulunan sahaflar halkın ve sınır boylarındaki askerlerin kahramanlık duygularını beslemek ve canlı tutmak için bu tür kitapları çoğalttırıp hem bu şehirde hem de Rumeli'deki diğer bölgelerde satmaktaydılar. Bu dönem Edirne sahaflarının sadece bu şehrin değil, aynı zamanda Rumeli bölgesinin de kültür hayatına bu yöndeki katkılarının öne çıktığı görülüyor.

17. ve 18. asırlar, İstanbul sahaflarının tarihinde yazma eser satışının yoğunlaştığı bir evredir. Zengin bir ulema sınıfının ortaya çıkışı çeşitli İslami konulardaki klasik eserlere talebi artırmış ve İstanbul sahaflarına İslam dünyasının kültür merkezlerinden bir kitap akışı başlamıştır. Bu dönemdeki sahaf terekelerinde bu tür eserlerin oldukça pahalı nüshalarına rastlanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde kütüphanenin oluşumundan kısaca söz edebilir misiniz?

Osmanlı İmparatorluğunda sosyal hizmetler hayır sahipleri tarafından kurulan vakıflar vasıtasıyla yürütülüyordu. Bu vakıflar, bir insanın doğumundan ölümüne kadar hayatının her safhasında duyabileceği ihtiyaçlara cevap verebilmek gayesiyle kurulmuştu. Medrese-

lerde müderris ve öğrencilerin, mahallelerde mahalle halkının kitap ihtiyaçlarını karşılamak için yapılmış kitap ve kütüphane vakıfları da bulunuyordu. Bu kütüphaneler ilk devirlerde ya cami, türbe, tekke gibi müstakil bir hayır kurumunun içinde ya karakteristik Türk ve Müslüman şehirlerinin teşkilinde ya da sosyal ve ekonomik hayata yön-

İstanbul'da Osmanlı ilmî hayatının ve kültür ortamının gelişmesinde önemli katkıları olan sahaflar, kitapla okuru bu-
luşturmanın ötesinde, toplu olarak bulundukları mekân dolayısıyla Sahaflar Çarşısı namıyla bir ilim ve kültür muhitinin oluşumuna da zemin hazırlamışlardır.

vermede önemli bir yeri olan imaret tesislerinde kurulmuşlardı. Daha sonraki yüzyıllarda da aynı gayeye yönelik yine bir vakıf kuruluşu olan müstakil kütüphaneler ortaya çıkmıştır. Yani Osmanlı Devri Türk kütüphaneleri, karşımıza bir vakıf kuruluşu olarak ortaya çıkmaktadır.

“Akademisyenlik meslek olmaktan çıktı, mekseb hâline geldi.” diyerek akademik hayatın gerilemesinden yakınıyorsunuz. Akademisyenlik hayatında 45 yılını geride

bırakmış bir hocamız olarak bu gerilemeden kısaca bahsedebilir misiniz?

Belki bu tabii bir gelişmedir ama devrin gereği olarak akademisyenliğin bir meslek olmaktan çıkıp kazanç yolu olması beni rahatsız ediyor. Çünkü biz, akademisyenliğin bir yaşam biçimi, bir hayat tarzı olduğu dönemlerde yetiştik. Akademisyenliğin maddi şartlarının yanında gerekli kıldığı bir hayat düzeni de vardır. Bir akademisyenin fakülte dışında evindeki çalışma masasının üzerinde de daima çalıştığı konularla ilgili kitap, fotokopi, notlar bulunmalı ve akşam eve geldiğinde zaruri ihtiyaçlarına ve ailesine zaman ayırdıktan sonra çalışmaya koyulmalıdır. Aslında bir akademisyen, zihnî çalışma dışındaki aktiviteleri gerçekleştirirken de çalıştığı konuyla meşgul olmalıdır. Yıllar önce rahmetli Prof. Dr. Fuat Sezgin'den bizzat dinlemiştim. Bir gün hocası ve İstanbul'da Şarkiyat Enstitüsünde beraber çalıştıkları Helmut Ritter'i ziyaret ettiğinde Ritter: “Fuat, günde kaç saat çalışıyorsun?” diye sormuş. O da 10-12 saat çalıştığı hâlde biraz fazla göstermek için 16 saat demiş. Ritter: “Olmaz Fuat, bir ilim adamı günde 24 saat çalışmalı.” demiş. Burada Ritter'in kastettiği bir ilim adamının zihninin çalıştığı konuya 24 saat konsantre olabilmesidir. Ancak bu konsantrasyon sonucunda bir şeyler bulabilir, bir şeyler keşfedebilirsiniz.

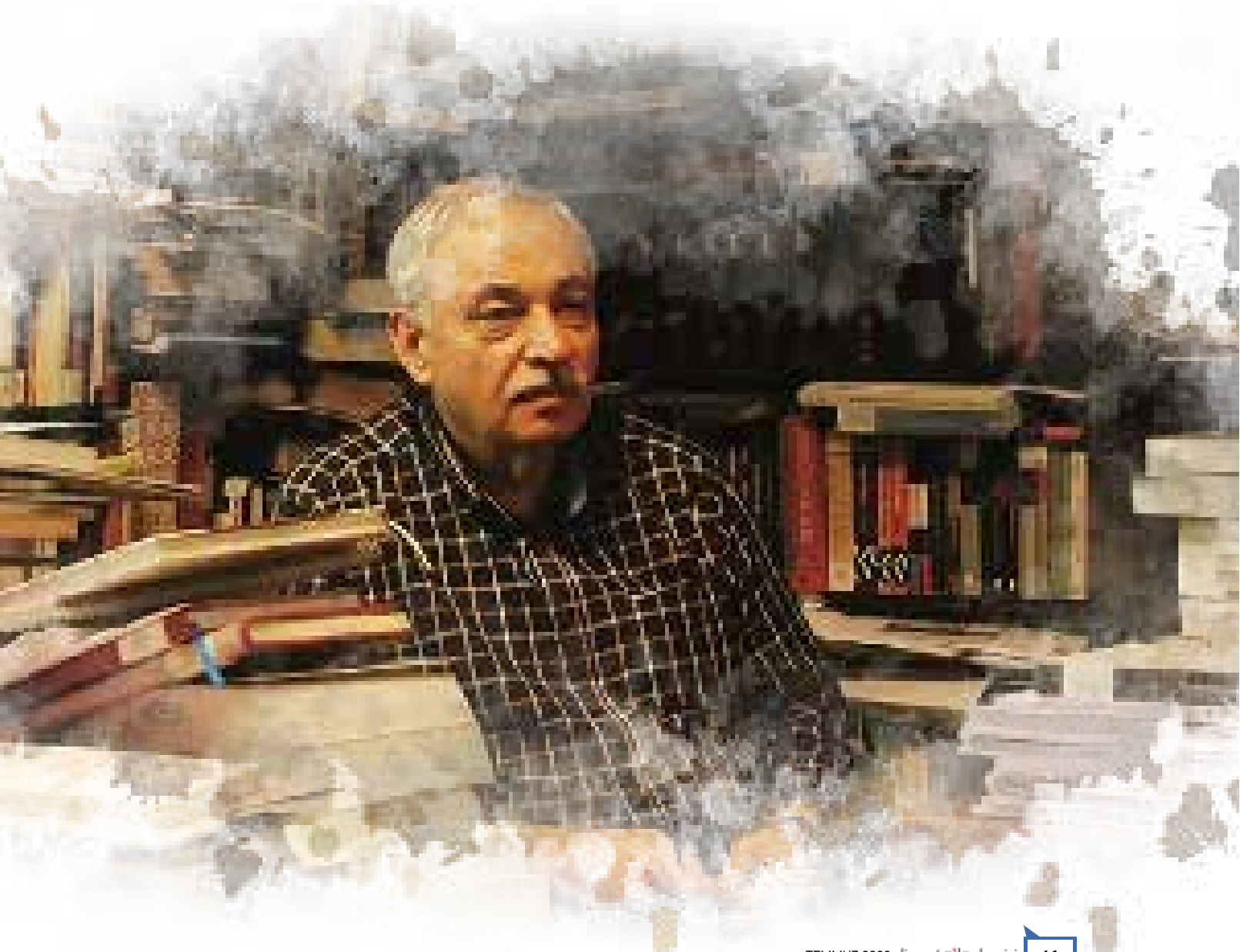
Son olarak ömrünü ilme vakfetmiş bir ilim adamı olarak ilim yolculuğuna çıkmış ve çıkacak olanlara neler söylemek istersiniz?

Derdimiz bilgi üretmek olsun. Şimdi bazıları alıyor önüne dört tane kitabı, beşinciye de kendisi yazıyor. Bu bilgi üretmek değil. Rahmetli Mehmet Genç Hoca'nın çok güzel bir tarifi var, diyor ki: "Dört kova suyun yanına boş bir kova koyuyorlar. Dolulardan birer maşrapa boş

olana aktarıyorlar. Böylece yeni bir kova su elde ediyorlar." İşte aynen buna dönmüş durumda. Ben bu konuları çalışırken binlerce vesika okuyorum ve oradan çıkardığım bir cümle- nin de arkasında durabiliy- rum. Bu üretim zor, bu yüzden de kimse bu işe girmiyor. Deli pösteki sayar gibi sayacaksınız, kolay değil.

Osmanlıların dünya kültür tarihinde bir zincir olmasını istiyorsak bunu bizim yap-

mamız lazım. Dünya kültür tarihini yazanlar Türkçe bilmiyor. Bilmedikleri için de sizin tarihiniz ne kadar önemli olursa olsun sizi atlıyorlar. Bu bir realite... Ben kütüphanelerle ilgili çalışmaya başladığımda Batı literatüründe bu konuda Osmanlı dönemine ait hiçbir şey yoktu. Yazdıkları kitaplarda Bizans Dönemi'nden doğrudan Cumhuriyet'e atarlardı. O yüz- den ben kütüphanelerle ilgili İngilizce neşriyat yaptım. Şimdi artık o bilgileri kullanıyorlar.

ASİL VEKİL İLİŞKİSİ

■ Ali Necip ERDOĞAN

Vekil, asili temsil eder. Kişi kendisini ilgilen-diren işleri kendisi (asaleten) yapabile-ceği gibi yetki verdiği vekiline de yaptırabilir. Asili temsil eden vekil tarafından yapılan her iş asil tarafından yapılmış gibidir. Sadece bir konuda temsil yetkisi verilebileceği gibi birçok konuda temsil yetkisi verilebilir. Vekilin yetki verilen konulardaki iş ve fiilleri asil adınadır. Vekil asili, asilin belirlediği sınırların içinde kalarak hem vekâletini ima ve ihsas eder hem de riayeti nedeniyle asili imaen hatırlatır. Bu tutum, muhatabına vekilliği nedeniyle herhangi bir üstünlük tasla-madığını, vekilliğinden dolayı herhangi bir hak ya da imtiyaz talep etmediğini bildirir ve gösterir. Asil de vekilin sınırlarını aşmaması nedeniyle hem ondan hoşnut olur hem de muhatabın kendisini (asili) hatırlaması nedeniyle muhatabı gönlüne düşürür. Vekil görüldüğünde asil hatırlanır. Bu ima, muhatabın anlayışına müdahale etmeyen bir hatırlatmadır. Muhatap neyi nasıl anlıyorsa aynı şekilde anlayışını muhafaza edebilir. Bu çok önemlidir çünkü muhatap asil ile değil vekil ile karşı karşıya-dır. (Mesela vekil ile muhatap arasındaki kişisel dostluk bu anlayışa yön verebileceğinden asilin haklarına zarar verilebilir.) Vekilin temsil alanının tanımı, muhatabı tarafından da açık ve net bir şekilde anlaşılmalıdır ki asilin hak ve sorumluluklarını muhatap da

bilebilsin ve o alanın içinde kalabilsin. Böylelikle vekil bu tanımlı alan dışında hiçbir talepte bulunamaz, iş ve fiilleri bu alanın dışına taşıyamaz, dolayısıyla da bu alanın dışındaki hiçbir şeyi dayatamaz, böylelikle muhatabın anlayışına da müdahale edememiş olur. Demek ki asil-vekil ilişkisi görünüşte ikili, fiilen üçlü bir ilişkidir: asil-vekil-muhatap.

Asil vekil ilişkisinde belirleyici olan en önemli unsur, yapılacak bir işi ya da fiili asilin ya fiziki imkânsızlık ya da bilgi ve tecrübe eksikliği nedeniyle yapamayacak olmasıdır. Mesela kurban kesmek isteyen birinin o an orada olamayışı nedeniyle orada bulunan birine vekâlet vermesi (fiziki imkânsızlık) veya dava açmak isteyen ya da kendisine dava açılan birinin, usulü, kanunları ve uygulamayı bilen bir avukata gitmesi, ona vekâlet vermesi (bilgi ve tecrübe eksikliği) gibi.

Tevekkül, vekl kökünden gelir; vekl, Allah'a güvenmek anlamındadır. Tevekkül ise, "birinin işini üstüne almak, birine güvence vermek; birine işini havale etmek, ona güvenmek" anlamına gelir. Kişi (asil) tevekkül ettiğinde vekil tayin etme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmış olmaktadır çünkü kendi gücünü aşan bir iş ve fiili, o iş ve fiili gücü yetene havale etmektedir. "Devemi serbest bırakıp Allah'a tevekkül edeyim mi?" diye soran adama Efendimiz (s.a.s.), "Önce bağla sonra tevekkül et."

demidir. Kişinin kendisinin (asaleten) yapabileceği bir işi yapmayıp bu işi vekile havale etmek istemesi, asil vekil ilişkisinin nasıl kurulacağına dair iki ilkeyi doğurur. Birincisi, kendisinin yapabileceği bir işi vekile havale edemez. İkincisi, tevekkül başlangıçta zorunlu bir ilişki olarak doğar çünkü kişi kendisini aşan iş ve fiiller için (istese de istemese de) tevekkül etmek zorundadır. Aradaki ilişki hem söz konusu zorunluluk nedeniyle hem de kişinin yapması gerekenleri yapmak zorunda olması nedeniyle henüz ikili bir ilişkidir. Talak suresi 3. ayette, "...Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter..." denilmiştir. Muhatabın dâhil olmasıyla bu ilişki üçlü bir ilişkiye dönüşecektir.

Adamın devesini bağladıktan sonra tevekkül etmesi öncelikle, aklının deveye kalmasını engellemek içindir. Serbest bırakılan devenin ne yapacağı öngörülemez, dolayısıyla da deve, gittiği yerden ya da yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Serbest bırakılan devenin başına gelecek olanlardan devenin sahibi sorumlu tutulacaktır. Bu yüzden deve, sahibinin aklını temsil eder. Adam deveyi bağladığında aklını da bağlamış olur. Yani kişi, yapabileceklerini yapmış, tedbirini almıştır. Kendi aklının (toplumsal aklın ve tecrübenin de bir sonucu olarak) sınırına gelmiştir. Bir olumsuzluk yaşandığında kişinin sorumluluğu, almış olduğu tedbirler nedeniyle en aza

inmiştir. Yani kişi kendisinde potansiyel olarak bulunan aklı, tüm tedbirleri alarak “faal akla” çevirmiştir.

Deve aklı temsil eder. Deveyi bağlamak aklı bağlamaktır. Bu, aşkın olanla/yüce olanla temas etmenin irtibat kurmanın yolu ve en temel ilkesidir. Aksi takdirde akıl, serbest hareket eder ve fikirlerin uçuşmasına sebep olur. Sınırlanamayan “şey” tanımlanamaz. Aklı bağlamak onu sınırlamak, sınır içinde düşünmeyi sağlamak içindir. (Serbest düşünme ayrı bir konudur.) Kişinin kendisini aşan konulara ulaşabilmesinin de bir yoludur sınırlamak. İş ve fiil eğer kişinin kendisini aşmasaydı, kişi o iş ve fiili kendisi yapabilirdi. Kendisini aştığı için aklı bağlamak zorunda. Bu zorunluluk “Yüce”nin vekâlet ilişkisini devam ettirmek için yaratılan zorunluluktur. Yani yüce olan vekil ile ilişkisini sürekli kılmak için vekilin gücünü aşan durumları yaratır, bu onun yüceliğinin ve şanının gösterenidir, vekile kendisini hep ima eder. Böylelikle asil vekil ilişkisinin sürekliliğini sağlar. Bu sürekliliği en güzel ifade eden de “Deveyi sağlam kazığa bağlamak” deyimidir. Burada “sağlam” vurgusu, bağlamaya değil bağlanan yere yani “kazığa”dır. Sıkı sıkı bağla demiyor, bağladığın yer yani kazık sağlam olsun diyor. Devenin ipini sağlam olan kazığa öylesine, al el usul bağlayabilirsin, bağlaman gevşek olsun, kolay çözülsün

ama bağladığın yer sağlam olsun anlamı çıkıyor. Demek ki (devenin temsil ettiği) akıl çok sıkı değil gevşek bağlanabilir çünkü değişen şartlar nede niyle aklı revize etmek gerekebilir ama bağlandığı yer yani merkez sağlam olursa bağlama biçimi (aklı kullanmak) farklılık gösterebilir. Deve muhakkak bağlanacak, bağlandığı yer sağlam olacak, bağlanma biçimi farklılık gösterebilecek.

Bakara suresi 30. ayette, “Hani, Rabbin meleklere, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Orada bozgunculuk yapacak, kan dökcek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.” demişler, Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim” demişti.” denilmektedir. Yeryüzünde yaratılacak olan “halife”nin Hz. Âdem ve onun neslinden gelecek insanlar olduğu daha sonraki ayetlerden ve diğer surelerden anlaşılmaktadır. Halife, “arkada olmak, birinin arkasından gelmek, yerine geçmek” anlamlarına gelen half kökünden türetilmiş olup “birinin yerine geçerek işini, görevini devam ettiren” şeklinde açıklanır. Hilafet ise, “bir kimsenin diğer bir zatın yerini tutması”, “birinin yerine geçmek, bir kimseden sonra gelip onun yerini almak, birinin ardından gelmek/gitmek, yerini doldurmak, vekâlet veya temsil etmek” gibi anlamlara gelir. (TDV İslam Ansiklopedisi, “Halife”, “Hilâfet”) Dolayısıyla

müfessirler bu ayette geçen halife kavramını, Allah’ın iradesini yeryüzünde temsil eden, O’nun adına hareket eden, emir ve yasaklarını tatbik eden kimse olarak açıklamışlardır. Sad suresi 26. ayette “Ey Dâvûd! Gerçekten biz seni yeryüzünde halife yaptık. İnsanlar arasında hak ile hüküm ver. Nefis arzuna uyma, yoksa seni Allah’ın yolundan saptırır. Allah’ın yolundan sapanlar için hesap gününü unutmaları sebebiyle şiddetli bir azap vardır.” denilmektedir. Buradan insanın yeryüzündeki iş ve fiillerinin kendi adına asaleten ve kendisini yaratan Yüce Allah (c.c.) adına

(halife olması bakımından) vekâleten olduğu sonucuna varılabilir.

Asil vekil ilişkisinde insan, yeryüzünde halife olmak bakımından vekil iken, tevekkül ettiğinde yani kendisini aşan bir iş ve fiil söz konusu olduğunda “asil” konumuna geçmektedir. İmam Buhari’den rivayet edilen bir hadiste sevgili Peygamberimiz, bu durumu şöyle ifade etmektedir: “Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: “Her kim benim velî bir kuluma düşmanlık ederse ona harp ilân ederim. Kulum bana, kendisine farz kıldığım şeylerden daha hoş olan

bir şeyle yaklaşamaz. Kulum bana nafil ibadetlerle de yaklaşmaya devam eder. Sonunda onu severim. İşte o zaman onun işiten kulağı, gören gözü, sımsıkı tutan eli, yürüyen ayağı mesabesinde olurum. Benden bir şey isterse bunu ona mutlaka veririm. Bana sığınırsa onu mutlaka korurum...” (Buhari, Rikâk, 38)

Asil (Yüce Allah) vekile (halife olması bakımından) kendini ima eder. Bu onun yüceliğindendir. İma O’nun yüceliğinin vekil tarafından kabul edilmesi ve onaylanması içindir. Bu, vekilin korunmasını da sağlar.

Çünkü yüce olan kavranamaz, dolayısıyla da sembolleştirilemez. Vekil, yüceliği kavrayamayacağından ima’ya razı olur. Vekilin cevabı da yüceliği tasdik etmek ve onaylamak üzere tevekkülle mümkündür. Tevekkül eden yüceliği kabul edip onaylarken hem kendini (vekil olarak) korur hem de yüce olanla ilişkisinin sürekliliğine bağlı kalır. Vekilin asil adına yapacağı her iş ve fiil, asil tarafından tanımlanmıştır. Tanımlanan alanın dışına çıkmadığında asil vekil akdine riayet edilmiş olur. Akde riayet tarafların vaatlerinin geçerliliğini de korumuş olur. O zaman vekilin duası (hem kendisini aşan iş ve fiillerdeki tevekkülü hem de istek ve arzuları/ilışkideki süreklilik) aradaki akdi ima eder. Akde riayet asilin vekile, vekilin asile dönük olmasıdır.

Asil vekil ilişkisinin asıl amacı muhataptır. Çünkü muhatap aracılığıyla asil vekil ilişkisi belirginleşip görünür hâle gelir. O zaman bu ilişkinin “göstereni” muhatap “gösterileni” de hem asil hem de vekildir. Muhatabın varlığı asili de vekili de hem dünya ile hem de ahiret ile sürdürülebilir ilişki içinde var eder. Üstelik de asili ve vekili bir ve aynı kılacak süreci işletir. Asil vekil ilişkisi kurulmadan muhatap işlevsel olarak var olamaz. Dolayısıyla da muhatabın anlaşılması mümkün olmaz. Çünkü her muhatap (insan, hayvan, cemat, nebatat, nesneler, eşyalar) aynı zamanda kendisi de asil vekil ilişkisi içindedir.

SURRE RUHU YA DA DURSUN ALİ DAYI

■ Sümeyra ÇELİK

Her şeyin hakkını vererek yapardı. Kızdığına öfkesi yeri göğü inletir, keskin sözleri çarptığı kulaklarda tufan gibi iz bırakırdı. Celalli olduğu kadar cesur biriydi. Pasifliğe ve pısrıklığa

hiç tahammülü yoktu. Yaşanmışlığın her türlü izini simasına yerleştiren sakalları, uzun ve beyazdı. Başından eksik etmediği yöresel takkesiyle pamuktan bir dede gibi görünürdü. Doğrusu onu başı açık hiç görmemiştim. Saçı var mıydı, yok muydu bilemiyorum.

Ancak bildiğim ve bildirmek istediğim en önemli özelliği çok cömert olmasıydı. Dursun Ali Dayı'nın etrafında ikramına muhatap olmamış, cömertliği ile karşılaşma-

mış birini bulmak imkânsızdı. Bu durum sadece sofrasına mahsus da değildi. Kilo ile kumanya almak gibi bir alışkanlığı yoktu. Teneke ve çuval işi erzak alır ve sofrasından misafiri eksik etmezdi.

Daha ilkokul çağında küçücük bir çocukken gurbet ellerde yatılı okuduğum zaman hafta sonu iznine çıkar ve onun hanesinde misafir olurudum. Dursun Ali Dayı ile unutamadığım onlarca hatıradan en kesif olanı; bugün bile kulaklarımda çınlayan "Habu paçiya harçluk verdunuz mi? Her şeyi ben mi diyeceğüm size?" diye ev halkına çıkışmasıydı. Eli, dili, gözü, gönlü cömert olan ince düşünceli bir adamdı. Kapısı

herkese açık binlerce Anadolu insanından biriydi. Onunla yaylaya çıkmak, kuzinenin başında hararetli konuşmalarını dinlemek ve "yaylım"ı seyretmek başka güzeldi. Ama bu hatıraların hiçbirisi bu satırların yazılış amacı değildir.

O yaz her zamanki gibi havalar çok sıcaktı ve herkes dünyanın hengâmesiyle fazlaca meşguldü. Dolayısıyla doğduğu topraklardan çok uzaklarda bir yerde sıradan bir kulun hacdan dönmesi kimse için hayat memat meselesi değildi. Biri hariç. Kolon kanseri tedavisi gören Dursun Ali Dayı. Hacdan döndüğümü hasta yatağında öğrenmiş ve çok sevinmişti. Kendisinin refakatçisi olan bir akrabamı beni ziyaret edip hacımı tebrik etmesi için âdeta görevlendirmişti. "O paçi garip kalmasın, hacıyı görmeye git." demiş ve kendi maaşından yol masraflarını da karşılamıştı. Bu incelik, şahsımı tarifi imkânsız duygulara salmıştı. Anadolu mayasının bir tezahürü olan bu davranış, ibadete hürmetin ne olduğunu gösteriyordu. Büyük bir geleneği ve güzel bir örfü ihya etmekle kalmıyor, kardeşlik hukukunu da tesis ediyordu. İbadete kıymet vermek, "abid"e hürmet etmek Anadolu coğrafyasında tanıdık sahnelerdendi. Ecdadımızın İstanbul'dan hacca uğurladığı ve hacı karşıladığı muhite Harem ismini vermesi başka neyle açıklanabilir-di? Harem, saygınlığı olan yer demekti. Mukaddes

beldelere her yıl hac mevsiminde kıymetli hediyeler büyük merasimler düzenlenerek surre alayları ile Harem'den gönderilirdi. Haremeyne ihtimam göstermek ve bu yolda her türlü ikram, izzet bize dede ocağından mirastı. Mescid-i Haram'dan gelen birinin binlerce kilometre ötede ayak

»
Dursun Ali Dayı,
manevi değerlere
gönülden bağlı
ve onlara hürmeti
yaşatmayı kendine
vazife edinmiş
insanlardandı.
«

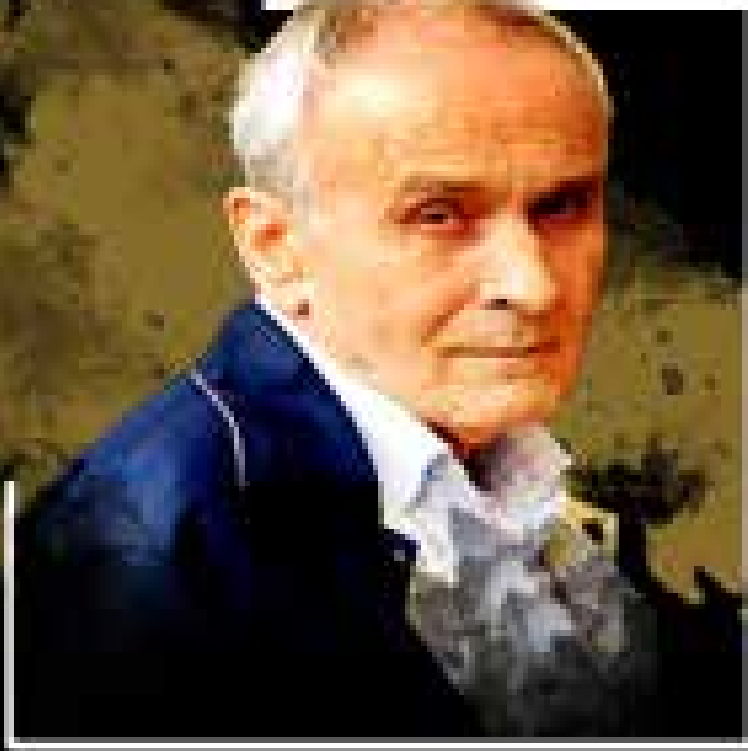
bastığı yere Harem adını veren bu hassas bakış açısı, yüzlerce yıl geçse de Anadolu'da makes bulmaya devam ediyordu. İşte Dursun Ali Dayı da bu halkanın bir zinciriydi. Medeniyetimizin devam eden bir dip akıntısı vardı ve bunu kesmek kimsenin harcı değildi. Hac kafilelerinin dönüşü tekbirlerle karşılaşır, kurbanlar kesilir eş dost, hısımlar hep beraber sofralara otururdu. Memleket bayram havasına bürünür, herkes bu sevince ortak olurdu. Âdeta bir şölen havasında geçen hacı ziyaretleri günlerce sürerdi. Anılar ve yaşanmışlıklar anlatılır, henüz hacca gidememiş olanların dualarına gözyaşları

eşlik ederdi. Bu ziyaretlerde çocuklar müstesna bir yere sahipti. Hacdan gelen hediyeler ile önce çocukların gönlü alınır ve küçücük yürekleri Kâbe'yle tanıştırılırdı. Bütün bunlar Allah'a tazimin ve yaratılana saygının bir sonucuydu. İbadet, hürmete değer olardı. Kulluk, her türlü saygıyı hak ederdi. Dursun Ali Dayı, mektep sıralarına oturmadan, satır sayfa görmeden bu ruhu kuşanabiliyor ve sanki bir bekçi gibi kadim gelenekleri koruyordu. Manevi değerlere gönülden bağlı ve onlara hürmeti yaşatmayı kendine vazife edinmiş insanlardandı. Müslüman olma coşkusunun yaşanmasına mihmandarlık etmek, ibadete teşvik ve kulluğu taltif etmek vazgeçemedikleri arasındaydı. Bu yolda yüksünme, erinme ve çekinme bilmezdi. Üstelik bütün bunları hastalığının ileri aşamasında, hasta yatağında yatarken dahi yapabiliyordu.

Ben hacdan döndüm ve dünya dönmeye devam ederken daha da uzak diyarlara doğru yol aldım. Dünya yolculuğunu bitiren Dursun Ali Dayı'nın cenazesinde bulunmak nasip olmadı. Bu satırları yazarken bana eşlik eden gözyaşlarım, onu son kez görememiş olmanın hüznündendir. Kendisini minnet ve rahmetle anarken ondan aldığım el ile kulluğa verdiği hürmet yaşasın diye hacı ziyaretlerine devam ediyorum. Hac dönüşü kardeşliğinde dönüm noktası olsun ve surre ruhu hep baki kalsın diye hacdan dönenlerin yolunu gözlüyorum.

TARİHE IŞIK TUTAN MÜTEFEKKİR: MEHMED NİYAZİ ÖZDEMİR

■ Söyleşi: Şule TÜZÜN

Tarihçi, yazar ve mütefekkir

Dr. Mehmed Niyazi Özdemir'i Prof. Dr. Mustafa Aksoy'a sorduk...

Kültür tarihimizin çok yönlü isimlerinden biri olan Mehmet Niyazi Özdemir ile ilk tanışma hikâyenizden ve onun sizin hayatınızdaki öneminden bahseder misiniz?

Niyazi Ağabey, uzun süre Almanya'da yaşadktan sonra 1988 yılında yurda dönmüş ve bir gazetede haftada iki defa yazmaya başlamıştı. O gazetede köşe yazısını devamlı okuduğum tek yazardı. Böylece ilk tanışmamız sanal olarak gazete vasıtasıyla oldu. Aslında ilk baskısını 1979'da yapan *Millet ve Milliyetçilik* adlı eserini o yıl okumuştum. Ancak o zaman daha liseyi yeni bitirdiğim için fazla tanıdığımı söyleyemem.

Niyazi Ağabey Almanya'da doktora yapıp orada uzun süre yaşadktan sonra 1988'de Türkiye'ye yani İstanbul'a dönmüştü. Ben de 1988'de İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı-Sosyal Değişme Anabilim Dalında yüksek lisans sınavını kazanmıştım. Elazığ'ın Karakoçan Lisesinde öğretmen olarak görev yaptığım için ancak Şubat 1989 yılında İstanbul'a gelebilmiştim. İstanbul'da Pertevniyal Lisesinde öğretmen olarak çalışmaya başladım. Dersten çıkıp hemen İstanbul Beyazıt Kütüphanesine gidiyordum. Bir gün kütüphanede karşılaştığımızda "Ağabey çok ilginçtir o gazetede tek okuduğum köşe yazarı sizsiniz." dediğimde sadece gülümsemişti.

Niyazi Ağabey o tarihte *İki Dünya Arasında* romanını yeni baskısı için gözden geçiriyordu.

Ben sık sık kitap alıp verdiğim için en ön masada, Niyazi Ağabey ise en arkadaki masada oturuyordu. O, bazen çay molası veriyordu ben de onu dinlemek için çayla aram iyi olmadığı hâlde zorunlu olarak çay molası verip, yanına oturup onu dinlemeye çalışıyordum. Fakat hiç sohbetimiz olmuyordu, o konuşuyor herkes gibi ben de dinliyordum. Ancak onu yakından tanıyanlar arada bir sorular soruyor o da anlatıyordu.

Bir gün Niyazi Ağabey arkadan yanıma gelerek "Affedersiniz. Bir şey sorabilir miyim?" dedi. "Buyur ağabey." dedim. Psiko-

"Mustafacığım, birileri yazmış, kaç yıl geçmiş biz alıp okuyoruz. Şunu unutma; yaz, yaz, yaz. Bugün okunmazsa yarın mutlaka okunur." dedi. Eğer bugün bir şeyler yazabiliyorsam onu Niyazi Ağabey'e borçluyum.

loji konusunda bir soru sordu ancak şimdi sorusunu tam hatırlamıyorum. Sorusunu cevaplamadan önce felsefe grubu öğretmeni olduğumu, psikoloji sertifikam olduğunu belirterek sorusuna cevap vermeye çalıştım. Teşekkür ederek masasına gitti. Bu kısa konuşmadan sonra her çay molasında ben

de sorular sormaya başladım ve kütüphaneden sonra da dışarıda görüşmeye başladık.

Niyazi Ağabey bir gün bana "Mustafacığım, birileri yazmış, kaç yıl geçmiş biz alıp okuyoruz. Şunu unutma; yaz, yaz, yaz. Bugün okunmazsa yarın mutlaka okunur." dedi. Eğer bugün bir şeyler yazabiliyorsam onu Niyazi Ağabey'e borçluyum. Çünkü benim hayatımda ne akademisyen olmak ne de yazmak vardı. Tek amacım Mehmet Eröz gibi bir doktora yapıp öğretmenliğe devam etmektir.

Mehmet Niyazi'nin, eserlerinde, roman sanatından ve üslup endişesinden çok millî duygularımıza dayalı ayrıntıları ön planda tuttuğunu görüyoruz. Buradan yola çıkarak onun romancılığı ve eserlerinde öne çıkarmaya çalıştığı kavramları anlatır mısınız?

Oysa tıpkı Mehmet Akif gibi sanatı sosyal meselelerimizi anlatabilmek için kullanmaya çalışmıştır. Bilindiği gibi bir gün Mehmet Akif'e en çok beğendiği şiirin hangisi olduğunu sorarlar. O, "Benim kitabımda şiir arayan boş yere aramasın bulamaz." demiştir. Niyazi Ağabey de hiçbir zaman kendisini romancı olarak ifade etmemiştir. Fakat o, Türkiye'de genelde romancı olarak bilinir.

Mehmed Niyazi Ağabey'in hiçbir romanı kurgusal olmayıp hayatın yaşanmışlıklarıdır. Hatta kahramanlarının tamamı gerçek insanlardır. Bu bağlamda onun romanlarını belgesel eserler olarak ifade etmek daha doğru olur.

Romancılığı konusunda zaman zaman yaptığımız sohbetlerde o, özetle şunları anlatmıştı: “Roman yazmamdaki amacımın roman dili vasıtasıyla daha çok sayıda okuyucuya ulaşmaktır. Çünkü ilmî eserlerin okuyucu grubu ne yazık ki sınırlıdır.

Benim romanlarım yaşadıklarım ve yaşananlardır. Hiçbiri kurgusal değildir. Mesela *Dahîler ve Deliler* romanım bizzat üniversite öğrenciliğimde yaşadıklarımı konu edinir, orada anlatılan olaylar ve romanın kahramanları, adları ve lakapları gerçektir.”

Bilindiği gibi Niyazi Ağabey *Çanakkale Mahşeri* romanını yedi yılda yazdı. Bir antropolog gibi defalarca savaş alanlarında ve savaş kahramanlarının vârisleri hakkında saha araştırmaları yaptı. Romanın kahramanları savaşa katılmış veya savaşa tanıklık etmiş insanlardır. Romanın kahramanları ve olaylar kurgu olmayıp hepsi gerçektir.

Niyazi Ağabey *İki Dünya Arasında* adlı romanının aşk romanı olarak anılmasına çok üzülürdü. Çünkü *İki Dünya Arasındaki* romanı, Niyazi Ağabey’in Almanya’daki hayatının hikâyesi olup vatan için bir Türk gencinin nelerden vazgeçtiğinin roman diliyle anlatılmasıdır. Bu romanının kurgusal olmadığını ve Niyazi Ağabey’in hayat hikâyesi olduğunu düşünerek okursak bir sosyal psikoloji kitabı olduğunu anlarız.

Sonuç olarak Niyazi Ağabey’in romanlarında roman ve roman sanatını arayanlar boşuna aramasın çünkü bulamazlar.

Dünyaya bir meydan okuma olan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerinin atıldığı Çanakkale savaşları âdeta unutulmuş, Çanakkale şehitlikleri bir bakıma çürümeye terk edilmiş ya da alkoliklerin mekânı haline gelmişken, *Çanakkale Mahşeri* adlı eseriyle bir bakıma Çanakkale ruhunu yeniden canlandırmıştır.

Mehmet Niyazi, düşünce hayatımızda nerede boşluk varsa sanki o boşlukları doldurabilmek için gayret etti ve yazdıklarıyla Türkiye’de birçok konuda ilk oldu. Nedir bu ilkler, bize biraz açar mısınız?

Niyazi Ağabey’in her yazdığı ilktir. Belki bunu bazıları abartı olarak kabul edebilir. Türkiye’de ilk *İslam Devlet Felsefesi* adlı eseri o yazdı. İlk *Türk Devlet Felsefesi* adlı eseri o yazdı. Yine *Türk Tarih Felsefesi* adlı eseri o yazdı. Dünyaya bir meydan okuma olan ve Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerinin atıldığı Çanakkale savaşları âdeta unutulmuş, Çanakkale şehitlikleri bir bakıma çürümeye terk edilmiş ya da alkoliklerin mekânı haline gelmişken, *Çanakkale Mahşeri* adlı eseriyle bir bakıma Çanakkale ruhunu yeniden canlandırmıştır.

1991’den 1998’e kadar süren hazırlık aşamasından sonra *Çanakkale Mahşeri* kitabı okuyucuyla buluştu. Bu, onun geniş kitlelerce tanınmasını sağlayan kitabı oldu aynı zamanda. Eserin yazılma serüvenini ve sonrasını anlatır mısınız?

Çanakkale Mahşeri adlı eser yukarıda da ifade ettiğim gibi Çanakkale ruhunu ayağa kaldırmıştır. Bu eser bir antropolog ve kültür tarihçisi anlayışı ile yazılmış olup romandaki kahramanlardan sadece iki tanesi gerçek değildir. Niyazi Ağabey’e neden o iki insanı aldığını sorduğumda şöyle demişti. “Mustafacığım, Çanakkale savaşları hakkında yabancı ve Türkçe eserler ile hatıratların hepsini okudum. Ancak belki gözümden kaçmış kıyıda köşede kalmış eserler olabilir. Okuduğum bu eserlerin ve hatıratların hiçbirinde Türk askerlerinin savaştan kaçtığına ya da savaştan geri plana gittiğine dair bir bilgiye rastlamadım. Ancak her savaşta mutlaka savaştan korkan askerler olur, o nedenle gerçek olamayan iki askeri romana aldım.” dedi. Yani romandaki tek kurgu bu iki asker.

Çanakkale Mahşeri adlı eserden sonra âdeta Türkiye’nin her yerinden Çanakkale’ye geziler düzenlenmeye başlandı. Niyazi Ağabey’in anlattığına göre *Çanakkale Mahşeri*’nden önce yazılmış küçük çaplı 4-5 eser varken kitap çıktıktan sonra 100 civarında eser yazılmıştı. Ancak ne acıdır ki bu kitapların

çoğunda *Çanakkale Mahşeri*'nden hiç bahsedilmiyordu. Hatta bazı gezi turlarının hazırladığı broşürlerde Çanakkale savaşları hakkında okunması gereken kitaplar listelerinde *Çanakkale Mahşeri*'ne yer verilmiyordu. O ve ben bu duruma çok üzülürdük. Fakat sonradan "Mustafacığım boşver, kafana takma." diye beni teselli eder, sonra da "Çanakkale ruhu ayağa kalktı, yani amacım gerçek oldu." der gülerdik.

Tarihe yerli ve millî bir bakış açısı getiren, gerek romanlarıyla gerek yazılarıyla unutulmuş millî ve manevî değerlerimizi hatırlatan Özdemir'i gençlerimiz nereden, nasıl okumaya başlamalı?

Mehmet Niyazi, romanları ve fikir eserlerinde hep doğu ve batı vurgusu yaparak bizi anlatmıştır. Ayrıca romanlarında hep bizi yani yaşamışları ve yaşadıklarımızı anlatmıştır. Bu nedenle romanların da kurgusal eserler olmadığına dikkat ederek okumak gerekiyor.

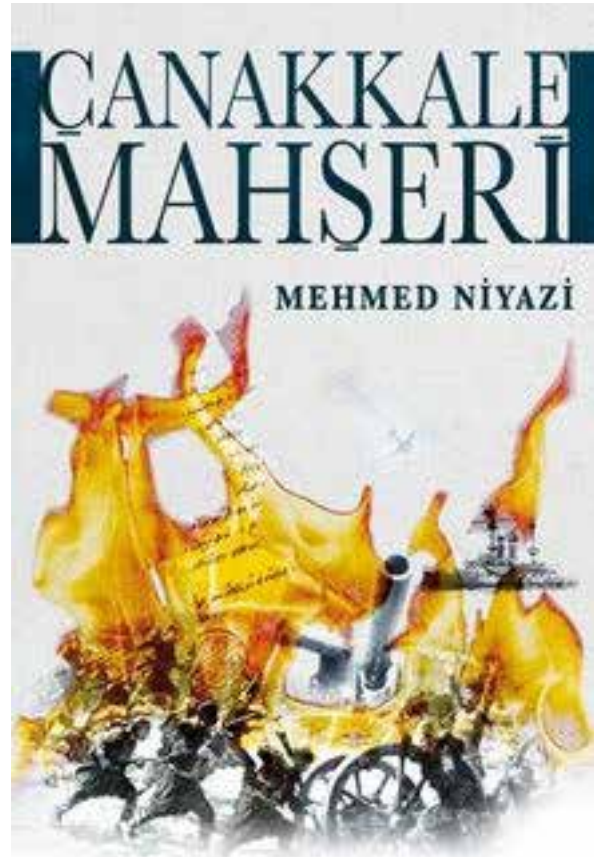
Okuyucuları onun şu sözlerine çok dikkat etmesini temenni ederim:

"Tarih, sosyal bilimlerin belkemiğidir. Tarih bilmeyen toplumların ayakta kalmaları mümkün değildir."

"Aşırı akıl dünyayı mekanikleştirir, aşırı metafizik de dünyayı hurafelerle doldurur. Bu nedenle akıl ile metafiziği dengelemek gerekir. Bugün maalesef Türkiye'de akla ve metafiziğe çok ihtiyacımız var. Ancak ikisinden de hayli hayli uzağız."

Mehmet Niyazi Özdemir Kimdir?

Adapazarı'nın Akyazı ilçesine bağlı Beldibi köyünde Mehmet Bey ile Fatma Hanım'ın oğlu olarak dünyaya geldi. Kalabalık bir aileye mensup olan Mehmed Niyazi'nin on dört kardeşi vardır. Mehmed Niyazi, ilk ve ortaokulu Akyazı'da okudu. Lise öğrenimi için İstanbul'a gitti. 1959'da Haydarpaşa Lisesinden mezun olduktan sonra, 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1964'te Ötüken Neşriyat'ın kuruluşunda yer aldı. 1966-1967 arasında bir dönem Millî Türk Talebe Birliğinde genel başkan olarak görev yaptı. 1968-1976 arasında Almanya'da yaşadı; Malburg, Bonn ve Köln üniversitelerinde "Türk Kamu Hukukunda Temel Hürriyetler" konusunda doktora yaptı; Moxburg Üniversitesinde çalıştı. 1988'de Türkiye'ye döndü, varlıklı bir ailenin çocuğu olduğu için herhangi bir işte çalışmadı. Hayatının son döneminde eserlerini İSAM Kütüphanesinde kaleme aldı. *Dahiler ve Deliler*, *Çanakkale Mahşeri*, *İslam Devlet Felsefesi*, gibi çok sayıda eser kaleme alan Mehmed Niyazi Özdemir, 11 Mayıs 2018'de İstanbul'da vefat etti.

MEDENİYETLER ŞEHİRİ GAZİANTEP'İN ÇARŞILARI

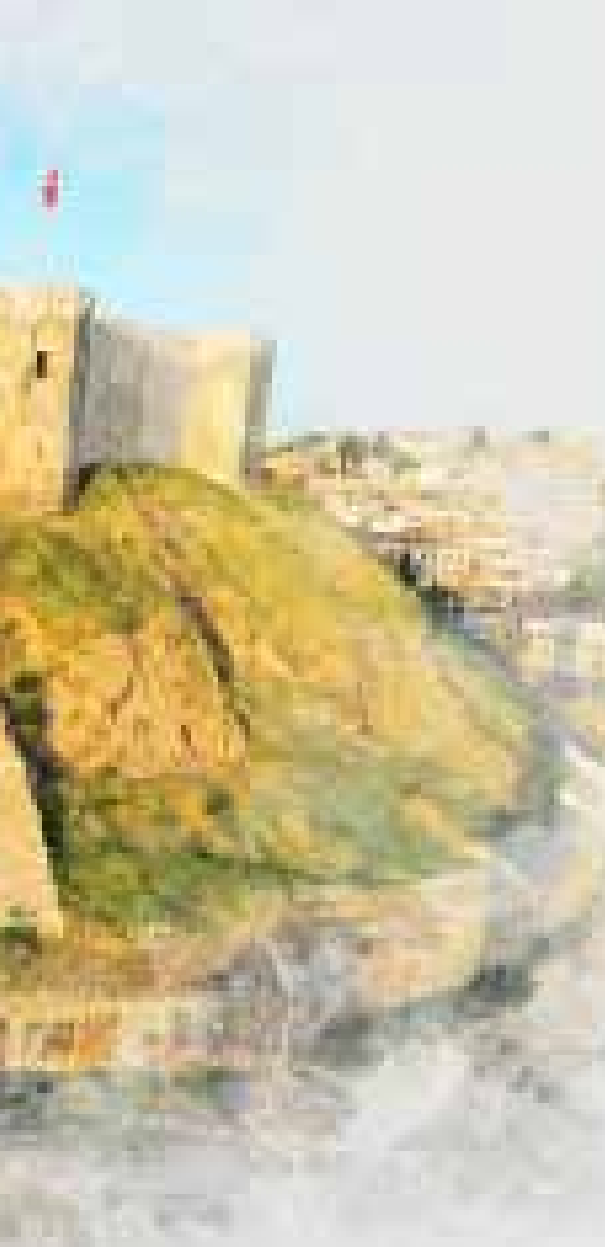
Seher MERİÇ

Misafirperverliğin, arkadaşlığın, bir ve beraber olmanın tam merkezinde yer alan kahvenin hayatımızdaki derin etkisini bilmeyen yoktur. Ev sahibi, evine gelen misafirlerine verdiği değeri göstermek için günlük hayatta kullandığından çok daha güzel ve özel kahve fincanlarını çıkarır

ve onlarla servis yapar. Ben de misafirlerime tam kahve yapacakken kutunun boşaldığını gördüm. Bir anlık “Acaba evde kahve kalmadı mı?” düşüncesinden sonra hemen hızlı adımlarla kilerdeki dolaba gidip rafın arka taraflarına özel misafirler için sakladığım paketi bulunca derin bir oh çektim. Ve hemen mutfağa dönüp kırk yıl hatırı

olacak kahvemi yapmaya başladım.

Özel dedim ya az önce, hakikaten öyle. Çünkü taa Gaziantep'in tarihî kahvecisinden almıştım. Ne zaman Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne gitsem hediyelek eşya almak yerine birbirinden lezzetli tatlarını denemeyi tercih etmişimdir. Bütün gün

günümüzde daha çok turistik ihtiyaçlara ve nostaljik hislere hitap etse de yine de çok güzeller. Mesela Bakırcılar Çarşısı. Adını burada satılan bakır eşyalardan alıyor. 400 yıllık geçmişi olan bakır işçiliği bu çarşıda hâlâ sürdürülüyor. Bakır, ustaların elinde bakraçlara, tepsilere ve cezvelere dönüşüyor. Çarşıda sıralanan geleneksel dükkânlar, asırlardır olduğu gibi yine zamana direnmekte. İrili ufaklı dükkânların çevrelediği el emeği göz nuru bakırların satıldığı bu atmosferde dolaşmanın keyfi bambaşka. Dükkânlarının önünde ellerinde bakırlar ve çekiçleriyle tık tık vurarak sıradan bir tepsiyi bile bir sanat eserine çeviren bir ustayı büyülenmiş gibi seyrediyorum.

Çarşıların hepsi birbirine bağlı. O yüzden siz sadece yürümeye devam edin. Her sokak farklı bir dünyaya götürecektir sizleri. Aslında şehrin bugününü ve dünü bir arada yaşatan bu çarşılar sanırım.

Şehrin bir diğer önemli çarşısı da Saraciyeciler. Saraç, koşum ve eyer takımları yapan ya da satan kimseye deniliyor. Buradaki ürünlerle belki hiç ilginiz olmayabilir. Ama şöyle düşünün evvelden bütün ulaşımı sağlayan atlar ve arabalarıymış. İlginiz olmasa bile geleneksel havayı koklayabilir, dükkân sahipleriyle sohbet edebilirsiniz.

Habbabçılar ise tahta terlik üreten zanaatkârların yer aldığı bir çarşı. “Hap hap”, takunyanın Gaziantep’te söyleniş biçimiymiş. Şimdi takunya ne diye sorabilirsiniz. En basit anlamıyla tahtadan terlik diyebilirim. TDK ise “genellikle hamam vb. ıslak tabanlı yerlerde kullanılan, yüksek ökçeli, ağaçtan yapılmış bir tür ayak giysisi” diye açıklamış. Ceviz, gürgen, çınar, şimşir ve dut ağacından yapılan takunyalar ilgi görse de bunların içerisinde en makbul olanı şimşir veya abanozdan yapılanlarmış. Eskisi kadar kullanılmadığı için bu çarşıda artık takunya yapılmıyor. Daha çok tahta kaşıktan başlayarak ufak tefek ahşap işlere dönmüşler.

Bir de Külekçiler Çarşısı var. Burada tahtadan yapılan pekmez ya da yoğurt kapları üretiliyor. Kapısından girer girmez dükkânlarda ve vitrinlerde sergilenen kapların son derece sevimli görüntüsüne kapılıp gidiyorsunuz. Alıp evinize götürüyorsunuz geliyor. Pekmez gibi sıvı bir madde nasıl ahşap bir kapta saklanıyor diye aklınıza eminim gelmiştir. Söğüt, çam ve kavak ağaçlarından elde edilen kütükler, önce uygun boyutlarda kesilip hazırlanıyor. Suya batırılan bu tahta parçaları güneşe konularak kurutuluyor. Daha sonra ustaların elinde bu tahtalara dairesel bir şekil veriliyor. Son yıllarda doğal ürünlere artan rağbet, çarşuyu az da olsa hareketlendirmiş. Plastik

Antep’in çarşılarını adım adım gezdikten sonra yorgunluk kahvemi her zamanki gibi tarihî kahvecide içmiş ve hem eve hem de arkadaşlarıma hediyelik olsun diye farklı tatlarda kahve almıştım.

Görünmez bir uğultunun her tarafımızı kapladığı ruhsuz AVM’ler yerine yaşamın kendi ritminde akıp gittiği ufak tefek dükkânlardan alışveriş yapmayı oldum olası çok sevmişimdir. İşte Antep’in çarşıları da bunun en güzel örneklerindendir.

Yüzyıllarca seyyahların uğrak yeri olan bu çarşılar,

yerine tahtanın o doğal yapısı insanları cezbetmiş. Çarşıdaki ustalar ayrıca tahta oyuncaklar da yapıp satıyorlar.

Antep deyince aslında hepimizin aklına ilk olarak yemek geliyor. Çok da haklısınız. İpek ve Baharat Yolları üzerine bulunan ve kimilerine göre 6 bin, kimilerine göre de 12 bin yıllık bir geçmişe sahip Gaziantep, çok renkli ve tüm dünyanın takdirini kazanan bir mutfak kültürüne de ev sahipliği yapıyor. Gaziantep mutfağını anlamak ise kentin kapalı çarşılarındaki baharatlarını koklamaktan geçiyor.

Gaziantep mutfağında çok önemli bir yere sahip baharat kültürü, Gaziantep'in kapalı çarşılarında geçmişin büyüleyici kokusunu bugüne taşıyor. Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim, 1516 yılında Mercidabık Zaferi

sonucu o zamanlar ismi Ayıntap olan Antep'i Osmanlı topraklarına katmış. Kent, sonraki yüzyıl boyunca ticaret, el sanatları ve üretim alanlarında büyük bir sıçrama yaşamış.

Evliya Çelebi ünlü Seyahatname'sinde Gaziantep için "Kentte 22 mahalle, 8 bin ev, 100 kadar cami, medrese, han, hamam ve bir de kapalı çarşı" olduğunu

yazıyor. Evliya Çelebi, şehri "Dünya yüzünden geniş bir ili, göz alıcı büyük yapıları, her yerde aranan eşyası, birçok mezarları, bolluk ve verimliliği, bitimsiz yiyecek ve içecek pınarları ve ırmaklarıyla burası 'Şehr-i Ayıntab-ı Cihan'dır.'" sözleriyle anlatıyor.

Bakırcılar Çarşısı'nın hemen karşısında yer alan Almacı Pazarı ve çevresindeki baharat dükkânları; renkleri, kokuları, dokuları, sesleri ve tatları ile şahane bir yer. Aktarların çatılarından sarkan rengârenk dolmalık patlıcan ve biber kuruları hem renkleri hem de çıkardıkları seslerle gezenleri cezbediyor. Diğer yandan da her derde deva şifalı otlar, kuruyemişler, cevizli sucuklar ve pestiller hem kokuları hem tatlarıyla insanı kendine çekiyor.

250 yıllık bir geçmişe sahip olduğu söylenen Almacı Han'ın çok güzel de bir öyküsü var. Eskiden Gaziantep'te elma

Almacı Pazarı'nda satılırmış. Savaş döneminde yaşanan yokluk nedeniyle misafirlığe giderken elma götürmek çok önemli bir âdetmiş. Tek bir elma bile çok kıymetliymiş. Büyük tenekeleri ikiye böler, tenekenin her bir yarısını cam ile kapatarak elmayı bunun içine koyarlarmış. Oğlu askere giden bir aileye "İnşallah kavuşursun" duasıyla elma götürülürmüş. Elmayı hediye olarak kabul eden ev sahibi elmayı yemezmiş. Diyelim bir ahababı ev aldı, "Evin hayırlı olsun." demek için kendisine gelen elmayı ziyaret ettiği kişiye götürürmüş. Elma o evde de saklanırmış. Saklanan elma en son hasta olan birine götürülürmüş ki şifa olsun. Yeni doğum yapan bir kadına da elma götürülürmüş. Yani elma, birçok evi dolaşır ve ancak çürümeye yüz tuttuğu evde yenirmiş. Ne ince bir davranış değil mi?

Gaziantep'in dünyaca ünlü yemenilerini de anlatmadan geçmek olmaz elbette. Yemeni dediğim bildiğimiz deri ayakkabı. Kavafiyeciler adıyla bilinen ayakkabı, yemeni, çarık imal edenlerin bulunduğu çarşı, günün her saatinde yerli yabancı ziyaretçilerle dolup taşıyor. Ustaların dededen yadigâr oluşturduğu yemeniler, eski zanaatın yaşatılması açısından önemli. Dünyanın öbür ucundan bile sipariş alan, el emeği, göz nuru Antep işi yemeninin özelliği tabanıyla yüzünün birleştiği yerin tamamıyla dikişli olması. Yani yemeni önce dikiliyor, ardından çevrilerek içi dışına

getiriliyor. Farklı model ve renkte yemenilerden bir tane almanızı tavsiye ederim. İsterseniz ev içinde ya da ev dışında da kullanabilirsiniz.

Yolların birbirine bağlandığı çarşılarında dolaşırken birden karşıma tek katlı ve iki odadan oluşan bir türbe çıktı. İçeri girdiğim zaman her odada bir türbe olduğunu gördüm. Rivayete göre bunlardan biri Hz.Yuşa peygambere, diğeri ise Pirsefa hazretlerine aitmiş. Yine rivayete göre Pirsefa hazretleri Hz. Yuşa'nın türbedarı imiş ve buraya defnedilmiş. İçeride dua ettikten sonra yola devam etmek üzere türbeden ayrıldım.

Gaziantep Çarşısı'nın en güzel mekânları, 400 yıldır hizmet veren tarihî kahvecileridir. Sokak sokak gezerek geçen yoğun bir günün ardından kahve keyfi yapmanızı öneririm. Eskiden kahve, cevizden oyma dibeklerde dövülmüş. Bir rivayete göre 4. Murat, Bağdat seferi sırasında burada dinlenmiş ve dibek kahvesi içmiş.

Gün sonunda verdiğiniz bu lezzet durağında, gezdiğim çarşılarıdaki hikâyeleri şöyle bir aklımdan geçiriyorum. Her bir köşesinde bir hikâye saklı olan bu çarşılarında doğunun canlı ve rengârenk yaşamını hissediyorum.

Anadolu Selçuklu Devleti'nden bu

yana gelen kapalı çarşı kültüründe Ahilik geleneğinin izlerini bugün bile görmek mümkün. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde esnaf, sanatkâr ve üreticilerin yetişmesini ve mesleklerini icra ederken İslami ahlak değerlerini uygulamasını sağlayan Ahilik teşkilatı öğretileri bugün Gaziantep'in çarşılarında hâlen varlığını sürdürüyor. Ahilik geleneğine uzanan esnaf kültürü, müşterilerin çarşı içindeki gezilerini ve alışverişlerini çok cömert bir ikram kültürü içinde yaşamasına olanak tanıyor.

Mis kokulu menengiç kahvemi yudumlarken bütün

gün Gaziantep çarşılarında yaşadıklarımı ve hissettiklerimi bilgisayarıma aktarmaya başladım. Yazarken fark ettim de ne çok anlatacak şey var Gaziantep hakkında. Sanırım bu yüzden "Medeniyetler Şehri Gaziantep" deniliyor. Doğal güzellikleri, tarihî yapıları, müzeleri ve antik kentleri ile aslında tam bir turizm cenneti. Ee tabii bunlara da bir de şahane lezzetli yemekler de eklenince insanın gidesi gelmiyor bu şehirden.

Ama şimdilik benden bu kadar. İnşallah bir sonraki bölümde görüşmek üzere.

HAC GELENEKLERİ

■ Ayşe ÜNÜVAR

*Bir yüzük iki küpe
Bana da getir Hacı Nine*

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan...

Hac kelimesi İbranicede “hag” şeklindedir; “Bayram” anlamına gelen bu kelime “bir şeyin etrafında dönmek, dolanmak” manasındaki “hvg” kökünden türemiştir (TDV İslam Ansiklopedisi, c. 14, s. 382). Kelimenin asıl anlamının “bir şeyin etrafında dönme, dolaşma ve halka oyunu” olduğu, daha sonra bayram manasını kazandığı belirtilmektedir.

İslam dininin beş şartından biri olan ve maddi durumu yerinde olanlara farz olan hac görevini ifa eden Müslümanlara “Hacı” diyor ve hac dönüşü ziyaret edip hayırlıyoruz. Peki, bu kutsal vazifeyi yerine getirmeden önceki ve sonraki gelenek-göreneklerimiz nelerdir? Öncelikle hacca gidecek kişiler konu komşu, hısım akraba kime borcu varsa ödedikten sonra onlarla tek tek helalleşiyor. Ev ev gezip “Nasipse kutsal topraklara yolcuyuz, hakkınızı hukukunuzu helal ediniz.” diyor. Sonra çarşı pazar gezip gördüğü herkesten helallik alıyorlar.

Haklar helal edilmezse ve helal para ile gidilmezse kutsal topraklara yüz sürmenin doğru olmadığını biliyorlar. Sonra hac vazifesi için gereken dinî vecibeleri yerine getiriyorlar. Öncelikle hacca niyet edip Hak rızası için diyerek yola düşmek gerekiyor. Bakmakla yükümlü oldukları kişilerin ihtiyaçlarını giderip mağdur olmamalarına özen gösteriyor, geride kalanların hayır duasını almanın en önemli noktalardan biri olduğuna dikkat ediyorlar. Çünkü dua almak, helalleşmek ve kutsal vazifeye pak gitmek istiyorlar. Sonra hac eğitimi için

seminerler alıp orada gereken doğru bilgileri ediniyorlar ve hacda lazım gelecek kişisel ihtiyaçlarını almaya başlıyorlar.

Erkekler için ihram, kadınlar için uygun geniş bir elbise, çamaşır, boyna asılabilecek bir cüzdan, havlu, kullandığı ilaç ve ağrı kesiciler, seccade, tespih, ihram kemeri, terlik vs. alışveriş tamam ediliyor.

Hacca gidecek kişi bunlarla uğraşırken hısım akrabaları, konu komşu ve dostları onları evinde ziyaret etmek ve "Güle güle gidin." demek isterler... Bu ziyaretlerde hac yapacak kişiye çeşitli hediyeler getirilir. Genellikle çorap, çamaşır, havlu, patik, mendil, bazen gömlek, eşarp, yazma... Çoğu yörede gelen hediyeler açılır bakılır, hac dönüşü bu hediyelerin yerine kutsal topraklardan getirdikleri hediyeler koyulur.

Hacca gidilecek vakit hacı adayları yakınları tarafından dualarla, tekbirlerle uğurlanır ve heyecan içinde herkes hacısının kutsal topraklardan dönmesini bekler. Özellikle çocuklar çok büyük merakla dedesinin büyük annesinin ona hacdan ne getireceği düşüncesiyle geceleri uyuyamaz... Giderken dedeler torunlarına: "Söyle bakalım hacıdan sana ne getireyim?" diye sorar torun da isteklerini tek sıralar ve arkadaşlarına "Biliyor musunuz dedem bana hacıdan stereoskopik dürbün ve fotoğraf kutusu getirecek." der. Beklenir, dua edilir ve hac kafileleri döner dönmez hacılar yine dua ve

tekbirlerle karşılaşılır. Kutsal bir görevi yerine getirmenin mutluluğu içinde sımsıkı akraba, hısımlarına sarılır hacılar. En çok torunlara elbette... Yol yorgunluğu atılır atılmaz konu komşu hısım akraba: "Falanca hacıdan gelmiş ziyaret edelim." deyip kapı çalmaya başlar. Gelen konuklara öncelikle zemzem suyu ve hurma ikram edilir. Zemzem kibleye dönülerek üç yudumda içilmesi sünnet sebebiyle âdet olmuş. Arkasından konuklar yaşlı ise misk kutuları ve tepsilerde türlü türlü tespihlerin ikramı yapılır... Gençlere ise yine tepsiler üzerinde gümüş yüzük, bilezik, kolye, tespih, saat, elektronik eşya; kız çocuklarına küçük çantalar, inci, boncuk; genç kızlara toz sürme, zemzem suyu takımı, kadife kumaş, ipek kumaş. Daha büyüklere mendil, esans, biblo... Hem hacdan gelenleri ziyaret edip hem de türlü hediyelerle şenlenir gönüller... Dediğim gibi en çok çocuklar mutludur en çok onların gönlü alınır... Stereoskopik dürbünlerle dünyaya bakarlar, filmleri dürbünü birbirlerine gösterir ve gördükleri hakkında yorum yaparlar. Böylece uzak kavramı gelir yerleşir gönüllerine... Doyasıya hurma yerler ve zemzem suyunu neden az içtiklerini sorup dururlar. Zamanla öğrenirler ki zemzem kıymetlidir hatta toplum içerisinde az bulunan şeye "Zemzem mi mübarek, biraz daha ver?" denilir. Hac geleneği bizim kültürümüzde

çocukların da büyüklerin de hediyelerle gönlünün alınması anlamını da taşır... Yaşlılar "Falanca hacıdan getirmiş" derler cami avlusunda tespih çekerken... Gelinlik kızlar dürü dererken ta ne vakitler büyüklerinin getirdiği kadife kumaşları koyar bohçasına... Güzeldir. Özeldir ve şöyle devam eder, hac görevini tamamlayıp gelen giden ağırlandıktan sonra hac sebebiyle eş dost eve buyur edilir, orada mevlit okunup dualar edilir... Gelen gidenlere yemek verilir ki bu yemek genellikle kazanlarla pişen çorba, pilav, kavurma ve helvadan oluşur ve herkese yetip artsın bereketlensin istenir... Gelenler hacı olanları tebrik edip hayırlar, onlar da mutlu mesut "Allah sizlere de göstereyim." derler...

Böyle bir zamandı. Küçük bir kız çocuğuydum, hacdan gelen ilk yüzüğü parmağıma takıp stereoskopik dürbün hediye edildiğinde ve tüm bunları belleğime yazıp bu yazıyı kaleme almak düştü bahtıma...

BİR POSTMODERN KURGU

LÜTFEN BENİ ÖLDÜRME!

■ Segâh GÜMÜŞ

başlamıştır. Bu tarihten başlayarak postmodern tekniklerin giderek artan bir ilgiyle sinemada kullanıldığını söyleyebiliriz.

Postmodernizm, 1960'lardan sonra ortaya atılan ve kısa sürede farklı fikir ve sanat ürünlerinde etkileri görülmeye başlayan bir kavramdır. Büyük anlatıların bittiği, bireyin ön plana çıktığı, hakikatin tek ve biricik olarak kabul edilmediği bir anlayışı temsil eder. Postmodernizm, 1980'lerden itibaren sinemada da etkisini göstermeye

Postmodern anlatı olanaklarından biri de üst kurmacadır. Üst kurmaca, postmodern bir yazarın farklı anlatım imkânları arayışına alternatif olabilecek bir teknik olarak kurgusal metinlerde ve kurgu teknikleri kullanılan kimi filmlerde karşımıza çıkar. Bu süreçte türler arası geçişlerin söz konusu olduğu, örneğin sinema tekniğinin öyküye, öyküde kullanılan anlatı tekniklerinin sinemaya

uygulandığını, patch work tarzı türlerin ortaya çıktığını görüyoruz.

“Lütfen Beni Öldürme” Filminde Üst Kurmaca Tekniğinin Kullanılışı

Yönetmenliğini Marc Forster’ın üstlendiği 2006 Amerikan yapımı Lütfen Beni Öldürme olarak Türkçe’ye çevrilen Stranger Than Fiction filminin açılış sekansında ekranda beliren devasa bir evren manzarasından hızla dünyanın içine yolculuk ederiz. Evrensel bir bakıştan gittikçe daralan ve minimize hâle gelen bir görüş açısıyla yeryüzü şekillerinden sonra devasa binaların, ışıkların, seslerin (insan sesleri, daktilo sesi, guguklu saat sesi) içinden geçip binalardan birinin penceresinden gireriz. Daha açılış sekansından itibaren devasa kozmik evrenin karşısında küçücük bir figür olan insanın öyküsü bu zıtlıklarıyla hissettirilir.

Filme bizi dâhil eden hayalet kameranın bakış açısından sonra odaya girdiğimizde anlatıcının sesini duyarız. Pencereden girdiğimiz anda bir dış ses bize eşlik etmeye başlar:

“Bu, Harold Crick adındaki adamın ve onun kol saatinin hikâyesidir.”

Yatakta uyumakta olan kahramanımızın yanı başında birazdan onu tam 7.15’te uyandıracak olan kol saati durmaktadır. Neden hikâyeye bir kol saati ilk andan itibaren dâhil olmuştur? Öncelikle Harold; hayatı sayı-

larla, sonsuz hesaplamalarla ve çok az sayıda sözcükle dolu obsesif bir adamdır. Her şeyi saymaktadır. Zaman onun için hayati derecede önem taşır. Her an neyi ne kadar süreyle yapacağı bellidir ve asla şaşmaz. Kol saati ise bize yine dış ses tarafından çok daha az konuşan bir karakter olarak tanıtılır. Harold’ın tek dostudur ve onun hayatına çok kritik bir zamanda önemli bir müdahalede bulunacaktır.

Derken her şey değişir. Harold aynada dişlerini fırçalarken bir sesin onun hareketlerini anlattığını duyar. Burası ilk kırılma noktasıdır. Çünkü Harold ilk defa böyle bir ses duyar ve kim konuşuyor diye etrafa bağırır. Tabii cevap alamaz.

O andan itibaren kafası karışır. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Zihni tamamen kendisini takip eden sestedir ve dikkati dağılmıştır. Yaptığı hiçbir şeyi eski düzeniyle yapamaz. Herkese sesi duyup duymadıklarını sorar. Tabii kimse neden bahsettiğini anlamamaktadır. Artık düzene çomak sokulmuştur. Rahatı kaçmış ve uyanmıştır.

Sesin fark edilmesi ve düzenin bozulmasıyla birlikte her şeyin altüst olacağı yeni farkındalıkların oluşacağı ise Harold’ın vergi denetimi için bir fırına gitmesiyle ortaya çıkar. Fırında onu güzel, asi ve sıra dışı bir fırıncı kadın karşılar. Fakat bu pek hoş bir karşılama değildir. Harold orada aşağılanır. Bu aşağılama onun şahsına

değil temsil ettiği sistemdir. Devletin vergi sistemine destek olmayı reddettiğini öğrendiğimiz kadın, ondan orayı terk etmesini ister.

Anarşinin kahramanımızın hayatında baş gösterdiği gün karşısına çıkan bu kadın da anarşinin temsilcisidir. Kadın devlete vergi vermeyi reddetmektedir çünkü onun vergisiyle devletin silah aldığını, bunlarla masum insanları öldürdüğünü düşünmektedir. Harold orada ilk defa kontrolünü kaybeder.

Ve tabii ses onu takip etmeye devam etmektedir. Fırından alelacele çıktığında sese öfke duymaya başlar. Tam bu noktada üst kurmaca olarak tanıma-ya başlayacağımız, anlatıcıyla -aynı zamanda yazar- tanışırız. Anlatıcımız, roman karakterini nasıl öldüreceğini hayal etmeye çalışmaktadır.

Bu tarafta ise her şey ters yüz olmuştur. Bu arada saatinin durması ile birlikte ona bir şeyler anlatılmaya çalışıldığını, yakında öleceğini duyar aynı sesteden. Anarşi galip gelmiştir ve Harold tamamen düzen dışına itilmiştir. Sıcak fırının dışına atılmıştır, tıkr tıkr işleyen saatiyle birlikte tüm dünyası durmuştur ve yabancı bir ses tarafından takip edilmekte, öldürülmeye çalışılmaktadır. Artık düzenin anlamı kalmamıştır. Nasıl olsa ölecektir.

Bu noktada bir alt metin olarak, film karakteri Harold üzerinden izleyiciye gösterilen şey tam da modern dünyanın

bireyine ait handikaplardır. Harold, modernizmin doğurduğu yabancılaşmanın tipik bir prototipidir. Beşerî ürünlerin insanı himayesine alarak köleleştirilmesiyle birlikte yabancılaşma yaşayan birey, kurulan modern sistemlerle tarihsel, toplumsal bağlarından kopmuş, sistemin bir çarkı hâline gelmiştir. Modern dünyanın bireyi de tıpkı Yunan mitolojisindeki büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına sonsuza dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kral olan Sisypheos gibidir.

Modern birey, içinde bulunduğu çarkın dişlisi olduğundan dahi habersiz, kurulu bir makine gibidir. Harold'un dakikliği,

statik yaşamı, işiyle alakalı olarak kafasında dönenip duran sayıların varlığı, onu kendi gerçeğine yabancılaştırmıştır.

Alışılabilen düzeninde kırılma yaşadığında içinde bulunduğu düzenin onu kendisine ve yaşadığı topluma yabancılaştırdığını fark eder. Karşısına çıkan kadınla birlikte, süregelen yaşamı da eskisi gibi olamayacaktır.

Edebiyat profesörünün bahsettiği gibi her hikâyenin iki yüzü olmak zorundadır. Hayatın devamlılığı ve ölümün kaçınılmazlığı. Mesele, içinde bulunduğu hikâyenin tragedya mı komedyaya mı olduğudur.

Bu arada edebiyat dersi vermekten de geri durmaz film. Zaten başlı başına bir edebî eserin yazılış sürecini izlediğimiz filmde hikâyenin

ne olduğuna, nasıl yazılabileceğine ve tür bilgisine de değinilir.

Tüm gün evde oturup belgesel izleyen Harold televizyonda da masum hayvanların vahşice öldürülmelerini izler. Aynı şekilde kendisi de kurbandır ve yazarın kurguladığı metinde onu öldüreceği anı beklemektedir.

Fakat artık beklemeyecek, hayatını yaşayacaktır. Dişlerini sayıyla fırçalamayı bırakır, kravat takmaz ve takıntı hâline getirdiği tüm sayma işlerinden vazgeçer. Bir gitar alır ve öğrenmeye başlar.

Nihayet Pascal'a açılır, aşk başlamıştır. Buraya kadar her şey güzeldir. Sonunda yazarı bulur ve yüzleşme gerçekleşir. "Ben varım ve buradayım, beni öldürmeyin!" der. Yazar ise bu karşılaşma anının şokuyla kendini sorgulamaya başlar.

Vicdan azabı çeken yazar da süreçte değişmiştir. "Kahramanlar ölür, hikâyeler sonsuza kadar yaşar." (Stranger Than Fiction) diyerek hikâyenin sonunun değişmemesi gerektiğini belirten profesöre karşın bu defa karakterini öldürmeyecek, ona hayatı ve mutluluğu bahşedecektir. Bu, yazdığı kitabın bir şaheser olmasına engel olsa da o, yaşamı seçer. Sorumluluğunun farkına varmıştır.

Harold hayattadır, büyük bir değişim geçirmiş ve hayatın anlamını keşfetmiştir. Aşkla, sevgiyle kurduğu bu

dünyaya bambaşka bir Harold olarak doğmuştur. Burada bir sorgulama alanı olarak yine yazarın sorumluluğu hatırlatılır.

Film bir Amerikan yapımı olarak Amerikan kültürünün izlerini taşıyan bir yapı sergiler. Stranger Than Fiction filminde en baştan filme bir yardımcı karakter olarak dâhil olan düzenin, zamanın, hayatın devamlılığının temsili olan saat, son anda da karakterin hayatını kurtarır.

Tabii bu son andaki müdahale sonradan kahramanını öldürmekten vazgeçen yazarın müdahalesidir. Yazar, kahramanının yaşaması için sebepler yaratır ve saati aracılığıyla onu yaşamda tutar. Biricik dostunun da ebediyen damarında onunla yaşayacak olması manidardır. Bunu kahramanın değişimi ve yaşamın ritmini artık kendi iç dünyasında hissetmesi sonucunda saate ihtiyaç duymaması olarak da yorumlayabiliriz. Burada kahramanın yanı sıra yazarın da değişimine tanık oluruz. Sanatın karşısına yaşamın konulduğu ve her şeye rağmen yaşamın kazandığı filmde yazar da hayatla ve kendisiyle barışarak dönüşüm yaşayan bir film karakteridir.

Film sonuçta şu soruyu sordurtuyor bizlere; kendi hayatlarımızın başrolündeyiz ancak ölümümüzü anlamlı kılmak için ne yapıyoruz?

SANAT

■ Mehmet KAHRAMAN

Güzel bir resme baktığımızda ne hissederiz? Ya da harika bir müzik dinlediğimizde içimizde kıpırdayan şey nedir? Bir öykü, bir roman veya bir şiir okuduğumuzda hissettiğimiz o duyguyu nasıl tarif edebiliriz? O an yaşadığımız duyguları tarif edemesek bile içimizde bir şeylerin değiştiğini fark ederiz. Gündelik hayatın koşturmacasından biraz olsun uzaklaşmamızı sağlayan şeydir o: Sanat.

Sanat dediğimizde pek çok insan burun kıvracak, anlamsız bakışlarla karşılayacaktır. Onların gözünde sanat ya anlamsız, boş bir uğraştır ya da elitlerin oyalandıkları bir alan. Oysa hayatımızın tam da ortasında değil mi sanat? Yeri geldiğinde duygularımızı, düşüncelerimizi, hayallerimizi onunla anlatmıyor muyuz? Öyleyse gelin sanat kelimesinin sözlük anlamına bakalım: “Bir duygu, tasarı ve güzelliğin anlatımında kullanılan yöntemler.”

Sanat dediğimizde resim, müzik, tiyatro, heykel gibi güzel sanatlar aklı gelse de sanat, esas itibarıyla bir şeyi güzel yapmak demektir. Bugün güzel bir ev gördüğümüzde beğenimizi ifade etmek için “sanat bu” deriz. Veya lezzetli bir yemek yediğimizde aşçıyı onurlandırmak için “yemek değil resmen sanat bu” ifadesi de bir övgü cümlesi olarak yerini alır. Buna benzer pek çok örnek vardır hayatımızda; işini iyi, güzel yapan herkes için çekinmeden sanat icra ettiğini söyleyebiliriz. Sanat, bir şey yapmada gösterilen ustalık olduğu için beğenimizi, memnuniyetimizi, coşkunumu ifade etmede en kullanışlı kelimedir.

Sanat kelimesinin kökenine baktığımızda da bunu görürüz. Arapça “sana’a” fiilinden türeyen kelime “bir şeyi güzel yapmak” demektir. Bir şey güzel yapıldığında karşı tarafa etki eder. Çalışılmamış, emek verilmemiş, zaman harcanmamış, üstünkörü bir iş güzel olmaz ve hâliyle alıcısına tesir etmez.

Güzel yapmak, güzeli aramak insanın fitri bir ihtiyacıdır. İnsan güzelden etkilenir, çirkinden uzaklaşır. Güzellik yaklaştıran, çirkinlik ise uzaklaştırandır. Güzel söz, güzel davranış, güzel bakış; hepsi insanı oluşturma hazırlar. Doğanın güzelliği kişiye yücelik duygusu verirken insan elinden çıkan estetik ise hoşlanma ve arınma duygusu yaratır. Bu nedenle insan, dokunduğu her şeyi güzelleştirmek ister. Resim, müzik, edebiyat... Kısacası sanatın imkânları hayatı güzelleştirmede en etkili araçlardan biridir.

GURBETTE DAMAT OLMAK

■ Zeynep YAMAN

Bir yolculuğa çıkarken yanınızda ne götürürsünüz? Bir valiz içerisinde yolculuğunuz süresince ihtiyacınız olacak eşyalar, değil mi? Peki bir yolculuk ne kadar sürer? Bazen birkaç gün, birkaç hafta, belki de birkaç ay, süresine göre hazırlarız kendimizi.

Biz de bugün sizinle bir yolculuğa çıkacağız, bizi biz yapan bir yolculuğa. Yanımızda orta boy bir bavul, kalbimizde sevdiğimizlerimiz, heybemizde anılar. Yükümüz ağır, yol uzun. Sonu nereye varır, bunu belki başka bir durakta öğreneceğiz.

Bozkırdan öte bir yere memleket diyebilir miyim, diye geçirmişti içinden, belki yüzlerce belki binlerce kez. İki gün önce eline bir zarf içerisinde istek mektubu ve bileti ulaşmıştı. Kayınbabası her şeyi ayarlamış, altı ay önce dünya evine girdiği ve yine altı aydır göremediği eşine kavuşacaktı. Evlendikten sonra aralarına giren onlarca kilometrelik mesafenin son bulacağını ümit ederken kaderin ağları başka bir yandan vurmuştu onları. Bir yuva kurabil-

mek için ne kadar sevgi, sabır ve çaba gerekiyorsa o kadarını sarf etmişlerdi. Düğünden sonra yine öncesindeki gibi sabırla harmanlanan bekleyişler sürmüştü. Şimdiyse hasret ve vuslatı birleştiren kapının eşliğindeydi. Geride bir abla, bir abi ve bir baba bırakıp özüne çok uzak, dilini kültürünü bilmediği bir ülkeye gidecekti. Henüz yirmili yaşlarının başındaydı. Herkesin öve öve bitiremediği, gidebilmek uğruna mücadele ettiği Almanya, onu da gurbet yoluna düşürmüştü. Diğerlerine farkla o, bu yolculuğa çalışıp geride bırakılan aileyi geçindirmek için değil; o aileyi, yuvayı tamamlamak için çıkıyordu. Yıllar yılı çalışıp edindiği mesleğini, arkadaşlarını, ailesini, akrabalarını ve annesinin yattığı bu toprağı; bozkırı geride bırakıyordu. İçinde garip bir heyecanla birlikte sevinç ve hüznü vardı. Gurbet buydu herhâlde. Gitmeden, yola çıkmadan sızısı yüreğinde yer edinmişti.

İstanbul'a doğru yola çıktığında onu kimse yolcu etmeye gelmemişti. Kapıdan çıktığı

anda herkes günlük hayatına dönmüştü. Ablası ayrı bir şehirde yaşıyor, abisi ayrı bir şehirde çalışıyordu, onu yolcu etmeye gelememiş sadece telefonla görüşmüşlerdi. Babası, onun evden ayrılmasıyla traktöre binmiş arkasına bakmadan gitmişti. Annesi olsa belki ufukta kaybolana kadar kapının önünde bekler, gözlerinin yaşını yazmasının ucuyla siler, duyanların içini yakacak bir ah çekerti. O da yoktu işte...

Minibüs onu köyünden bir bebeği beşiğinde sallıyor gibi uzaklaştırıyordu. Herkes annesi, babası veya eşi, dostuyla oturup yol boyunca muhabbet ederken o, başını cama yaslamış, yanından geçip giden tarlaları, tepeleri izliyordu. Son bir kez arkasına döndü, herkesin hayat mücadelesini kendi başına verdiğini daha yolun başında, oturduğu minibüste anlamıştı.

Hayatında ilk defa uçağa binecekti. Biraz korksa da korkunun ecele faydasının olmadığını biliyordu. Sakin adımlarla yerine geçti ve yanında oturan kendinden yaşça büyük amca-

ya selam verdi. Amca, Anadolu insanının samimiyetini taşıyordu içinde. Üç saatlik yolculuk, uçağın Almanya'nın Hannover şehrine inmesiyle bitmişti. Uçaktan inip pasaport kontrolüne geçerken biletinden kalan küçük kâğıt parçasını ceketinin iç cebine koydu. Alman polisi filmlerdeki gibi sert bir bakış attı kendisine ve mühürleri vurduktan sonra pasaportunu verdi. Valizini beklerken etrafına bakındı. Büyük ve iri harflerle "Willkommen in Deutschland", "Almanya'ya hoş geldiniz" yazıyordu. Evet, Almanya'ya gelmişti, fakat hoş bulacak mıydı, bilmiyordu. Valizini aldıktan sonra yine polislerin olduğu bir kapıdan geçmesi gerekiyordu. Kapı camdandı. Karşıda kayınbabasını gördü, onun arkasında eşi duruyordu. Hızlı adımlarla kapıdan geçti ve hasretle demlenen vuslatı gerçekleşti.

Hannover'e, yeni yurduna boz-kır havasını getirmiş, yuvası gelişle tamamlanmıştı. O büyük mücadele, hayatı boyunca sürececek olan o var olma mücadelesi bundan sonra başlayacaktı asıl. Almanya'nın gri havası onu karşılarken memleketine duyduğu hasret derinlerde içini sızlatıyordu.

Bazen tahta, bazen deri yahut kumaş bir bavulun içine sığdırılan koskoca hayatlarla süsleniyordu yolculuklar. Hepsinin Almanya'ya geliş hikâyesi

birbirinden farklıydı. Kimi işçi olarak geldi kimiyse gelin veya damat olarak. Onca farklılık arasında ortak bir yerde buluşuyordu oysaki tüm hikâyeler; o sinde tüten vatan hasretiyle akıp geçecekti ömürleri.

Almanya, kimseye hayatı altın bir tepside sunmuyordu. Aksine, büyük bir tokatla yolculuk sarhoşluğundan uyanır uyanmaz, önceki hayatın çabasından onlarca kat fazlasına mecbur ediyordu insanı. Çalışmaktan, bulunduğu ülkenin lisanını öğrenmeye vakit bulamayanlar, yine çalışırken düşe kalka öğreniyorlardı o dili. Bir fidanın fırtınalara inat

toprağa tutunmaya çalışması gibi, yabancı bir ülkede insan, ırkçılığa ve İslam düşmanlığına rağmen hiç kimseden yardım almadan kendi başına hayata tutunmaya çalışıyordu. Dua ediyor, eşine sarılıyor ve en imkânsız anda bile ümit etmekten vazgeçmiyordu.

Bu, bizi biz yapan yolculuklardan sadece birisi. Yıllarca yabancı bir ülkeyi kendine mesken belleyip ailesi için, çocukları için mücadele etmekten vazgeçmemiş ve yine yabancı bir ülkede kendi gayretiyle ayakları üstünde kalmayı başaran damatlardan sadece birinin hikâyesi: Babamın hikâyesi.

İSLAM TARİHİNİN SİYASİ KIRILMA NOKTASI: KERBELA

■ Nermin TAYLAN

Tarihin en önemli kırılma noktalarından, İslam dünyasının bitmeyen yası, Müslümanların dinmeyen gözyaşı ve Hz. Hüseyin'i şehadete yürüten adalet çılgılığı Kerbela... Kerbela olayının üzerinden asırlar

geçmiş, çeşitli milletler, çeşitli mezhepler, çeşitli devletler hep kendilerince yorumlamış bu acı vakayı. Zaman zaman siyasi zaman zaman da mezhepsel kavgalarla olayın tarihî süreci pek de incelenmemiş aslında. Gelin bizler bu defa tüm mez-

hepsel yorumlardan uzak, tüm siyasi çıkarlardan irak bir hâlde Kerbela olayının tarihî sürecine gidelim ve dönemin İslam dünyasını ve bu acı hadisenin o dünya içerisinde nasıl yaşandığını sağlıklı bir bakış açısıyla anlamaya çalışalım.

Hilafet

Efendimiz (s.a.s.) ahirete irtihal ettiğinde yerine kimseyi bırakmamış, arkasından gelenlere bir yol haritası çizmemişti. Kendisine inananlara bıraktığı miras, Kur'an-ı Kerim ve sünnetiydi. Müslümanlar onun yokluğunda bu mirasla yollarını bulmaya, devletlerini idare etmeye çalıştılar. Efendimiz (s.a.s.) dönemindeki tecrübeleri, tanık oldukları, gelenekleri,

yaşadıkları siyasi olaylar ve Efendimizden öğrendikleri ile Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin (r. anhum) hilafet dönemleri yaşandı.

Burada şunu özellikle belirtmek gerekir ki; Efendimizden (s.a.s.) önce Arabistan'da kabilecilik vardı ve her kabile bir devletmiş gibi davranırdı. Kabileler arası çatışmalar, özellikle kaynakları kullanma noktasında kavgalar had safhada iken Efendimiz onları bir araya toplayıp tek bir devlete bağlı kalmayı öğretti. Bunların haricinde ise Efendimizin de mensup olduğu Kureyş kabilesi daima siyasete yön veren taraf olduğundan diğer kabileler bu kabile ile iyi geçinme yolunu seçmişti.

Hicretin 40. yılında bir Harici tarafından Hz. Ali'nin (r.a.) şehit edilmesi önemli bir kırılma noktası oldu. Hz. Ali'nin şehadetinden sonra Kûfeliler Hz. Hasan'ı halife seçtiler. Ancak Hz. Hasan, halife seçildikten altı ay sonra, dönemin siyasi olayları neticesinde kan dökülmesin diye fedakârane bir tavırla babasının rakibi olan ve babasıyla Sıffin'de savaşan Muaviye'ye hilafeti bıraktı.

Bu tavırla babasının arkadaşları tarafından büyük eleştirilere maruz kaldı ve kendisini eleştirenlere "Ben hilafet makamında kalacağım ama sizin

kanınız akacak. Bana zillet içinde olduğumu söylüyorsunuz; sizin kanınızı korumam zillet içinde olmamdan daha iyidir." cevabını vererek hicretin 41. yılında kendisinin, aile efradının bulunduğu Kûfe'de yapılan bir törenle hilafeti Muaviye'ye teslim etti.

Böylece Hz. Osman'ın (r.a.) amcazadesi olan Muaviye'nin, Hz. Osman'ın kanını isteyerek Hz. Ali ile savaşması ve nihayetinde "Herkesten biat almadı ve hilafeti meşru değildir." gibi sözlerle Hz. Ali'nin hilafetini tartışmaya açması netice vermişti.

Böylece hilafet makamı Kûfe'den Şam'a geçmiş olduğundan Hz. Ömer (r.a.) döneminde oluşturulan her kabilenin devletten yıllık maaş alması olayında Kûfeliler biraz sıkıntıya düşebilecekti. Çünkü hilafet makamı Kûfe'de olduğundan buradaki kabileler devlete yakınlığıyla ekonomik anlamda rahattı. Ama artık iktidarı Şam'a kaptırmışlardı.

Hz. Hasan (r.a.) mevzulardan dolayı Kûfelilerin kendisine biraz sıkıntı yaşatacağı düşüncesiyle ailesini toplayıp Medine'ye taşındı. Hz. Hüseyin (r.a.) ise tüm bunlara muhalifti ve yaşanan hadiselerden oldukça rahatsızdı.

Hz. Hüseyin, asla hilafetin devredilmesi taraftarı değildi ama ağabeyi Hz. Hasan'a uymak durumunda kaldı. O da Hz. Muaviye'ye biat edip ağabeyiyle birlikte Medine'ye gitti.

Kerbela'ya Gidişin Dönüm Noktası

Hicretin 50. yılından sonra Muaviye önemli bir karar aldı ve zaman zaman hutbe okuttuğu, kabile reisleri ile görüştüğü, İslam ordularının başında savaşa gönderdiği oğlu Yezid'i veliaht olarak insanlara tanıtmaya başladı. O güne kadar İslam devletinde böyle bir saltanat süreci olmamıştı. Nihayetinde hicretin 56. yılında Yezid'in veliahtlığı ilan edildi. Hicaz'da dört önemli isim (Hz. Ebubekir'in oğlu Abdurrahman, Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, Zübeyr b. Avvam'ın oğlu Abdullah, Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin) şiddetle buna karşı çıktı. Yezid'in veliahtlığına büyük kitleler karşı olmasa da babaları halife olmuş olan bu dört sahabenin hem yaş hem de bulundukları konum olarak muhalefeti önemli bir hadiseydi. Çünkü Yezid sahabe değildi ve bu dört ismin en küçüğü olan Hz. Hüseyin, Yezid'den 21 yaş büyüktü. Dolayısıyla liderlik söz konusu olduğunda Yezid en geriden geliyordu.

Hz. Muaviye, bu dört ismin muhalefetini çok önemsemi ve bin kişilik bir süvari birliği ile Medine'ye onlarla görüşmeye gitti. Onlar da Muaviye ile görüşmemek için Mekke'ye gittiler, Muaviye peşlerinden Mekke'ye gidip onlarla uzun uzun görüştü. Muhalif dört isim kendilerine sözcü olarak Abdullah b. Zübeyr'i seçmişti. Bu görüşmelerde Muaviye'ye İslam'da saltanat olmadığı

hatırlatılınca Muaviye "Ben artık yaşlandım. Ölümünden sonra ümmet yeniden tefrikaya düşmesin, eski hadiseler yaşanmasın diye oğlumu veliaht tayin ettim. Hüseyin sen oğlumun en yakın akrabası, ölümünden sonra onun hilafet döneminde kendisine hami olmanı bekliyorum." dedi. Bu dört kişi Muaviye'ye dönerek "Senin bu dediğin hırakliye (Bizans sistemi) yani saltanattır." diyerek Muaviye'ye başka bir teklifte bulundular.

Dediler ki; ya Allah Resulünün yaptığı gibi bu ümmetin kendi işidir de ve senden sonraki halifeyi onların seçmesini iste, ya Hz. Ebubekir'in yaptığı gibi akraban olmayan birini tayin et, onu kabul edelim, ya Hz. Ömer'in yaptığı gibi akrabalarından olmayan bir şûra tayin et, biz onu da kabul ederiz. Muaviye ise tüm bunları reddetti ve işi zamana bıraktı. Bu sırada zaman ilerledi ve Abdurrahman b. Ebubekir vefat etti ve geriye üç muhalif kaldı. Hicretin 60. yılında Muaviye ölünce Yezid, Medine valisine bir mektup yazar ve durumu bildirerek "Ben biat aldım, sen de Medine'dekilerden ve özellikle bu üç isimden biat al." der. Vali mektubu alır almaz iki kişiyi yani Hz. Hüseyin ve Abdullah b. Zübeyr'i çağırır, "Hemen biat edin." der. Onlar da "Biz böyle kıyıda köşede biat edecek insanlar değiliz, yarın Mescid-i Nebi'de ilan edersin ve herkes biat eder." der ve o gece Mekke'ye giderler. Hz. Hüseyin,

Mekke'ye gidince oradaki büyüklerle istişare eder ve bir karar vermeye çalışır. Abdullâh b. Zübeyr ise Harem'e sığınır ve "Ben Allah'ın evine sığındım." diyerek gelip giden hacılara konuşmalar yaparak Yezid'e muhalefete devam eder.

Bu sırada Kûfeliler, Hz. Hüseyin'in Mekke'ye gittiğini öğrenince ona yüzlerce mektup yazarlar. "Bizim burada bir vali var, bizi idare edemiyor, Kûfe'de

Tarihin en önemli kırılma noktalarından, İslam dünyasının bitmeyen yası, Müslümanların dinmeyen gözyaşı ve Hz. Hüseyin'i şehadete yürüten adalet çılgılığı Kerbela...

zulüm var. Ne olur buraya gel sana biat edelim." derler. Hz. Hüseyin, Mekke'ye gidişinden tahminen bir buçuk ay sonra amcasının oğlu Müslim b. Akil'i olan biteni öğrenmesi için Kûfe'ye gönderir. Müslim Kûfe'ye gidişinden kısa süre sonra on binlerce insandan biat alır ve Hz. Hüseyin'e durumu anlatıp hemen gelmesi gerektiğini yazar.

Hz. Hüseyin mektubu alınca Mekkelilerle istişare eder. Kendisine sürekli gitmemesi için

uyarıda bulunanlara “davete icabet” için gitmesi gerektiğini söyler. Hac farızası sırasında Arafat’a çıkmadan bir gün önce veda tavafı yapar, haccını tamamlamadan ihramdan çıkar ve yola koyulur. Ailesini, kızlarını, kız kardeşlerini, küçük çocuklarını alıp yola çıkan Hz. Hüseyin giderken savaşmak niyetinde değildir. Ne böyle bir isyanın çıkacağını ne de kendisini çağırınların sözünden döneceğini tahmin etmiştir. Yirmi dört günlük yolculuğu sırasında kendisine katılanlar da olur. Bu sırada durumdan haberdar olan Yezid, Kûfe’ye sertliği ve muhaliflere göz açtırmamasıyla tanınan Ubeydullah b. Ziyad’ı vali tayin eder. Ubeydullah, Kûfe’ye gider, kabile liderlerini toplar ve onları kendilerine tabi olmaya ikna edip kabilelerine sahip çıkma-larını söyler. Böylece Müslim b. Akil, yalnız kalınca kaçır ancak bir Kûfelinin evinde yakalanır. Müslim, kendisine biat edenle-rin toplanması için çağrı yapın-ca 12.000 kişiden yalnızca 200 kişi toplanır. İlerlerken o 200 kişi de kaçır ve nihayetinde bir kabileye sığınınca burada ihbar edilir. Kafası kesilip cesedi ibret olsun diye Kûfe çarşısına asılır.

Müslim, öldürülmeden önce Ömer b. Saad b. Ebu Vakkas’ı vasi tayin eder ve “Hüseyin’e haber et gelmesin.” der. Hz. Hüseyin haberi alır, yol arka-daşlarıyla istişare eder ancak arkadaşları geri dönmek iste-mezler. Müslim’in kardeşleri de ağabeylerinin intikamını

almadan geri dönmeyecek-lerini söyleyince yola devam edilir. Ubeydullah b. Ziyad, 1000 kişilik bir süvari birliği göndererek Hz. Hüseyin’in Kû-felilere ulaşmasını engellemek ister. Yolu kesilen Hz. Hüseyin ordu komutanına mektupları göstererek niyetini anlatır. Valiye mektuplar yazılır, cevap beklenirken Kerbela’ya kadar ilerlenir. Ubeydullah b. Ziyad’ın cevabı “Onları orada tut, sakın Kûfe’ye girmelerine müsaade etme.” olur. Muharrem ayının ikinci günü Hz. Hüseyin ve arkadaşları Kerbela’da yeniden arkasındakilerle konuşunca yine bir ayrılık olur ve toplam 72 kişi kalırlar.

Ubeydullah b. Ziyad, bu kez Ömer b. Saad Ebi Vakkas’ı Hz. Hüseyin’in üzerine gönderir. Ömer b. Saad Ebi Vakkas Mekkelidir ve Hz. Hüseyin’in de arkadaşısıdır aslında. Bu sebeple önce reddetse de kendisine sunulan makamlar ve ikna çabaları sonucunda bu görevi kabul edip Kerbela’ya gider. Hz. Hüseyin’le görüşmeleri sırasında Hz. Hüseyin onlara, “Ben buraya Kûfelilerin çağrısı ile geldim. Şayet onlar benden vazgeçtilerse ya bana müsaade edin Mekke’ye geri döneyim yahut Yezid’le olan sorunumu çözmek için beni bir askerî birliğin korumasında Şam’a götürün yahut da ben Müslümanlarla savaşmak istemiyorum, kâfirlerle savaş olan bir yere gönderin ben orada savaşıp şehit olayım.” teklifinde bulunur.

Ömer b. Saad bu üç seçeneği çok olumlu görüp Ubeydullah’a yazar. Ubeydullah konuyu adamlarıyla istişare ederken Şimr b. Zi’l-Cevşen isimli adamı “Hüseyin bir daha böyle ele geçmez, o şimdi böyle der sonra yine muhalefet eder. Elimize geçen bu fırsatı değerlendirelim.” der. Ubeydullah hemen Ömer’e mektup yazar ve “Koşulsuz teslimiyet dışında hiçbir teklif kabul edilemez.” der. Hz. Hüseyin onurunun kırılacağını ve rencide edileceğini düşündüğü için teslim olmayı reddeder. 2 Muharrem’den 10 Muharrem’e kadar geçen süreden sonra Ömer artık atış emri verir lâkin askerlerin bir-çoğu Peygamber torununa ateş etmeyi reddeder. Ok atışlarıyla birlikte ailesi, Hz. Hüseyin’in gözlerinin önünde tek tek şehit edilir.

Kucağınca bulunan küçük çocu-ğu da yere düşünce ardı ardına kılıç darbeleri ve oklarla Hz. Hüseyin’in mübarek bedeni de şehit düşer.

Efendimizin vefatının üzerin-den henüz elli yıl geçmişti. Sahabeyi görmüş insanlar daha Peygamber kokusu üzerinden gitmemiş Hz. Hüseyin’i şehit etmiş, 5 bin kişilik bir ordu Resulullah’ın akrabası 72 kişiyi acımasızca katletmişti. Katiller, Hz. Hüseyin’in şehadetinden sonra da durmamış Efendimi-zin öptüğü başını kesip önce Kûfe valisi Ubeydullah’a sonra da Yezid’e götürmüştü.

Kerbela şehitlerine binlerce rahmet ve minnetle...

KALANŞO

Kalanşo (Kalanchoe), yaklaşık 125 türden oluşan, etli yapraklı, tropikal çiçekli, Madagaskar'a özgü bir bitkidir.

Sadık bir arkadaştır, parlak ve uzun ömürlü çiçekleri ile dekoratif amaçlı yetiştirilen bitkilerdendir. Fazla ilgi beklemez, yerini kolay kolay yadırgamaz. Yaşadığı yere kolayca uyum sağlar, sağlam ve toleranslı bir bitkidir. Bitki yetiştirme konusunda deneyimi olmayan, günlük koşuşturmalardan zaman bulamayan bitkiseverler için ideal bir bitkidir.

Kalanşo, direkt güneş almadığı sürece yüksek seviyede parlaklığı tolere eder ancak düşük ışıklı yerlere de hayır demez. Yaz aylarında gölgede ve mümkünse rüzgârdan korunaklı bir alanda açık havada da yaşayabilir. Optimum gelişim için 15-20 °C sıcaklık gereklidir ancak gölgede ise ve bulunduğu yerin nemi yeterliyse daha yüksek ısıya dayanabilir.

Kalanşo çiçeği turuncu, pembe, beyaz, sarı gibi renklerde çiçekleriyle iç mekânlara en çok yakışan bitkilerdendir. Kalanşoların renklerine göre değişik anlamları vardır. Beyaz renkli çiçeklere sahip kalanşolar, "barış" ve "özür dilemek" anlamlarını taşıırken sarı renkli kalanşo çiçekleri "geçmiş olsun" anlamını ifade eder. Pembe renkli kalanşolar

"mutluluk dilemek" ve "tebrik" anlamları taşımaktadır. Kırmızı kalanşolar ise aşkı ve sevgiyi ifade eder.

Kalanşonun birçok türü vardır. Örneğin kalanchoe blossfeldiana en yaygın kalanşo türlerindendir. Farklı renk ve çeşitleri mevcuttur. Uygun koşullar altında yıl boyunca çiçek verebilen bu türün doğal çiçek açma dönemi ilkbahardır.

Kalanşo manginii çanı andıran sarkan çiçekleri ve sulu yapraklarıyla tanınan kalanşo türüdür. Gösterişli bir görünüme sahip olan bu türün çiçeklerini uzun süre koruması aldığı ışık ve nem oranına bağlıdır. Bu türler gibi birçok kalanşo türü vardır.

Işık İsteği

Kalanşoların iyi çiçek açabilmeleri için gün içerisinde 6-8 saat arasında dolaylı yoldan güneş görmesi gerekir. Sonbahar ve kış dönemlerinde ise günde 14 saat karanlıkta kalmaları gerekir. Altı hafta sürmesi gereken bu döngü kalanşoya çiçek açması için enerji verir. Kalanşonun ışık isteğindeki en önemli detay ışığı aldığı yöne doğru eğilmesidir. Bu nedenle ara sıra bitkinin yönünü çevirmek gerekir.

Budama

Yıl boyunca bitki üzerinde bulunan ölü veya kahverengi yapraklar

temizlenmelidir. Budama bitki çiçek açtıktan sonra yapılmalıdır. Çiçekler kenarlarda kahverengileşmeye başladığında veya rengi solmaya başladığında budanmalıdır. Bu tür solmuş çiçekleri bırakırsanız, kendiliğinden düşmezler ve yeniden çiçek açmaya çalışmazlar.

Toprak Seçimi

Kalanşolar iyi drene edilmiş, humuslu topraklarda yetişir.

Sulama

Suyu çok sevmezler. Bu nedenle yaz mevsiminde haftada bir defa kışın ise daha az sıklıkla sulamak yeterlidir. Kalanşolar sulanırken su oda sıcaklığında olmalıdır.

Nem İsteği

Kalanşolar nem oranından fazla etkilenmezler ancak sıcaklık önemlidir. Bitki eğer dış ortamda bırakılırsa don ile karşılaştığında öleceği bilinmelidir. 15-20 °C (en az 12 °C) sıcaklık bitki için uygundur, gölgede ve ortam nemi yeterli ise ısıdan korkmaz. Kışın sıklıkla açılan pencere ve kapıların yanına, radyatörlerin veya diğer ısı kaynaklarının yakınına yerleştirilmemelidir.

Gübreleme

Bu bitkiler genellikle gübreye ihtiyaç duymazlar. İç mekânda yetiştirilen kalanşolara ilkbahar ve yaz mevsiminde ayda bir kez gübre verilebilir. Bitki az çiçeklenirse fosfor içeren gübre kullanılabilir.

Çoğaltma

Kalanşolar çelikleme yöntemiyle ve yapraktan çoğaltma yöntemi ile çoğaltılabilir. Çelikleme yönteminde en az 3-4 cm uzunluğunda bir dal bitkiden kesilir ve köklenene kadar suda bekletilir veya direkt toprağa dikilir. Köklenme gerçekleştiği zaman uygun bir toprak karışımının bulunduğu saksıya dikilir. Çoğaltılan kalanşo çiçeğine yılda bir kez vitamin verilebilir. Yapraktan çoğaltırken ise etli, orta boy bir kalanşo yaprağı kökünden, hafifçe kıvrarak koparılır ya da kesilir. 1-2 gün kadar hava alan bir yerde bekletilir ardından kesim yeri aşağı gelecek biçimde bir bardağa konulur ve yaprağın 1-2 cm'lik kısmına gelecek kadar su eklenir. Köklendikten sonra uygun bir saksıya dikilir. Yaprak yalnızca alt kısmının suda olması önemlidir.

Hastalıklar

Kalanşo yetiştirmek kolaydır ancak doğru biçimde sulanmadıklarında ve yüksek sıcaklığa maruz kaldıklarında çeşitli sorunlar baş gösterebilir. Örneğin külleme hastalığı yoğun nemde ve güneşin yetersiz olduğu dönemlerde oluşan bir mantardır. Hastalığın yayılmaması için bitkinin hastalıklı yerlerini kesip mantar ilacı kullanabilirsiniz. Bunun yanı sıra sinek ve yaprak altı böcekleri de olabilmektedir. Bunlar için en etkili ilaçlar ev ortamında yetiştirildiklerinden dolayı kimyasal madde içermeyen biyorganik özel bitki ilaçlarıdır. Sirke su püskürtmek de alternatif bir mücadele yöntemidir.

Kalanşoların bilinen birden fazla faydası vardır. Alternatif tıbbın yanında geleneksel tıpta da fazlaca kullanılır. Bitki, açık yaralar için en etkili yara iyileştirici özellikleri taşır. İltihap ve mikroplar için de rahatlıkla kullanılabilir. Kalanşonun yapraklarının losyon ve kremlerde de kullanıldığı bilinmektedir.

BİR ANNENİN KAYITSIZ ŞARTSIZ ADAĞI

■ Halime KARABULUT

Evlat hasretiyle yüreği yanan İmran'ın karısı Hanne'nin gözüne ağacın dalına konmuş, yavrusunu besleyen bir kuş ilişti. Anne kuşun, yavrusunun ağzına yemeği koyuşuna merhametle bakan Hanne'nin dilinden o an duayla karışık bir adak cümlesi döküldü: "Bir çocuğum olsun, onu mabede göndereceğim. Allah'ın dinine hizmet edecek, halkına fayda sağlayacak bir çocuk... Bir çocuğum olsun onu kayıtsız ve şartsız Allah'a adayacağım." Hanne bu adağında samimiydi. Nitekim o gebe kaldığında: "Rabbim! Karnımdakini kayıtsız şartsız sana adadım, benden kabul buyur; kuşkusuz sensin her şeyi işiten, her şeyi bilen." (Âl-i İmrân, 3/35) diyerek gönlünden geçeni söze dökmüştü.

Hanne, evlat sahibi olmak istemişti tıpkı Hz. İbrahim ve eşi Hz. Sare gibi; Hz. Zekeriyya (a.s.) ile eşi İîâ (Elizabet) gibi... Yüce Allah'tan hayırlı bir evlat isteyişleri aynı amaç doğrultusunda. Nitekim Hz. İbrahim de şöyle dua etmişti: "Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlât ver!" (Saffat, 37/100) "Rabbim! Beni ve soyumdan gelecek olanları namazı devamlı kılanlardan eyle; Rabbimiz, duamı kabul et." (İbrahim, 14/40)

Hz. Zekeriyya (a.s.) ise Hanne'nin duasına şahit olmakla

kalmamış bir de doğan kız çocuğunun bakımını üstlenmişti. Yakından ilgilendiği Meryem'in sevimli ve bir o kadar da hikmet yüklü hâllerini görmüş ve çocuk sahibi olma arzusu daha da artmıştı. Hz. Meryem'in yanına her gidişinde Allah'ın (c.c.) bir mucizesine, Meryem'in hesapsız nimetlendirilişine şahit olmuştu. Mabette olduğu bir sırada Hz. Zekeriyya, Rabbinde dua edip yalvardı: "Rabbim! Bana tarafından temiz bir nesil ihsan eyle! Kuşkusuz sen duayı işitmektesin." (Âl-i İmrân, 3/38.)

İster kadın ister erkek olsun, insanın evlat sahibi olma arzusu fitridir. Çünkü evlat dünya hayatının süsü, göz aydınlığı ve aynı zamanda imtihan vesilesidir. Bu nedenle evlat isterken hayırlısını istemek, salihlerden olması için dua etmek gerekir. Nitekim Hanne, Meryem'i doğurduğunda: "İşte ben onu ve soyunu kovulmuş şeytana karşı senin korumana bırakıyorum." (Âl-i İmrân, 3/36) şeklinde dua etmişti.

Hanne'den öğrendiğimiz bir diğer husus hadis-i şerifte de zikredildiği üzere müstecab olan dualardan birinin anne babanın çocuklarına duası olduğudur (Tirmizî, Birr ve Sıla, 7). Bunun bilincinde olan her mümin gerek anne babası ve gerekse kendi soyundan gelecek nesli için dua etmeyi

ihmal etmez. Ahkaf Suresi 15. ayette kâmil müminin yakarışı şu şekildedir: “Rabbim! Bana ve anne babama lütfettiğin nimete şükretmeye, razı olacağın işleri yapmaya beni muvaffak kıl. Benden gelecek nesli hayırlı eyle. Dönüp kapına başvurdum ve ben şüphesiz sana boyun eğenlerdenim!”

Kur'an'da örnek olarak gösterilen Âl-i İmrân'ın her bir ferdi-nin sahip olduğu imanın dua ve teslimiyetle harmanlanmış olduğunu görüyoruz. Mucizeye inanmayan insanların yaşadığı bir zamanda, teslimiyet ve tevekkülün zirvesinde olan bir annedir İmran'ın karısı Hanne. O dönemde ekseriyetle gözler gördüğüne hayran kalırdı. Maddi olanaydı rağbet. Zengin ve itibarlılar hiç ölmeyecekmiş gibi mal biriktirir ve bununla şımarırdı. Fakirlere pek değer verilmezdi. Güçsüzler perişandı. Gariban halkın kurtarıcı bekleyişi biraz da bu sebepleydi. Hanne'nin endişesi de heva ve hevesine uyanların bu pervasızca hâlleriydi. Hanne halkın bu hâline üzülen, duyarlı ve sorumluluk sahibi bir kadındı. Hanne'nin çocuk isteme ve çocuğu mabede adama sebebi belki de bundandı. Aslında o, karnındaki adarken toplumun bu gidişatını değiştirecek bir erkek evlat düşlemişti. Lakin Allah'ın muradı başkaydı. Belki de kendisinden daha azize bir kadından dünyaya gelecekti beklenen o kutlu Mesih. Zaten Hanne de evladı için yaptığı duayı bir hayli en-

gin tutmuştu: “İşte ben onu ve soyunu kovulmuş şeytana karşı senin korumana bırakıyorum.”

Hanne'nin duasından evvel doğacak olan evladını mabede adayışı vardı. Kayıtsız şartsız bir adayış... İşte Hz. Meryem böylesi engin bir adayış ruhu-nun meyvesi olarak dünyaya gelmişti. “Kayıtsız ve şartsız” (Âl-i İmrân, 3/35) demekle Hanne, hayli iddialı bir adakta bulunmuştu. Teslimiyet ve tevekkülle birlikte samimiyet ve kararlılık görüyoruz Hanne'nin evladını adayışında. Onun bu samimi adağını yüce Allah karşılıksız bırakmadı. “Bunun üzerine Rabbi ona hüsnükabul gösterdi ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Zekeriyya'yı da onun bakımı ile görevlendirdi. (Âl-i İmrân, 3/37)

“... Ben onun adını Meryem koydum.” (Âl-i İmrân, 3/36) Hanne'nin çocuğuna güzel isim koyması, çocuğa verilecek ismin ne kadar önemli olduğunu günümüz anne babalarına asırlar öncesinden gelen bir öğretiler. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) de: “Muhakkak ki sizler kıyâmet günü isimlerinizle ve babalarınızın isimleri ile çağrılacaksınız. O hâlde (yavrularınıza) güzel isimler veriniz.” (Ebû Dâvud, Edeb, 61) buyurmaktadır. Hz. Aişe (r.anha) de Peygamber Efendimizin (s.a.s.) çirkin isimleri değiştirdiğini, şirki, küfrü, haramı ve günahı çağrıştıran isimleri çocuğuna verenleri uyardığını rivayet eder. Bilinçli ebeveynler, İmrân'ın karısı

Hanne gibi çocuklarına verecekleri isimle ve yapacakları dua ile aslında çocuklarına bir hedef belirlemektedirler. Hanne, çocuğuna Meryem ismini (çok ibadet eden, hizmet eden) koymakla çocuk sahibi olma isteğindeki amacını âdetâ somutlaştırmıştır. Ona göre, narin bir çiçek gibi yetiştirilmesi gereken Allah'ın emanetiydi çocuk. Kayıtsız şartsız adadığı yavrusunu, ilim ve ibadetle meşgul olması için Kudüs'teki Beytül Makdis'e gönderecekti. Onu yetiştirecek kişi üstün ahlaklı, bilgili olan Hz. Zeke-

riyya (a.s.) idi. Öğretmeni bir peygamberdi ve o, inandığını yani hakikati aktaracaktı Meryem'e. Adağın sahibi anne, doğması hâlinde evladının eğitimini önceden planlamıştı. Gayesi oldukça netti. Allah'a söz verdiği gibi yapacaktı. O dönem şartlarında kız çocukların mabede kabul edilmeyişine rağmen Meryem'i mabede gönderecekti. Hanne, Allah'ın rızasını kazanmanın yollarını arıyordu. Dünya imtihan yeri idi. İmtihan çetin de olsa Allah'ın ilim ve kudreti dâhilindeydi. Gam ve kedere; korku ve yeise yer yoktu. Allah'tan gelen her şeye razı olmak, her şeyi Allah'tan bilip tevekkül etmek, hamdını sürdürmek nefsinin terbiye edenlerin hâlidir. Ancak böyle bir tutum mümini kaygı ve ümitsizlikten uzak tutacaktı. Bu hakikati hep hatırdaki tutmak için ilim ve ibadet şarttı. Kutsal kitaba kulak verilmeli ve ilahi hükümler tatbik edilmeliydi. İnsan, ancak böyle onurlu bir hayat sürebilirdi. Ölümün nasıl, nerede ve ne zaman geleceğine takılmadan Allah'ı memnun edecek hâl üzere yaşamaktı mühim olan. İster toprağın

altına gömülsün ister göğe yükseltsin fark etmezdi Al-i İmran için. İmran da Hanne de Hz. Meryem ve Hz. İsa (a.s.) da bu hâl üzere yaşayıp ayrılmıştı dünyadan.

İmrân, çocuğunu göremeden vefat etmişti. Hanne çocuğuna

Bir neslin ihyası
kendini imar etmiş
annelerin gayretiyle
mümkündür,
bunu Hanne'nin
Hz. Hacer misali
say-u gayretinde,
Allah'a tevekkül
ve teslimiyetinde
görüyoruz.

henüz doymadan... Ve annenin kabul olmuş duası Meryem, anne ve babası öldüğü hâlde mabette ve Zekerriyya peygamberin (a.s.) terbiyesinde tamamlamıştı eğitimini. Hz. İsa'ya (a.s.) varıncaya değin bu ailenin tüm bireyleri aynı inanç, ibadet hassasiyeti ve sorumluluk bilinciyle yaşamış, terk-i dünya etmişlerdi. İmran'ın hassasiyeti Hanne'ye, ondan

da Hz. Meryem'e ve Hz. İsa'ya intikal etmişti. Bir neslin ihyası kendini imar etmiş annelerin gayretiyle mümkündür, bunu Hanne'nin Hz. Hacer misali say-u gayretinde, Allah'a tevekkül ve teslimiyetinde görüyoruz.

Hanne'nin ailesi, her Müslüman ailenin örnek alması gereken, Kur'an'ın övdüğü ailelerden bir tanesidir. Âl-i İbrahim ve Âl-i Muhammed (s.a.s.) gibi... O, dünya kadınları içerisinde seçilmiş, Kur'an'da övülmüş azize ve pak Meryem'in annesidir. "Nerede olursam olayım, o beni kutlu ve bereketli kıldı; yaşadığım sürece bana namazı, zekâtı ve anneme saygılı olmayı emretti; beni zorba ve isyankâr yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve yeniden hayata döndürüleceğim gün esenlik benimle olacaktır." (Meryem, 19/31-33) diyen Meryemoğlu İsa Mesih'in büyükannesidir. Nesilden nesle aktarılan tevhid inancının bir halkasıdır. Geleceği inşa eden nesilleri yetiştiren, geçmişle geleceği harmanlayan annelere evladına duasıyla, samimi adağıyla, halis niyetiyle örnek teşkil eden bir annedir Hanne.

Hanne gibi duaya sarıl ki Rabbin icabet etsin. Kız evladını Allah rızası doğrultusunda eğit ki Hz. Meryem gibi ahlaklı olsun. Duayı engin tut ki Allah'ın rahmeti tüm soyunu bereketlendirsün. İlim ve ibadete yönel ki neslin Hz. İsa (a.s.) misali saygılı ve itaatkâr gençlerle devam etsin.

KOLESTEROL

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Kolesterol, hayvan hücrelerinin zarlarında bulunan, kan plazmasında taşınan, vücutta özellikle endokrin sistem ve sindirim sisteminde birtakım görevlere sahip olan yağ benzeri bir maddedir. Hayvansal kaynaklı besinlerde bulunan ve bu besinlerin tüketilmesi ile vücuda alınan kolesterol, aynı zamanda vücutta da karaciğer başta olmak üzere ince bağırsak, böbrek

üstü bezleri, üreme organları gibi pek çok dokuda sentezlenebilme özelliğine sahiptir.

Kolesterol çeşitleri

Halk arasında kolesterol çeşidi olarak bilinen kavram aslında kolesterolü taşıyan lipoprotein çeşidinin ifade şeklidir. Bu bağlamda kolesterol taşıyan lipoproteinlerin pek çok türü olmasına karşın iyi kolesterol (HDL) ve kötü kolesterol (LDL), en yaygın olarak bilinen iki kolesterol türünü oluşturur.

İyi kolesterol olarak bilinen HDL (yüksek yoğunluklu lipoprotein), kolesterol gibi yağ yapıdaki maddelerin, doku ve damarlardan karaciğer hücrelerine taşınmasını sağlar ve bu sayede kolesterolün damar çeperlerinde birikmesini önleyerek kalp ve damar hastalıklarının oluşumunu önleme rolü üstlenir.

Buna karşılık kötü kolesterol olarak bilinen LDL (düşük yoğunluklu lipoprotein) ise dokudaki kolesterolü vücutta ihtiyaç duyulan bölgelere taşımakla görevli-

Halk arasında kolesterol çeşidi olarak bilinen kavram aslında kolesterolü taşıyan lipoprotein çeşidinin ifade şeklidir. Bu bağlamda kolesterol taşıyan lipoproteinlerin pek çok türü olmasına karşın iyi kolesterol (HDL) ve kötü kolesterol (LDL), en yaygın olarak bilinen iki kolesterol türünü oluşturur.

dir. Fakat kanda LDL seviyesinin yükselmesi, damarlarda kolesterolün birikmesine neden olarak kalp ve damar hastalıklarının oluşumuna zemin hazırlar. Bu sebeple kötü kolesterol olarak adlandırılır. Arterlerin duvarında plak oluşması ateroskleroz olarak tanımlanır. Damar içerisinde yer alan bu plak üzerinde kan pıhtısı toplanma riski mevcuttur. Eğer bu pıhtılar ya da plak, çeperden koparak serbest hâle geçerse kalp veya beyin gibi hayati organların beslenmesinden sorumlu damarları tıkayabilir.

Bu durumun sonucunda ise kişi yaşamı tehdit eden inme ve kalp krizi gibi ağır problemler yaşayabilir.

VLDL (Çok Düşük Yoğunluklu Lipoprotein)

Karaciğerde bulunan lipid gruplarının yağ dokusuna ve kaslara taşınmasında görev alır. VLDL genel olarak trigliseritleri taşıma görevini üstlenir. Vücudun, bu fonksiyonu için belirli bir miktar VLDL'ye ihtiyaç duyduğu söylenebilir ancak LDL'de olduğu gibi yüksek düzeylerdeki VLDL

kolesterolü de damar duvarında plak oluşumunu tetikleyici özellik gösterebilir.

Trigliseridler

Vücut hücrelerinde bulunan yağların depolandığı formu trigliserid olarak adlandırılır. Kolesterolü hormon üretiminde ya da hücre zarında yapısal eleman olarak kullanan hücreler, trigliseritleri bir enerji kaynağı olarak değerlendirir. Vücudun ihtiyacından fazla kalori tüketerek beslenen kişilerde vücut fazla enerjiyi trigliserit olarak depo-

lar. Kişi bu şekilde beslenmeye devam ettiği sürece trigliserit seviyelerinde bir yükselme meydana gelir. Trigliserit yüksekliği ise kötü kolesterol, kalp hastalıkları ve inme gibi ağır sonuçların doğmasına neden olabilir.

Kolesterolün normal değerleri

Vücudun normal fonksiyonlarının korunması, kalp ve damar hastalıklarına yakalanma riskinin azaltılabilmesi için kandaki kolesterol düzeylerinin normal aralıklar içerisinde olması oldukça önemlidir. Sağlıklı bir bireyde kandaki LDL düzeyi 130 mg/dL'nin altında, total kolesterol 200 mg/dL'nin altında, trigliserid düzeyi 150 mg/dL'nin altında ve HDL düzeyi kadınlarda 40 mg/dL, erkeklerde ise 50 mg/dL'nin üzerinde tespit edilir.

Kolesterol seviyesi yüksekliğine neden olan sebepler:

- Aşırı kilolu ya da obez olmak
- Sağlıksız beslenme alışkanlıklarına sahip olmak
- Düzenli egzersiz yapmamak
- Tütün ürünleri kullanmak
- Ailede yüksek kolesterole sahip bireylerin olması
- Şeker hastalığı
- Böbrek hastalıkları
- Hipotiroidizm
- Bel çevresinin erkeklerde 100 cm, kadınlarda 89 cm'nin üzerinde olması

Kolesterol yüksekliğinin belirtileri:

- Yüzde ve özellikle göz çevresinde oluşan sarı renkli yağ bezeleri
- Göğüs ağrısı
- Hâlsizlik ve yorgunluk
- Ayak ve bacaklarda ağrı, uyuşma

- Baş dönmesi
- Yaraların geç iyileşmesi
- Solgun görünümlü cilt
- Nefes darlığı
- Deri altında yağ birikmesi
- Ciltte lekelenmeler
- Vücudun bazı bölgelerinde morarmalar

Çoğu yüksek kolesterol vakası sessiz seyreder. Bu nedenle hastalık tablosu gelişene kadar belirgin bir semptom ortaya çıkmayabilir. Bu durum rutin kontrollerde kolesterol seviyesinin incelenmesini daha değerli kılar. Özellikle 20 yaşın üzerindeki bireylerde rutin olarak kolesterol seviyelerinin takip edilmesi önerilir.

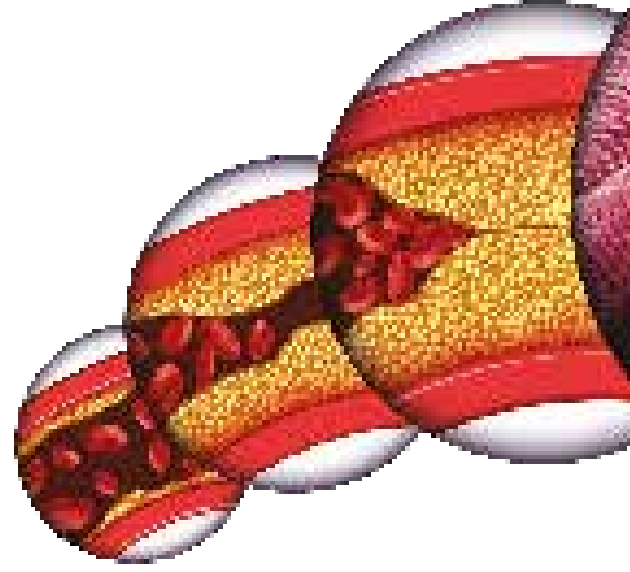
KOLESTEROL NASIL DÜŞÜRÜLÜR?

Yüksek kan kolesterol düzeylerine sahip olan kişilerde damar sertliği, damar tıkanıklığı ve daha ileri düzeyde oluşabilecek kalp ve damar hastalıklarının oluşumunun önlenmesi için kolesterol düşürücü tedavi başlatılır.

Düzenli fiziksel aktivite

Günde 30 dakika ve haftanın 5 günü gerçekleştirilen herhangi bir düzeydeki düzenli fiziksel aktivite, LDL kolesterol ve trigliserit düzeyleri üzerinde azaltıcı etki gösterirken HDL kolesterol düzeyinde artırıcı etki yapar. Bunun için yürüme, koşma veya yüzme gibi aktivitelerden kişiye uygun olanı seçilir.

Kişi, egzersiz ile birlikte aynı zamanda fazla kilolarından kurtulabilir. Aşırı kilolu kişilerin vücut ağırlığının yaklaşık olarak % 5-10'u arasında azalması,

kolesterol seviyelerinin kontrolünde önemli katkı sağlayabilir.

Tütün kullanımının sonlandırılması

Tütün kullanımı sonrasında vücutta oluşan bir diğer önemli değişiklik de HDL kolesterol düzeyinde düşme meydana gelmesidir. Düşük HDL düzeyleri bu alışkanlığa sahip kişilerin kan damarlarının hasara yatkınlığına artırıcı etki yapar. Dolayısıyla tütün kullanan kişilerde kalp ve damar rahatsızlıklarının gelişimine dair bir risk artışı söz konusu olabilir.

Kolesterol Diyeti

Kolesterolün neredeyse tamamına yakını hayvansal kaynaklı besinler ile vücuda alınmakta olduğu için bu besinlerin beslenme planı içerisine dengeli bir şekilde dağıtılması gerekir. Bu diyet ile vücuda günlük olarak alınan kolesterol miktarı 300 mg'ın altında tutulması hedeflenir. Bu miktarın içindeki LDL kolesterol değeri 100 mg/dL ve

trigliserit seviyesi 150 mg/dL'den daha düşük olarak ayarlanır.

Beslenme alışkanlığı değişikliklerinde genel olarak süt ve süt ürünlerinin yarım yağlı veya yağsız olanlarının tercih edilmesi, kolesterol seviyelerinin dengelenmesine yardımcı olan omega-3 gibi doymamış yağ asitleri içeren besinlerin tüketilmesi, kırmızı et tüketiminin haftada 1-2 günü geçmemesi ve işlenmiş ürünlerden uzak durulması yer alır.

Kolesterol diyeti uygulayan kişilerin, kolesterol seviyesini yükselten ve vücuda daha pek

çok farklı zarara yol açan trans yağ asitlerini içeren fast food ürünlerini de tüketmemesi gerekir. Tereyağı ve kuyruk yağı gibi hayvansal kaynaklı yağlar diyetten çıkarılırken taze sebze ve meyve tüketimine ağırlık verilir. Akdeniz diyeti, beslenme alışkanlığı değişikliği için iyi bir başlangıç noktası olabilir. Bu beslenme planı içerisinde yer alan besinler aynı zamanda HDL kolesterol seviyesinin yükselmesine katkı sağlayabilir. Zeytinyağı, baklagiller, tam buğday ürünler, yüksek lifli meyveler, somon ve orkinos gibi yağlı balıklar, kuruyemişler ve çiya gibi tohumlar, Akdeniz diyeti içerisinde yer alan gıdalara örnek teşkil eder.

Kolesterol diyetlerinde oldukça fazla tartışılan bir besin olan yumurta hakkında çok farklı görüş bulunmaktadır. Fakat son yapılan çalışmalarda yumurtanın kolesterol içeriğinin yüksek görünmesine karşın yağ asidi

örüntüsünün oldukça dengeli olması nedeniyle kan kolesterolünü yükseltici etki yapmadığı üzerinde durulmaktadır. Bu nedenle protein kalitesi oldukça yüksek ve besleyici olan yumurtanın kolesterol diyetlerinde haftada 2-3 kez tüketiminde herhangi bir sakınca olmadığı öne sürülmektedir.

İlaç tedavisinin gerekli olup olmadığı hekim tarafından belirlenir. İlaç haricinde kolesterol hastalarında tedavi planının en önemli basamağı diyettir. Kolesterolün medikal tedavisinde başvuru ilaçların başında statinler gelir. Bu ilaç grubu ile hastanın karaciğerinde aşırı kolesterol üretiminin önüne geçmek amaçlanır. Statin grubu ilaçlar dışında yüksek kolesterol tedavisi amacıyla safra ile atılımını artıran veya bağırsaklardan emilimini azaltan ilaçlara da başvurulabilir.

Hazırlayan: **Ali OSMANOĞLU**

A white goat with small, curved horns is standing in a lush green field. The goat is looking towards the camera with a slight smile. The background is a soft-focus green field with some small yellow flowers.

Bulmacanın çözümünü dergi.diyamet.gov.tr adresinde yer alan dergimizin PDF dosyası içinde bulabilirsiniz.

HAFİZ MÛSİKÎŞİNASLAR

■ Zeynep ÇELİK

*“Bana Bu Ten Gerekmez Can Gerektir
Ol Baki Cennete İman Gerektir
Eğer Muhammed’e Ümmet Olursan
Dilinde Zikr’ile Kur’an Gerektir”*

Güftesi Aziz Mahmut Hüdai’ye, bestesi Hafız Saadettin Kaynak’a ait olan eser, sadece Türk din musikisinin eşsiz bir ürünü değildi, aynı zamanda Müslüman gönüllere seslenen, mümin kalbini sürura erdiren bedii bir kaynaktı. Saadettin Kaynak gibi nice hafız musikişinas, besteleriyle Türk din musikisini zenginleştirmişler, ayrıca camilerde okunan bütün formların en güzel şekilde icra edilmesine katkıda bulunmuşlardı.

Musiki tarihimize nazar ettiğimizde Türk din musikisinin bilhassa hafızlar elinde tekke ve camilerin etrafında şekillendiğini görürüz. Türk musikisinin asıl öğrenme şekli meşk usulüdür. Eskinin okuyuş, tavrı ve üslubu meşk yoluyla nesilden nesile aktarılmış, mevlitler, şuşullar dilden dile terennüm edilerek günümüze kadar ulaşmıştır. 20. yüzyılda ses kayıt cihazlarının yaygın kullanımıyla birlikte musiki hafızası kayıt altına alınma imkânına kavuşmuştur. Cami ve tekke musikisinin tavrı ve üslubunu

öğrenmek, Kur’an kıraati, mevlit, ilahi, gazel, şuşul vb. formların icrasını takip etmek için hafız musikişinasların hayatı, eserleri ve kayıtları incelenerek teknolojinin sunduğu imkânlar dahilinde usta çırak ilişkisi devam ettirilmelidir. Doç Dr. Fatih Koca, Hafız Mûsikîşinaslar eseriyle bu alana önemli bir katkı sunmuştur. Zira musikişinas hafızlar, sadece dinî musiki alanında değil, Türk musikisi alanında da kayda değer eserler vermiş, icra ve üslup bakımından gelecek nesillere örnek olmuşlardır. Ayrıca yeni hafız musikişinaslar da yetiştirerek bu geleneğin devamını sağlamışlardır. Kitapta Hafız Edhem Efendi’den Hafız Ahmed Avni Konuk’a, Hafız Yaşar Okur’dan Hafız Zeki Altun’a kadar değerli musikişinasların hayatları, eserleri ve Türk din musikisine katkıları ele alınmıştır.

Yunus’un eşsiz dizeleri ninni olur da annelerin dilinden minik kalplere nakşedilir. “Sordum Sarı Çiçeğe” ilahisi kadar milletimizin ortak hafızasında yer edinmiş başka bir ilahi var mıdır? Güftesi Yunus Emre’ye ait olan bu eser, Hafız Tahir Karagöz tarafından segâh makamında bestelenmiştir. Yine Hafız Zeki Altun tarafından nihavent makamında bestelenen, sözleri Şeyh Muzaffer Ozak’a ait “Bu Gece Yarı Gördüm” ilahisi gönülden gönüle terennüm edilir.

Vefakâr

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL. DIKEY III

SEMBOL: 27500

FEC: 3/4

HD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.427

POL. YATAY III

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

SD YAYIN

Cumartesi | 21.00

YENİ BÖLÜM

DIYANET TV

televizyon

diyanette

televizyon

diyanette

yayinsatis.diyadinet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayıncılık satış yerlerinde, yurt dışında ise çeviri ile satış noktalarından temin edebilirsiniz.

